Christoph von Schmid

Iosafat, o istorie de la începuturile creştinismului

Ediţie îngrijită de Monahia Maria Giosanu

ISBN 978-606-666-552-0

Christoph von Schmid

Iosafat, o istorie de la începuturile creştinismului

Traducere din limba germană
pr. Alexandru PETRESCU

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfinţitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

DOXOLOGIA
Iaşi, 2016

Cuprins

Prefață (la prima ediție)

Văzând că lucrările pe care le-am tradus și publicat până acum în limba română sunt primite și citite cu plăcere de cei doritori de hrană sufletească, m-am hotărât a lucra înainte tot pe același subiect. Mărturisesc că nu dorința de câștig material mă îndeamnă la această muncă, oarecum obositoare, ci râvna fermă de a contribui cu ceva la dezvoltarea sentimentului religios. Aș fi mulțumit dacă mi-ar ieși măcar cheltuielile de tipar. Adevărata mea răsplată constă în îndemnările la lucru, în cuvintele de îmbărbătare și de felicitare pe care le-am primit și le primesc de la cei competenți, între care sunt și câțiva ierarhi distinși ai țării, precum și în manifestările de mulțumire pe care le primesc mereu prin viu grai și în scris de la cititorii cărților mele. Mulțumită Domnului, de data aceasta prezint cititorilor o nouă lucrare care, prin conținutul său plăcut, atrăgător și edificator, nu e întru nimic mai prejos decât celelalte publicate până acum. Se va vedea în ea influența miraculoasă și mântuitoare a învățăturii creștine asupra inimilor celor mai vârtoase și minților celor mai rătăcite.

Subiectul istorisirii din cartea de față este luat din timpurile de glorie ale creștinismului. Acțiunea se petrece prin secolul al IV-lea al erei creștine, în India, unde prima sământă a Evangheliei a fost semănată de Sfântul Apostol Toma.

Autorul, iscusitul scriitor Christoph von Schmid, a luat subiectul acestei lucrări de la o scriere intitulată *Viaţa cuvioşilor părinţi Varlaam şi Iosafat* a renumitului părinte bisericesc Ioan Damaschinul. Această scriere a Sfântului Ioan Damaschinul a fost tradusă în limba română de logofătul Udrişte Năsturel la anul 1648[1].

Dată fiind însemnătatea Sfântului Ioan Damaschinul, primul alcătuitor al inimoasei istorisiri ce ne stă de faţă, cred că nu este de prisos a schiţa în câteva cuvinte viaţa sa.

Sfântul Ioan Damaschinul s-a născut pe la începutul veacului al VIII-lea în oraşul Damasc de unde şi-a luat şi numele de Damaschinul. Tatăl său, Sergiu, a ocupat o înaltă demnitate la curtea califului din Damasc, iar după el a urmat fiul său Ioan. Ca învăţător şi educator în copilărie şi în tinereţe Sfântul Ioan l-a avut pe eruditul monah Cosma de Calabria. De timpuriu, dânsul a dat la iveală un distins talent oratoric şi de aceea i s-a dat şi epitetul de „Hrisoroas"[2]. Fiind în serviciul califului, a fost pârât acestuia de către vrăjmaşii săi că ar conspira împotriva statului şi, drept pedeapsă, i s-a tăiat mâna. Fiind vindecat în mod miraculos, Sfântul Ioan a părăsit slujba şi viaţa lumească şi s-a retras în Mănăstirea Sfântului Sava din Palestina unde s-a făcut monah. Pătruns de o adâncă evlavie şi de o credinţă neşovăielnică pentru adevărata învăţătură a Bisericii creştine, Sfântul Ioan Damaschinul a desfăşurat o activitate uimitoare în apărarea Sfintei Biserici şi a tezaurului ei sacru. O luptă

---

[1] Domnul General P.V. Năsturel a tipărit această scriere întocmai după traducerea amintită, cu o valoroasă prefaţă.

[2] Râu de aur.

aprigă şi devotată a dus împotriva iconoclaştilor[3], mai ales împotriva împăraţilor bizantini Leon Armeanul şi Constantin Copronimul. Scrierile sale în apărarea cultului icoanelor erau citite cu zel de toţi fiii Bisericii creştine. Multe a suferit de pe urma acestei lupte plină de sacrificiu. Un talent deosebit a manifestat şi în compunerea cântărilor bisericeşti şi deci, pe drept cuvânt, este cel mai mare şi iscusit imnograf al Bisericii Ortodoxe. De la el ne-au rămas cântările de la Sfintele Paşti, de la Naşterea Domnului, de la Botez şi de la alte praznice împărăteşti. Tot el este autorul *Octoihului* sau al Cântărilor pe opt glasuri ce se folosesc în biserică.

Sfântul Ioan Damaschinul a mai scris şi alte opere de valoare, ca *Expunerea precisă a credinţei ortodoxe*, în patru cărţi, trei discursuri pentru apărarea sfintelor icoane, diferite tratate apologetice împotriva mahomedanilor şi a diferiţilor eretici şi altele. Iată cum începe el discursurile sale pentru apărarea icoanelor: „Cunoscând micimea şi nevrednicia mea, ar fi trebuit să tac pentru totdeauna, să păzesc o tăcere perpetuă şi să mă mulţumesc a plânge păcatele mele înaintea lui Dumnezeu; văzând că Biserica e cuprinsă de mare vijelie, am crezut că nu trebuie să mai tac pentru că mă tem mai mult de Dumnezeu, decât de un împărat pământesc… Împăratul guvernează statul, dar nu trebuie să ia hotărâri împotriva doctrinei divine; autoritatea sa e mărginită”.

El a murit la adânci bătrâneţi pe la anul 787, iar Biserica, pentru sfinţenia vieţii şi meritele sale, l-a trecut între sfinţi şi-i prăznuieşte amintirea la 4 decembrie.

---

[3] Luptători împotriva sfintelor icoane.

Persoanele care joacă rolul important în istorisirea noastră sunt trecute de asemenea între sfinţi sub numele de Cuvioşii Părinţi Varlaam şi Iosafat, primul fiind prăznuit la 19 noiembrie, iar Sfântul Iosafat sau Ioasaf la 26 august.

Credinţa vie şi profunda evlavie a acestor sfinţi să servească tuturor drept exemplu în practicarea virtuţilor creştin-ortodoxe!

Pr. iconom Al. Petrescu.

CAPITOLUL I

Băiatul vesel

Înainte cu o mie şi mai bine de ani, regele Avenir domnea peste India, una din cele mai frumoase şi mai mari împărăţii din Orient. Acest rege era puternic, viteaz, înţelept şi fericit în toate făptuirile sale. Înfăţişarea sa nobilă, plină de demnitate şi maiestate, inspira respect. Avea nenumărate comori de aur, pietre preţioase şi mărgăritare, într-un cuvânt avea tot ceea ce îşi dorea. Numai un lucru îi lipsea: nu avea copii.

În sfârşit, i se născu un fiu. Pentru aceasta el avu o bucurie nespusă. Invită la masă pe toţi cei mari ai împărăţiei sale, dădu serbări poporului său şi porunci să se împartă daruri bogate săracilor din împărăţia sa.

După aceea, chemă pe bărbaţii cei mai înţelepţi ai împărăţiei sale spre a se sfătui cu ei în privinţa educaţiei nou-născutului prinţ şi moştenitor al tronului.

Învăţaţii acelei ţări, care se numeau magi, de-abia putură să înţeleagă din cititul stelelor şi să-şi dea cu părerea ce se va întâmpla unui copil în viaţa sa. De aceea, regele îi întrebă şi le zise:

– Spuneţi-mi: ce va ajunge acest copil?

Poate numai spre a-l linguşi, ei îi preziseră că acest prinţ va deveni cel mai mare şi cel mai puternic dintre toţi regii.

Unul dintre aceşti învăţaţi, un om bătrân şi respectabil, care de fapt era cel mai înţelept dintre toţi, zise:

– Da, el va fi cel mai mare şi mai fericit rege din câţi au trăit în Răsărit dacă va urma înţelepciunea. Însă numai tu, o, rege, să-l laşi ca să fie crescut departe de curtea ta regească şi să-i dai ca învăţători pe cei mai înţelepţi şi mai virtuoşi profesori.

Regelui îi plăcu acest sfat şi se hotărî să-l urmeze. El porunci să se pregătească pentru prinţul moştenitor şi să se împodobească cât mai frumos unul dintre palatele sale, care era departe cu câteva mile de cetatea unde era palatul regal şi se afla într-un frumos ţinut de ţară. Apoi, alese cu ajutorul acestui bătrân, pe viitorii educatori.

După ce prinţul trecuse de primii ani ai copilăriei, regele însuşi îl conduse în acel loc unde urma să locuiască. El îi arătă încăperile împodobite ale palatului, sălile din lemn de cedru cu ornamente de aur, ale căror pereţi erau acoperiţi cu tapete preţioase şi multe alte lucruri minunate a căror strălucire uimea ochii unui muritor de rând. De asemenea, porunci să i se arate obiectele de artă lucrate din aur şi împodobite cu pietre preţioase ce scânteiau precum lumina soarelui.

El îl însoţi apoi pe prinţ în minunatele grădini şi-l plimbă printre straturile pline cu flori de toate culorile, printre şirurile lungi de portocali şi lămâi încărcaţi cu flori frumos mirositoare şi alţi pomi cu fructe purpurii, pe sub umbra plăcută a palmierilor înalţi ale căror coroane de frunze dădeau cea mai plăcută umbră în zilele calde ale verii. Îi arătă lacul limpede ca oglinda, în mijlocul căruia se ridica o fântână arteziană asemenea unui stâlp de cristal, din care cădea neîncetat apa în şuvoaie mici, semănând diamantelor strălucitoare. Pe

lac, înotau maiestos încoace şi încolo ca nişte doamne, lebede albe ca zăpada cu gâturile graţios arcuite. Jos, în adâncimea apei, se vedeau peşti aurii, un fel de crapi mici, de o minunată strălucire, lucitori ca şi aurora. Grădina era înmiresmată de un miros plăcut şi răsuna de cântecul vesel al păsărilor. Sus, pe o pajişte luminată de soare, un păun îşi răsfira penele sale colorate şi sclipitoare; felurite păsări de toate culorile îşi ciuguleau nestingherite hrana împrăştiată înaintea lor; mai departe, la umbra tufişurilor mirositoare, se odihneau fazanii aurii şi argintii. Prinţul se arătă mult mai încântat de grădina aceasta minunată, decât de frumuseţile palatului spunându-i tatălui său că va rămâne bucuros aici. Tatăl său îi făgădui că-l va vizita cel puţin o dată pe săptămână şi se întoarse mulţumit la castelul său.

Regele se socotea fericit, deoarece văzuse până acum împlinite toate dorinţele sale. Dar şi mai fericit îl făcea gândul că fiul său va deveni într-o bună zi un rege mai mare şi mai vrednic decât el însuşi. Cu toate acestea, regele Avenir, pe lângă toate bogăţiile şi mulţumirile sale, simţea adesea şi o mâhnire. „Ce sunt toate acestea pe care eu le am?”, zicea el adeseori. „Nimic nu durează”. Acest palat o să-l părăsesc odată şi, petrecut cu mâhnire de mulţimea slujitorilor curţii mele, în mormânt va intra trupul meu cel mort. Nimic nu rămâne după moarte”.

„Totuşi”, zise el, „voiesc să-l cruţ pe fiul meu cel puţin în floarea vieţii de această tristeţe care mă apasă şi care-mi risipeşte toate bucuriile.”

De aceea, el dădu prinţului ca învăţători numai astfel de bărbaţi care se bucurau de tinereţe, frumuseţe şi de cea mai înfloritoare sănătate. Numai tineri de bun neam

trebuiau să-l slujească. Chiar pentru lucrarea grădinii fuseseră aleşi numai oameni tineri şi voinici. El porunci învăţătorilor să nu vorbească niciodată prinţului despre ticăloşia oamenilor şi despre moarte. Dacă vreun învăţător sau servitor s-ar îmbolnăvi, atunci el trebuie să fie îndepărtat în mod secret din palat. El porunci ca palatul şi grădinile să fie înconjurate cu şanţuri adânci şi cu ziduri înalte. Opri – sub pedeapsă cu moarte – intrarea oricărui străin în palatul prinţului, fiindcă el ar putea chiar şi în mod întâmplător să vorbească despre moarte. Mai dădu poruncă a nu se lăsa deloc să se înfăţişeze înaintea prinţului oameni bătrâni a căror înfăţişare i-ar aduce gânduri cu privire la scurtimea vieţii şi moarte. Poruncile regelui au fost executate întocmai.

Prinţul creştea fără nici o grijă, fără să ştie ce este supărarea, durerea, suferinţa şi moartea. Viaţa sa era o continuă fericire şi nu putea gândi că pe pământ mai este şi altceva decât aceasta. El nicidecum nu presimţea că această lume este o vale a plângerii pentru om. Totul era pentru el un paradis fără sfârşit. În naivitatea sa îşi închipuia că totul pe pământ rămâne neschimbat. Nici o umbră de bănuială nu avea despre nestatornicia lucrurilor din lume şi că toate, frumuseţea, tinereţea, bucuriile pământeşti sunt deşertăciune. În fericirea sa nevinovată nu ar fi crezut că tot ce este în lumea aceasta după cum are început aşa are şi sfârşit. Nu i-ar fi trecut prin minte că omul este trecător, un călător în această lume ce se îndreaptă spre moartea care poate veni uneori foarte curând.

CAPITOLUL II

Un bătrân

Crescând, prinţul ajunse la vârsta tinereţii şi de aceea se simţi oarecum îngrădit în încăperile palatului ce întrecea în strălucire multe palate din lume. Din înălţimea ferestrelor, din turnuri putea să privească valea întinsă prin care curgea râul Indus. Fără să ştie că de fapt era un prizonier în cetatea necunoştinţei adevărului, tinereţea sa îi cerea mai multă lărgime, libertate de a umbla pe căi încă neumblate, căci sufletul tânjeşte veşnic după libertate şi este într-o continuă căutare a necunoscutului. Învăţătorii săi se străduiau să-i abată mintea de la aceste gânduri. Cu toate acestea, regele, tatăl său, îi îndeplini dorinţa şi pleca cu el, din când în când, în mici călătorii de plăcere. Se îngrijea însă pentru aceasta, ca prinţul să nu vadă nimic ce ar putea să-l întristeze. Peste tot erau primiţi cu alai. Pretutindeni vedea doar oameni veseli, îmbrăcaţi în haine de felurite culori, cântând şi bucurându-se în jocuri şi distracţii. Prinţului îi plăceau aceste călătorii, dar i se păreau prea rare.

Iată, însă că, într-o bună zi, văzu că puntea care făcea legătura dintre palat şi lumea din afară era lăsată în jos. Garda nu se afla prin apropiere. Atunci prinţul ieşi pentru prima oară singur în împrejurimile palatului. Întâmplarea, sau mai bine zis providenţa divină, făcu să întâlnească un bătrân gârbov, încărcat de povara celor

nouăzeci de ani. Capul încovoiat, pleşuv, mai păstra pe la tâmple puţini peri albi. Cu faţa pliată de încreţituri şi gura întredeschisă ce lăsa la vedere lipsa oricărui dinte, bătrânul îşi ridică spre el ochii cu pleoape ofilite. La vederea acestui tânăr uimitor de frumos vru să spună ceva, dar buzele sale, slabe şi vineţii, nu-l mai ajutau, iar mâinile tremurânde de-abia mai puteau să ţină toiagul în care se sprijinea. Cu genunchii îndoiţi ce se clătinau la fiecare mişcare făcu spre el câţiva paşi cu mare greutate şi nesiguranţă. Era pe drept cuvânt o icoană a slăbiciunii şi o şubrezeniei omeneşti.

Prinţul uimit la rândul lui şi destul de speriat se dădu înapoi cu câţiva paşi şi zise:

– Ce eşti tu? Eşti un om? Sau ce fel de fiinţă eşti?

Bătrânul clătină din cap cu mirare şi zise cu o voce slabă şi răguşită:

– Ce să fiu altceva, decât un om? Desigur, eu sunt un om ca şi tine.

– Dar ce ţi s-a întâmplat, strigă prinţul, de ai ajuns într-o stare aşa de plâns? Sau ai fost întotdeauna aşa?

– Nu înţeleg de ce întrebi asta, zise bătrânul. Capul meu era odată aproape la fel de mândru ca şi al tău. Braţul meu era încă şi mai puternic decât este al tău acum, iar picioarele mele erau atât de tari, încât cu puţină osteneală aş fi putut să sar peste această groapă largă de aici.

– Asta-i ciudat, zise prinţul. Atunci cum de ai ajuns aşa? Spune-mi drept!

– Tu pui întrebări care mă umplu de mirare, zise bătrânul. Eu sunt un bătrân care am aproape nouăzeci de ani. Bătrâneţea aduce cu sine astfel de neputinţe. Aceasta n-o ştii tu?

– Nu, zise prinţul, despre aceasta n-am auzit niciodată nici un cuvânt. Dar spune-mi, la toţi oamenii se-ntâmplă aşa?

– Eu nu înţeleg, cum nu ştii ceea ce şi un copil cunoaşte, zise bătrânul. Desigur, tuturor oamenilor li se întâmplă aşa ceva, regelui ca şi cerşetorului. Când au să ajungă bătrâni de optzeci sau nouăzeci de ani, atunci se vor veşteji şi vor fi ca mine acum, asemenea unei umbre omeneşti. Dar puţini oameni ajung o vârstă atât de înaintată. Unii mor chiar în tinereţea vieţii.

– Mor?, strigă prinţul. Ce e asta? Nici despre aceasta n-am auzit niciodată nimic.

– Ah, dar tu eşti un tânăr cu totul neştiutor, zise bătrânul. Cum n-ai auzit tu vorbindu-se niciodată de moarte?

– Moarte?, strigă prinţul, acesta este pentru mine un cuvânt nemaiauzit. Spune-mi, ce vrei să zici cu asta?

– Ei bine, zise bătrânul, fiindcă tu nu ştii ceea ce toţi oamenii ştiu, atunci ascultă să-ţi spun ce este moartea.

Cel ce moare nu mai vede nimic; soarele este stins pentru el, sau mai bine zis, ochii săi sunt stinşi. El nu mai aude vocea prietenului său; nu mai simte nici chiar bubuitul tunetului. Mâinile sale sunt reci ca gheaţa şi ţepene; tot trupul său zace nemişcat ca şi piatra de pe pământ. Atunci el începe a putrezi. Faţa sa se desfigurează în mod îngrozitor; el răspândeşte un miros de nesuportat. De aceea, mai înainte de a se întâmpla aceasta, îl bagă repede în pământ, într-o groapă adâncă numită mormânt sau, după obiceiul altor popoare, este ars şi prefăcut în cenuşă. Miră-te, îngrozeşte-te, cum vrei! Altfel nu poate să fie.

– Cum, strigă prinţul, cu toţi oamenii o să se întâmple aşa?

– Cu toţii, cu toţii fără deosebire, zise bătrânul, fie că ar locui în colibe sau în palate. Tu ai auzit deja: bătrânii trebuie să moară, tinerii pot să moară. Eu trebuie să mor poate şi astăzi, căci sunt deja cu un picior în groapă. Cu toate acestea, poţi chiar tu să mori înainte de mine.

Foarte uimit, prinţul se întoarse repede în palat, pe puntea care tocmai urma să se ridice.

CAPITOLUL III

Tânărul întristat

Printre învăţătorii prinţului, se găsea un om cu numele Zardan în care el avea o deosebită încredere. Acesta era un om foarte simplu, care niciodată nu linguşea pe prinţ, ci întotdeauna îi spunea adevărul. Prinţul, deşi nu cunoştea întocmai lămurit aceasta, o simţea însă cu sufletul său nevinovat. La acesta veni el în grabă şi îi zise:

– Scumpe Zardan! Vino cu mine în grădină, unde nu ne aude nimeni. Eu am să-ţi vorbesc despre lucruri foarte importante.

Învăţătorul înţelese imediat că se petrecuse ceva văzând faţa schimbată a prinţului şi de aceea îl urmă fără zăbavă.

– Mi s-a întâmplat ceva foarte ciudat, zise prinţul. Am văzut o fiinţă, care nu ştiu dacă era o fantomă sau un om.

Prinţul povesti convorbirea cu bătrânul.

– Acum, zise prinţul, spune-mi dacă este adevărat ceea ce mi-a spus această făptură vrednică de compătimire sau dacă m-a minţit spre a mă înfricoşa.

Zardan, încremenit de ceea ce povestea prinţul, un timp nu putu să scoată un cuvânt. Îl întristă spaima prinţului pe care tocmai el trebuia să-l ferească de toate acestea. Prinţul, nesupravegheat pentru o clipă, a ieşit

afară pe poarta palatului şi a grădinii care-l înconjura, împotriva poruncii severe a regelui. Prin urmare, bietul om era aşa de înspăimântat încât faţa lui deveni palidă ca moartea.

În neştiinţa sa, prinţul înţelese greşit starea lui de frică şi zise:

– Tu eşti palid. Spune-mi, nici tu n-ai ştiut până acum ceea ce mi-a povestit bătrânul? Nici tu n-ai văzut niciodată un bătrân?

– Ah, iubitul meu prinţ, zise Zardan, toate acestea îmi sunt foarte bine cunoscute. Tatăl tău însă voia să te ferească de asemenea lucruri triste, de aceea te-a aşezat în acest palat unde să nu ajungă nimic din cele pe care le-ai descoperit acum. Te rog să nu-i spui nici un cuvânt despre aceasta căci, atunci, va deveni foarte mânios. Eu şi toţi supraveghetorii tăi, învăţători şi prieteni, vom cădea în dizgraţie şi vom fi pentru totdeauna îndepărtaţi de la tine şi deci nenorociţi.

– Ei bine, zise prinţul, îmi dau cuvântul meu că voi tăcea. Spune-mi însă adevărul: aşa este, cum mi-a spus bătrânul?

– Ah, scumpul meu prinţ, zise Zardan, nu pot să-ţi ascund aceasta: aşa este şi nu poate fi altfel. Eu şi toţi servitorii tăi vom deveni odată tot aşa de vrednici de plâns ca acel bătrân, şi poate şi mai devreme vom muri şi vom putrezi în pământ; noi toţi trebuie să ne prefacem în ţărână sau în cenuşă.

– Chiar şi eu şi tatăl meu?, întrebă prinţul.

– Şi tu şi tatăl tău, răspunse Zardan. Nici puterea unui rege nu poate să împiedice aceasta.

– Asta-i groaznic! strigă prinţul. Toţi, toţi! Şi tu şi tatăl meu! Dar ascultă, ce-mi veni în gând acum: unde

s-a dus acel tânăr vesel care este de o vârstă cu mine, prietenul meu Balmi, pe care eu îl iubesc mai mult decât pe toţi tovarăşii mei de joacă? Voi mi-aţi spus că va veni iarăşi. Pentru ce nu vine însă? Nu cumva a murit şi el? Fii sincer şi spune-mi adevărul!

– Din nenorocire, aşa este cum zici tu, iubite prinţ, zise Zardan. El nu mai vine căci este mort. Şi trupul său mort s-a prefăcut de mult timp în ţărână.

Prinţul izbucni în lacrimi şi fugind în tufişurile întunecoase din grădină umbla încoace şi încolo frângându-şi mâinile de durere şi strigând întruna: „O, Balmi, scumpul meu Balmi!", fără să-şi afle mângâierea. Toţi care erau împrejurul lui întrebuinţau toate mijloacele spre a-l înveseli. Ei îi aduceau tot felul de daruri deosebite pe care regele le trimise pentru el încă din seara de dinainte.

Însă prinţul zicea:

– La o parte cu acestea în care eu găseam atâta bucurie odinioară! Nu mai doresc să văd toate aceste lucruri preţioase pe care mi le puneţi înainte. Tot ceea ce mă înconjoară mi se pare un vis deşert care îndată dispare. Trandafirul veştejit şi pe jumătate scuturat îmi spune: tot aşa te vei veşteji şi tu şi te vei preface în ţărână! Da, fiecare frunză veştejită îmi strigă: „Gândeşte-te la moarte!". Voi toţi îmi păreţi ca nişte cadavre ce se învârt împrejuru-mi. Eu nu văd nimic altceva decât moarte şi putreziciune.

După două zile, când veni regele spre a vizita pe prinţ, ca de obicei, se înspăimântă când văzu faţa schimbată şi lipsită de bucurie a preţuitului său fiu.

– Ce-ţi lipseşte?, zise regele; nu mai este nici viaţă, nici curaj în tine!

El se întoarse către servitorii care stăteau împrejur şi-i întrebă:

– Este bolnav?

– Nu, răspunseră aceştia, nu este bolnav.

– Sau ţi s-a întâmplat ceva rău?, întrebă el pe prinţ.

– O, nu, răspunse prinţul; toţi îşi dau osteneala să mă înveselească, dar în zadar.

– Aşadar, eşti bolnav sufleteşte, zise regele; desigur ţi s-au spus lucruri pe care nu trebuia să le ştii şi despre care eu am oprit să se vorbească.

Ochii regelui scânteiau de mânie. Toţi cei dimprejur erau palizi şi tremurau. Prinţul de asemenea se înspăimântă, dar nu mărturisi ceea ce îl întrista aşa de mult. El nu dorea să facă rău învăţătorilor şi slugilor sale şi nici să-şi calce cuvântul dat, dar îi venea greu să ascundă ceva de tatăl său. Regele se întoarse foarte supărat la castel. Hotărî ca din acel moment să-l viziteze aproape zilnic pe prinţ şi în cele, din urmă să-l ia cu sine la castelul regal.

– O nu, nu, aceasta nu-mi place! zise prinţul. Acum nu mă simt în stare aproape deloc ca să merg acolo.

Astfel nefericit, rămase să petreacă mai departe în palatul cel minunat, cugetând la toată deşertăciunea fericirii pământeşti. În scurtă vreme această întâmplare nu mai era pentru nimeni o taină; dar care era adevărata pricină nu se ştia fiindcă nici prinţul, nici învăţătorul căruia el o încredinţase, n-o mărturiseau. Din pricina aceasta, toţi, atât cei din palatul prinţului, cât şi cei de la castelul regal, erau foarte mâhniţi pentru tristeţea moştenitorului tronului, aproape ca şi regele însuşi.

CAPITOLUL IV

Orbul, surdul şi ologul

Bătrânul care vorbise cu prinţul nu a ştiut atunci cine este tânărul cel frumos. Dar foarte curând a înţeles şi mai apoi povesti această întâlnire tuturor cunoscuţilor săi. Regele află şi el în scurt timp în ce mod fusese zădărnicită buna sa intenţie de a cruţa pe prinţ de vederea suferinţelor omeneşti. Cu mâhnire înţelese acum că era de prisos să-l mai păzească atât de straşnic.

Prinţul dorea foarte mult să cutreiere potecile pădurilor din vecinătate şi ale munţilor din depărtare ce-şi înălţau vârfurile semeţe spre albastrul cerului de deasupra palatului şi grădinilor strălucitoare unde el îşi ducea viaţa atât de lipsită de libertate. Regele nu avu încotro şi îi îngădui ca doar însoţit de tinerii nobili să meargă într-acolo la vânătoare, de două sau trei ori pe săptămână. Îi dădu drept paznic personal un om credincios lui şi iscusit la vânătoare. Înarmaţi cu lănci, săgeţi şi arcuri, ei plecară.

Însă prinţul era atât de milos încât nu îngăduia să se vâneze pentru plăcere păsările şi animalele pe care le considera nevinovate. El arăta mai multă plăcere atunci când vedea papagalii coloraţi care în acele ţări sunt aşa de comuni ca şi corbii de la noi, şi asculta cu bucurie când ei imitau vocea omenească, strigătul vânătorului sau vorbele pe care tinerii le repetau. Maimuţele, ce

sunt mai numeroase acolo decât sunt la noi, veveriţele, îl înveseleau când, sprintene şi voioase, săreau încoace şi încolo prin arbori sau, stând pe vreo creangă, imitau mişcările omeneşti. De asemenea, dorea să fie cruţate şi graţioasele gazele, un fel de căprioare care sunt cu mult mai înalte decât căprioarele din ţările noastre. Vânătoarea se făcea numai pentru păsările răpitoare, tigrii, panterele şi leoparzii care răpesc şi sfâşie cu multă cruzime celelalte animale.

Aceste vânători din munţi, care erau de fapt adevărate prilejuri de evadare din strălucita sa fortăreaţă, îl făceau pe prinţ să uite puţin mâhnirea ce-i inundase sufletul ca o ceaţă deasă, greu de străbătut.

Însă, cum era de aşteptat, în aceste călătorii ce aveau drept ţintă plăcerea, cu toată paza însoţitorilor săi, iată că el descoperi îndată alte lucruri care îi adânceau întristarea. Într-o zi, întâlni un om cu o bună înfăţişare pe care-l ducea de mână un băiat.

– Cum se face, zise prinţul, că acest om sănătos şi puternic se lasă condus pe drum de un băiat? Aşa ceva e cu totul nepotrivit. El trebuie mai bine să conducă şi să poarte pe copil.

– Ah, zise unul dintre însoţitori, sărmanul om este orb.

– Orb?, întrebă prinţul, ce este asta?

– Cine este orb, zise însoţitorul, nu vede soarele, nu vede nimic, nici pădurile, nici arborii, nici dealurile, nici văile, nimic de pe întinsul pământului. El trăieşte într-un continuu întuneric, care este tot aşa de negru ca şi noaptea cea mai întunecoasă în care nu luminează nici luna, nici stelele.

Prinţul se apropie de om, se uită în ochii lui şi îi zise:

– Dar ochii tăi strălucitori şi negri nu sunt vătămaţi. Deci cum ai devenit orb?

– Ah, zise orbul suspinând, eu am venit orb pe lume. Alţii despre care am auzit au devenit orbi în tinereţe sau la bătrâneţe. Nu se ştie deloc pricina. Această nenorocire poate să se întâmple oricui, oricât de bine ar îngriji ochii săi. Nimeni nu este sigur de aceasta. Ceea ce mi se pare mie mai trist este că un orb nu poate să-şi câştige pâinea sa de toate zilele în mod cuviincios prin lucrul mâinilor sale.

Prinţul compătimi din inimă pe bietul om, îi dădu o monedă de aur şi merse întristat mai departe.

Altădată, prinţul zări pe un alt om care tocmai pescuia.

– Ei, pescarule, cum merge?, zise prinţul. Ai prins mult peşte?

Omul se uita la el cu gura căscată şi nu zicea nici un cuvânt.

– Ei, n-auzi, zise prinţul, nu-mi dai nici un răspuns? De ce nu vorbeşti?

Însoţitorul prinţului zise:

– Sărmanul om este aşa de surd şi mut precum peştii săi.

– Surd şi mut?, zise prinţul, acestea sunt pentru mine iarăşi cuvinte noi. Ce vrei să zici?

– Un om surdo-mut, i se răspunse, n-aude nici murmurul plăcut şi uşor al râului, nici cele mai puternice bubuituri ale tunetului. Pentru el, toată lumea este tot aşa de mută ca şi el însuşi. De altfel, se află în lume atâţia surzi câţi sunt şi muţi. Aceia care au venit surzi pe lume rămân de obicei şi muţi. Alţii, mai puţin nenorociţi, îşi

pierd auzul tocmai la o vârstă mai înaintată. Chiar şi nouă ni se poate întâmpla aceasta.

– Ah, zise prinţul, a fi născut surdo-mut înseamnă o mare nenorocire. Un astfel de om nu ştie nimic despre întâmplările lumii şi despre lucrurile ce s-au petrecut în vremurile vechi, despre istoria omenirii, nimic despre ceea ce se petrece în lumea mare. Oh, probabil că este grozav de greu ca în toată viaţa să nu auzi cum sună cuvântul în gura oamenilor şi să nu poţi împărtăşi nici unui om gândurile şi simţămintele inimii tale! Cu adevărat, este multă amărăciune în lume! La acel orb şi la acest surdo-mut mă voi gândi mult timp.

Pe când prinţul ajunse lângă o vale şi voia să treacă pe punte, văzu la câţiva paşi depărtare pe un om şezând în iarbă, care ţinea mâna întinsă către el şi cerea să fie miluit.

– Pentru ce nu te scoli înaintea mea?, strigă prinţul. Să-ţi aduc eu darul pe care tu-l ceri de la mine? Tu trebuie să te osteneşti a face câţiva paşi până la mine. Vino şi ia ceea ce îţi dau cu inimă bună.

Vânătorul zise:

– Bietul om este olog. El nu poate nici să meargă, nici să stea aşezat. Sunt mulţi oameni care au picioarele oloage sau mâinile paralizate şi nu le pot mişca, şi nici nu pot să le întrebuinţeze la ceva. Din nenorocire, nici noi nu suntem siguri că nu vom deveni vreodată asemenea lor.

Prinţul se duse la omul olog şi, dându-i în dar o sumă de galbeni în mână, merse întristat mai departe.

Întâlnirea cu aceşti oameni vrednici de milă, orbi, surzi, muţi şi alţi neputincioşi îl făcu pe prinţ ca să cunoască şi mai mult suferinţa şi durerea.

Altădată, prinţul întâlni iarăşi un om a cărui faţă avea o înfăţişare respingătoare. Prinţul se scârbi şi zise către vânător:

– Aceasta este o groaznică arătare; ce s-a întâmplat acestui om, de ce are o înfăţişare aşa de urâtă?

– Ah, zise vânătorul, el are lepră, o boală obişnuită în ţara noastră şi care este foarte molipsitoare. De aceea, noi nu trebuie să ne apropiem de acest om. Aceşti oameni sunt ocoliţi şi lepădaţi cu totul de oameni şi duc o viaţă jalnică, îndepărtaţi de lume şi, fiindcă această boală este de obicei fără vindecare, ei au pururi moartea înaintea ochilor.

– S-ar putea întâmpla, zise prinţul, ca această grozavă boală să cadă şi peste mine?

– Din nenorocire, zise vânătorul, fiecare om poate fi cuprins de o astfel de boală, după cum poate să capete oricare din sutele de boli care se află în lume. Dar există o altă boală şi mai molipsitoare care este atât de pustiitoare împrejurul său încât, în scurt timp, ea poate să secere mii de oameni. Aceasta se numeşte ciumă.

La auzul acestora prinţul a devenit foarte abătut, cugetând la aceste dureroase adevăruri ce-i străpunseră inima lui cea atât de veselă şi fără de griji odinioară.

CAPITOLUL V

Tânărul vânător

Acest fiu mult iubit al regelui se ducea din când în când la vânătoare însoţit numai de primul său bucătar, sau chiar şi singur, nu atât spre a vâna, ci, mai mult spre a medita în linişte la neputinţa şi şubrezenia firii omeneşti. De asemenea, el voia să cunoască mai de aproape pe oamenii pe care îi vedea ca nişte fiinţe demne de compătimit şi peste care trebuia să domnească în viitor.

El se îmbrăcă, precum tovarăşul său, într-un costum de vânător obişnuit, fiindcă se simţea mai bine într-o ţinută simplă şi preţuia foarte puţin hainele cu podoabe de aur şi pietre scumpe. Aproape întotdeauna străbătea pe jos locurile pe care nu le mai călcase până atunci. Oamenii, neştiind cine este, îl numeau „tânărul vânător”, lucru ce îi plăcea foarte mult. El se gândea: „Fiindcă oamenii nu mă cunosc ca prinţ moştenitor, ci mă socotesc ca unul asemenea lor, de aceea ei, fără a fi reţinuţi de vreo teamă, mi se arată aşa cum sunt”.

Odată, el se opri la o casă frumos zidită şi înconjurată de o grădină bogată, de livezi înflorite şi de câmpii cu semănături de grâne ce deja erau în pârg. La intrare şedea un bătrân cu părul alb ca zăpada, care suspina, plângând cu amar. Prinţul mirat, se apropie de el şi-i zise cu milă:

– Ce ţi s-a întâmplat, bătrâne, de plângi astfel?

– Ah, zise bătrânul, copiii mei, fiul şi nora mea, m-au izgonit din casă. Eu le-am dat tot ce-am avut: casa, grădina, câmpiile şi livezile mele, turmele de capre şi oi, într-un cuvânt tot avutul meu. Dar acum de-abia îmi îngăduie să stau alături şi cu zgârcenie îmi dau câte ceva, cerându-mi să-mi câştig pâinea cu munca de servitor, ceea ce trece peste puterile mele. Pentru că le-am cerut nişte haine ceva mai călduroase, s-au supărat şi m-au dat afară din casă. O, cât mă doare această purtare a lor, zise el, şi continuă să plângă cu durere.

Prinţul tulburat de această nerecunoştinţă, nemiloasă şi aspră a fiilor faţă de părintele lor, nu putu să-şi înfrâneze lacrimile privind la bătrânul nefericit.

– Mergi la curtea prinţului moştenitor, zise el, şi acolo vei fi primit şi bine îngrijit!

Prinţul intră în casa cea arătoasă spre a dojeni pe fiul cel nerecunoscător şi pe soţia lui cea rea. Amândoi îl întâmpinară cu vorbe aspre şi blestemau pe bătrânul lor tată. Ei râseră numaidecât când prinţul încercă să le ceară socoteală pentru nedreptatea ce făcuseră. Ei spuneau că pe drept s-a întâmplat bătrânului om aceasta.

– Şi tu pleacă de aici, strigară ei, sau vrei să te dăm afară ca pe un nepoftit ce eşti în casa noastră? Dar îndată aflară, de la întâiul bucătar, că tânărul cel frumos ce stă înaintea lor este prinţul moştenitor şi se înspăimântară foarte, căzând în genunchi înaintea lui şi cerând iertare.

Prinţul spuse că va face cunoscut regelui, tatălui său, purtarea lor neomenească faţă de bătrânul lor tată; ceea ce s-a şi întâmplat. Regele porunci să se dea înapoi bătrânului avutul său, să se scoată afară din casă fiii nerecunoscători şi să fie îmbrăcaţi în haine de robi. Îi

pedepsi să muncească la o mină, în schimbul unei hrane proaste. După cum ei făcuseră tatălui lor, aşa se întâmplă şi cu ei.

Într-o seară, pe când prinţul se întorcea la curte, din călătoriile sale obişnuite, împreună cu tovarăşul său, văzu un ţăran tânăr bine îmbrăcat, mergând încoace şi încolo pe drum, şi care se împleticea în toate părţile, ca şi cum drumul nu-i era destul de larg. Hainele îi erau murdare şi se vedea că el căzuse în noroiul drumului. Omul când zbiera tare, când râdea sau spunea cuvinte încurcate. Deodată, căzu într-o groapă pe drum. Prinţul întrebă pe însoţitorul său:

– Ce fel de boală este aceasta de care se chinuieşte acest om şi pe care eu n-o cunosc?

El voi să alerge ca să-l ridice. Dar tovarăşul său îi zise:

– Nu te osteni, iubite prinţ, omul acesta nu merită să fie ajutat. El nu este tocmai bolnav, ci doar a băut prea mult. Cine bea prea mult îşi pierde pentru câtva timp raţiunea; limba îi este încurcată, nu mai poate sta bine pe picioare şi de aceea cade încurcat chiar de picioarele sale. După aceea, toată ziua şi chiar mai multe zile, se simte foarte rău, îşi atrage după sine boli primejdioase şi-şi pregăteşte un mormânt timpuriu. Tot aşa se va întâmpla şi cu acest beţiv. Eu îl cunosc bine şi l-am sfătuit adeseori, dar tot nu i-a folosit la nimic. El nu se lasă de băutură şi, astfel, merge spre pieire.

Între timp, omul se sculase din groapa noroioasă, privi pe prinţ cu ochii stinşi şi-i adresă cu o voce răguşită nişte cuvinte abia înţelese.

Prinţul îl privi zicând în sine: „Ce înfăţişare dezgustătoare! Cum poate un om să uite de sine până într-atât

încât să se înjosească asemenea animalelor. Nici un bou nu bea mai mult decât îi trebuie. Acest om, care acum şi-a pierdut mintea, este în realitate mai nepriceput şi mai nesimţitor decât o vită necuvântătoare. Acestea sunt grele abateri ale naturii omeneşti. Ah, oamenii sunt făpturi vrednice nu de dispreţ, ci vrednice de milă".

Într-o zi, prinţul cobora pe una dintre potecile ascunse ale pădurii împreună cu mai mulţi vânători. El văzu atunci doi oameni, la oarecare distanţă de ei, ce făceau o groapă spre a uda livada şi se luaseră la ceartă. Ei strigau şi se insultau între ei aşa de tare încât răsunau împrejurimile. De la vorbe de ocară, ajunseră la bătaie. Însoţitorii săi se pogorâră în grabă spre a face pace între dânşii. Însă, înainte ca ei să ajungă, unul trânti la pământ pe celălalt cu o unealtă şi l-ar fi omorât dacă nu ar fi fost oprit. Prinţul se apropie şi văzu cu spaimă că omul care zăcea la pământ era grav rănit şi un şiroi de sânge curgea din rană. Celălalt stătea acolo galben şi tremurând de mânie precum şi de spaimă pentru sângeroasa faptă pe care o săvârşise.

Prinţul voia să ştie de unde a început cearta. Unul dintre ei, ce era un uşuratic, zisese către celălalt, un om puţin cam nătâng: „Tu eşti un urs!". Celălalt îi răspun-sese: „Tu eşti o maimuţă". Aceasta era toată pricina.

– Şi pentru două cuvinte, zise prinţul, oamenii pot ajunge la atâta furie, încât să se omoare între dânşii!

– Aşa sunt mulţi oameni, zise un vânător. Eu am avut ocazia să văd adeseori, că un singur cuvânt a pricinuit nu numai discordie şi ceartă, ci şi omor.

Prinţul zise la rândul său:

– Eu am prea puţină plăcere de a domni vreodată peste oameni care sunt aşa de răi. Îmi pare rău că sunt nevoit să şi trăiesc printre ei.

El porunci vânătorilor ca să ducă pe criminal la judecător, iar pentru cel rănit să cheme un doctor.

După aceea, prinţul se duse acasă singur şi întristat.

Odată, Iosafat, urmărind o fiară, se îndepărtă prea mult de tovarăşii săi de vânătoare şi se rătăci. O ploaie grozavă se dezlănţui din senin, iar noaptea se ivi îndată. Cuprins de frigul şi umezeala ce-i pătrundeau în oase, prinţul era în primejdie. Umblând în neştire prin pădurea acoperită de perdeaua de nepătruns a întunericului, la o vreme văzu licărind o lumină undeva înaintea lui. Era o colibă, la care se grăbi să ajungă cât mai iute. Bătu cu grăbire, rugând cu stăruinţă să fie primit. Dar se vede că înăuntru erau oameni haini la suflet, căci nu-l lăsau să intre. Toate rugăminţile erau în zadar, dar făgădui să plătească şi atunci i se deschise numaidecât un oblon de la fereastră. La vederea monezilor de aur i s-a deschis uşa şi a fost ospătat cât se poate de bine.

„Aşadar, mai mult mişcă inima lor un biet metal decât mila şi iubirea de oameni pentru un semen, călător aflat în primejdie! Într-adevăr, aceşti oameni sunt nişte făpturi ticăloase şi vrednice de dispreţ" Astfel de sentimente îl încercau, precum şi multe altele asemănătoare.

Toate aceste lucruri îl făcură pe prinţ să se intereseze şi să cunoască mai de aproape, şi tinerii, şi slujitorii pe care tatăl său îi dăduse în serviciu. Privindu-i mai cu atenţie, văzu la mulţi dintre ei linguşire, prefăcătorie şi alte defecte. Înţelese că de multe ori slujitorii ascundeau, furau, înşelau, într-un cuvânt făceau multe ticăloşii. Chiar intendentul casei, omul căruia regele îi încredinţase

administrarea palatului şi toate bunurile, înşela încrederea regelui furând cu neruşinare din averea regală.

Gândindu-se că până şi cei mai apropiaţi erau oameni atât de lipsiţi de credinţă îi dispăru orice urmă de vioiciune. Şi iarăşi prinţul se afunda în tăcerea sa plină de mâhnire. Acum nu mai arăta interes pentru ştiinţele pe care le studia altădată cu mult zel. De asemenea, nu-l mai atrăgea nici mersul la vânătoare care, mai înainte, îi făcea atât de multă plăcere. Se hotărî să stea închis şi să trăiască foarte retras. Sufletului îi era greu precum plumbul. Toţi din jur erau îngrijoraţi pentru el.

CAPITOLUL VI

Pustnicul

Iată însă că, undeva într-o pustietate, la o depărtare de peste cincizeci de mile de palatul prinţului moştenitor, trăia un cuvios pustnic într-o colibă sărăcăcioasă, aşezată într-un loc împădurit şi stâncos. Acest om cu numele Varlaam, odinioară, pe când încă prinţul era copil, era demnitar înalt la curtea regală; se aflase la mare stimă şi regele îl onora cu cea mai mare încredere. Plin de multă bogăţie era foarte slăvit în cetate.

În veacurile vechi, indienii erau în cea mai mare parte idolatri, închinători la zei. Când creştinismul a fost vestit prin cuvântul Sfinţilor Apostoli şi în ţările din această parte a Orientului, în puternica împărăţie a Indiei ajung să cunoască pe singurul şi adevăratul Dumnezeu toţi oamenii, de la cei de la marginile regatului şi până la rege. Dar cei mai înverşunaţi idolatri căutau să facă din rege un duşman şi un persecutor al creştinismului, spunându-i:

– O, rege, această credinţă străină de noi este pentru toate popoarele o piatră de poticneală. Ea este iudeilor sminteală şi grecilor nebunie. Chiar romanii, poporul cel mai puternic din lume, a căror stăpânire a cuprins cea mai mare parte a lumii, caută să o stârpească prin foc şi sabie. Deci această religie trebuie să fie şi un pericol pentru stat. O rege, fii cu băgare de seamă ca

ea să nu fie primejdie şi pentru împărăţia ta. Aceste cuvinte au fost luate în seamă de rege, deşi el nu era un om rău din fire. Deci el opri pe supuşii săi de la îmbrăţişarea acestei credinţe chiar sub ameninţarea pedepsei cu moartea. În aceste împrejurări, cei care erau creştini erau pârâţi regelui pentru a fi pedepsiţi, de cele mai multe ori din răutate sau invidie. Printre cei pârâţi pentru vina de a fi creştini, iată că se afla şi intendentul curţii, Varlaam. Regele porunci să-l cheme şi-l sili să răspundă. Varlaam mărturisi fără teamă:

– Da, sunt creştin.

El chiar voia să-i vorbească regelui despre mântuirea pe care creştinismul o aduce tuturor oamenilor. Dar regele era deja prea înverşunat împotriva creştinilor pentru a-i mai da ascultare. Îi porunci să părăsească demnitatea de la curte şi să plece neîntârziat. Varlaam, pregătit pentru aceasta, îl rugă numai să-i îngăduie vreme pentru a-şi rândui cele de trebuinţă. Regele, întristat de plecarea lui, se învoi.

Soţia lui Varlaam nu mai era în viaţă, copiii îi muriseră şi alte rude nu avea. De aceea, el se hotărî să-şi împartă averea săracilor, dar făcu aceasta cu înţelepciune. Adică îşi împărţi terenurile familiilor nevoiaşe, dar care iubeau munca; asigură pentru oamenii bătrâni şi pentru văduvele sărace, care nu mai puteau munci, o întreţinere anuală. Puse la adăpost pe orfanii săraci şi fără de ajutor, îngrijindu-se ca ei să înveţe tot ceea ce va fi trebuincios în viaţa lor. Doar o oarecare sumă de bani a păstrat, din care o parte foarte mică a fost oprită pentru el, în vederea trebuinţelor sale imediate, pentru ca nu cumva să cadă povară altora, iar restul a dat-o săracilor.

După aceea, s-a dus în acea pustietate îndepărtată unde mai vieţuiau şi alţi creştini, retraşi aici de groaza persecuţiilor, dar, mai ales de cea a viclenelor curse lumeşti. Aici, într-o vale îngustă, Varlaam îşi făcu o colibă din trunchiuri de arbori şi o acoperi cu trestie. Înlăuntru, nu se putea vedea nimic altceva decât o cruce de lemn, câteva cărţi, o masă, o pereche de scaune împletite din nuiele şi o laviţă acoperită cu muşchi de copac împreună cu o cuvertură de lână folosite pentru odihnă. Într-un coş îşi păstra pâinea ce i se aducea o dată pe săptămână. Apa de băut şi-o aducea singur într-un urcior de pământ. Aproape de colibă, ţâşnea din stâncă un izvor limpede, iar câţiva palmieri formau deasupra un umbrar verde. El îşi încropise şi o grădiniţă lângă colibă, unde îşi semăna şi sădea legumele, fructele şi pomii roditori, precum măslinii şi smochinii. Astfel trăia el aici în rugăciune şi muncă, foarte liniştit şi mulţumit.

Dar el nu rămase cu totul necunoscut. Mulţi oameni, strâmtoraţi şi cu inima apăsată de amărăciune, găseau la el scăpare şi nu era nici unul care să nu se întoarcă acasă mângâiat. Uneori, chiar şi câţiva din foştii săi amici de la curte ce aveau nevoie de un sfat bun sau de-o mângâiere îl vizitau şi-şi vărsau înaintea lui tot focul inimii.

Într-o zi, veni la el un cunoscut în vârstă, de asemenea creştin, şi-i povesti cu mult interes întâmplarea cu fiul împăratului. Cu toate că fusese izgonit de la curte, Varlaam avea însă un sincer devotament pentru rege şi cea mai călduroasă afecţiune pentru prinţ, deşi pe acesta îl văzuse numai ca prunc plăpând în vârstă de trei anişori. Varlaam se ruga lui Dumnezeu şi se simţea împins cu duhul ca să călătorească până la prinţ, cu speranţa sigură de a îndepărta tristeţea acestuia şi de a aduce pe iubitul fiu de rege către Iisus Hristos.

CAPITOLUL VII

Neguţătorul

Varlaam ştia bine că, în haina sa aspră şi sărăcăcioasă, nu avea intrare la palat. Totuşi, nu avea să se îngrijească de aceasta, căci nu ar fi fost el recunoscut drept favoritul de odinioară al regelui, ci că o să fie respins cu batjocură sau chiar va fi prins şi omorât întrucât este creştin. Figura lui Varlaam se schimbase foarte mult, iar, de altfel, toţi tinerii şi bărbaţii care acum îl înconjurau pe prinţ erau în vremurile de atunci copii sau flăcăiandri. Pentru aceasta, el se îmbrăcă după cum obişnuiau învăţaţii, artiştii şi chiar neguţătorii mai bogaţi; apoi plecă fără întârziere la drum.

Când se apropie de palat, îl întâmpină intendentul prinţului care, luându-l drept un neguţător călător, îl salută şi-l întrebă despre ce se mai întâmplă prin lume, despre afacerile cu care călătoreşte şi care-i este ocupaţia.

Varlaam, care era un cunoscător iscusit al oamenilor, privi în ochi pe acest administrator şi îndată înţelese că are înaintea lui un om viclean, aşa că îi zise:

– Eu sunt în stăpânirea unei pietre preţioase de o mare valoare; ea are puterea de a tămădui neputinţele sufletului şi ale trupului. Am aflat că prinţul ar avea slăbiciunea pietrelor preţioase şi a mărgăritarelor. Pentru acesta, eu am venit să-i dau acest giuvaier, a cărei strălucire întrece toate comorile lumii.

Intendentul zise:

– Lasă-mă să văd piatra scumpă. Eu mă pricep la asemenea lucruri preţioase şi pot să mă conving singur dacă este de o aşa valoare, după cum spui, ca să-ţi îngădui să i-o oferi prinţului.

– Sunt gata să fac aceasta, zise Varlaam, însă această piatră scumpă are ceva cu totul deosebit. Cine cunoaşte valoarea ei şi voieşte să afle puterea ei tămăduitoare trebuie să aibă ochii limpezi şi o inimă curată. Cel care are ochii bolnavi sau o inimă nărăvită şi rea, acela nu va găsi nici o plăcere deosebită atunci când o va privi, oricât de mare şi frumoasă ar fi ea. Deci omul s-ar putea afla în pericolul ca piatra să-l trădeze.

Administratorul se simţi atins şi zise:

– Dacă este aşa, apoi nu vreau să văd această piatră rară căci ochii mei, de la un timp încoace, nu sunt tocmai în bună stare. De altfel, eu cred că aş putea s-o văd fără pericol căci, în ceea ce priveşte inima mea, nu mă consider un om nedrept. Apoi, eu nu văd nici o oprelişte în a te recomanda prinţului: el are ochii sănătoşi precum şi cea mai nobilă inimă. Eu cred că piatra este cu totul potrivită pentru el, mai ales că, de la o vreme, prinţul zace bolnav cu sufletul, iar un ajutor atât de minunat are să-i fie foarte folositor. El desigur te va răsplăti împărăteşte; dar atunci, tu să nu mă laşi pe mine, mijlocitorul tău, să plec.

Intendentul se duse să anunţe pe călătorul negutător şi veni iarăşi ca să-l conducă la prinţul ce aştepta într-o încăpere de o frumuseţe uimitoare pentru ochii oamenilor de rând.

Prinţul salută cu o simplitate plină de căldură pe bătrânul străin, dar privindu-l îşi dădu seama că are în

faţă un om deosebit. La rândul lui, bătrânul era impresionat nu neapărat de înfăţişarea frumoasă a tânărului prinţ, ci mai mult de nobleţea caracterului, inima binevoitoare şi tinereţea sa neprihănită ce se citea pe chipul umbrit de o oarecare întristare.

Din primul moment, când încă nu ştia nimic despre el, prinţul a fost cucerit de acest străin în vârstă, simţind în el un om căruia poţi să-i încredinţezi orice taină.

– Fii binevenit, bătrâne!, zise el. Intendentul mi-a vorbit despre o piatră scumpă pe care tu o ai şi despre care tu povesteşti lucruri pe care eu nu pot să le cred. Eu socotesc că aceste basme spuse de tine nu se potrivesc cu cărunteţea pletelor tale ce arată mai curând un om înţelept şi demn de toată încrederea. Cum ar putea o piatră să aibă putere asupra sufletului; cum ar putea ea să înlăture tristeţea sufletului şi să-i redea dragostea de viaţă?

– Şi totuşi aşa este, zise Varlaam, numai că cele spuse de mine au un înţeles mai puţin obişnuit, eu vorbesc cu adevărat despre un giuvaier cu puteri miraculoase, un mărgăritar ce întrece în valoare pe toate comorile lumii.

– A!, zise prinţul, ce poate fi mai de valoare dintre toate comorile din lume decât înţelepciunea?

– Eşti aproape, zise Varlaam, dar eu vorbesc despre adevărata înţelepciune care este cunoştinţa de Dumnezeu. Aceasta este comoara mai presus de toate comorile.

– Ai dreptate, zise prinţul. Însă, tu crezi că eu nu cunosc pe Dumnezeu? Desigur, eu am admirat adeseori atotputernicia, înţelepciunea şi bunătatea Sa în operele Sale ce se văd în cer şi pe pământ; m-am bucurat din inimă pentru aceasta şi m-am rugat Lui.

– Ai făcut tu aceasta, scumpul meu prinţ?, zise Varlaam mişcat şi nu fără oarecare mirare. Totuşi eu ştiu că indienii, deşi cred în mai mulţi zei ca şi alte popoare, ei recunosc un Dumnezeu suprem.

– Această cunoştinţă, zise prinţul, a fost până acum cea mai mare bucurie a mea. Ea se aseamănă soarelui care luminează şi încălzeşte totul; însă, de câtva timp, acest soare mi s-a întunecat ca de nişte nori negri. Aşază-te lângă mine şi mă ascultă.

Varlaam luă loc lângă el pe sofa, iar prinţul începu să-şi deschidă şi să-şi verse toată inima.

– Desigur, ţie nu îţi este necunoscut, zise acesta din urmă, că tatăl meu a dispus ca eu să fiu izolat de restul lumii şi să fiu crescut în acest palat. Înconjurat de tineri veseli, în floarea vârstei, eu n-am ştiut nici cel mai mic lucru despre mizeria omenească şi despre slăbiciunile oamenilor. Vederea neaşteptată a unui bătrân gârbov, care părea mai mult o umbră de om şi vestea neaşteptată pe care el mi-a dat-o despre moarte, despre groapă şi putrezire, m-a tulburat grozav; ele au fost pentru mine ca o lovitură de trăsnet căzută din cer. Dorinţa tatălui meu, de a mă lăsa ca să petrec anii tinereţii mele într-o amăgire plăcută, nu a fost bună pentru sufletul meu, ci mi-a făcut, dimpotrivă, cel mai mare rău; de aceea nu mi s-a îngăduit a mai ieşi undeva.

Aceasta a deşteptat în mine mila faţă de oameni. Fără ca să fiu cunoscut, eu am intrat în vorbă cu oamenii de jos ai ţinutului şi am vizitat locuinţele săracilor. Ah, câtă mizerie am văzut acolo! Câtă suferinţă mi-au văzut ochii! Bolnavi care îşi dădeau duhul tuşind, vărsând sânge, respirând cu mare greutate, fiind între viaţă şi moarte. Bolnavi chinuiţi de dureri îngrozitoare, strigând de îmi sfâşiau

inima. Şi încă mulţi alţii suferind de lepră, a căror imagine trezeşte dezgustul. Nici un om nu putea să-i ajute, chinuindu-se astfel până mureau. Am aflat apoi că cei mai mulţi oameni se sting în suferinţele grozave ale unei asemenea boli care duce la moarte. Dar mai bine să nu vorbesc despre asta!

Nu m-am dezgustat nici în a vizita mormintele. Cu durere şi cu multă spaimă am văzut oasele şi craniile albite de soare şi ploaie, zăcând împrăştiate peste tot, rămăşiţe ce aparţineau odinioară oamenilor veseli, ale căror chipuri şi trupuri poate au fost odată frumoase şi arătoase.

Ah, am suspinat eu, cum este cu putinţă, ca Bunul Dumnezeu să hărăzească pe om la o astfel de mizerie! Cum să înţelegi înţelepciunea şi bunătatea lui Dumnezeu care se adevereşte în cele cereşti şi în cele pământeşti? Cum este supusă morţii, putreziciunii, ţărânii şi cenuşii cea mai frumoasă şi mai nobilă făptură de pe pământ, căreia îi slujesc toate celelalte făpturi?

Eu am meditat mult la aceasta. Cu lacrimi şi ţipete intră copilul în această lume! În suspine şi frică de moarte o părăseşte bătrânul. Chiar întreaga natură pare oarecum potrivnică oamenilor.

Ce n-am aflat eu pe timpul scurtei mele vieţi? Aici un copil se joacă printre flori; un tigru se năpusteşte asupra lui, îl sfâşie şi-l mănâncă. Dincolo, lângă un tufiş, nişte copilaşi jucându-se fericiţi atraşi de frumuseţea otrăvitoare a boabelor roşii ale tufişului gustă moartea dintr-însele. Aici doarme un călător paşnic la umbra unui pom, dar un şarpe, furişându-se spre el, îl muşcă şi el moare în cele mai îngrozitoare dureri. Da, toate din lume se unesc spre a vătăma pe om şi a-i nimici lucrul mâinilor

sale. Din nori sclipesc fulgere de foc, omoară oameni şi aprind în flăcări colibe şi palate. Apa inundă cele mai frumoase văi, pustieşte cele mai bogate câmpii cu semănături, surpă case, îneacă oameni şi animale. Pământul începe câteodată să se cutremure, se zguduie din temelii şi înghite pe oameni împreună cu locuinţele lor. Aerul devine câteodată otrăvitor şi ciuma şi alte boli înspăimântătoare seceră pe oameni cu miile şi îi bagă în mormânt. Cu puţine zile înainte, s-a ridicat o furtună furioasă cu ploaie torenţială şi o grindină cu piatră mare. Aceasta a distrus bogate secerişuri, a rupt cei mai frumoşi pomi cu fructele încă necoapte şi a omorât multe animale de pe câmp, ba chiar şi câţiva oameni.

Dar furtuni şi vijelii şi mai înfricoşate se ridică în pieptul omului. Sufletul său este şi mai de plâns şi cu mult mai expus primejdiilor decât trupul său. Aceasta nu prea se vede în afară, dar din nenorocire este adevărat.

De îndată ce începusem să meditez asupra oamenilor şi ajunsesem la o cugetare mai adâncă m-am străduit să văd mai de aproape înclinaţiile oamenilor. Şi ce am găsit acolo? Eu gândesc că nu îi defaim cu nimic dacă spun că ei nu numai că sunt nişte creaturi slabe şi uşuratice, dar că au înclinaţie mai cu seamă spre rău. Unii sunt atât de răi, încât sunt mai primejdioşi între dânşii decât le-ar fi lor tigrii sau şerpii. De omoruri, de alte crime şi de războaie sângeroase nu vreau să mai vorbesc, ci numai de răutăţile obişnuite.

Toţi acei oameni pe care i-am cunoscut mai de aproape au o mândrie prostească. Ei se ridică asupra altora, preţuiesc din cale afară de mult puţinul bun pe care-l au şi nu voiesc să recunoască deloc răul ce este

înrădăcinat în ei. Din contră, ei micşorează sau tăgăduiesc bunele calităţi ale altora şi măresc defectele acestora sau le pun pe seamă vicii de care aceştia sunt străini. Ei au plăcerea aceasta de a vorbi de rău pe alţii sau de a critica cele mai bune intenţii ale acestora. Sunt fără dragoste unii către alţii. Devin trişti dacă alţii sunt fericiţi şi simt o bucurie răutăcioasă pentru nenorocirea altora. Caută să se înşele şi să se mintă unii pe alţii şi să fie nedrepţi la vânzare şi cumpărare. Pentru un cuvânt supărător sau pentru o monedă mică pot să ajungă la o mare ceartă. Furia mâniei lor este înfricoşătoare; ei se blestemă unii pe alţii, îşi dau unii altora porecle dispreţuitoare şi chiar se iau adeseori de păr şi-şi cauzează răni sângeroase. Mulţi sunt stăpâniţi de avariţie. Cu toate că şi-au adunat bogăţii mai multe decât le-ar fi de trebuinţă pentru întreţinerea vieţii lor, chiar de ar trăi o sută de ani, încă râvnesc tot mai mult după bani şi averi şi se chinuiesc zi şi noapte spre a le dobândi. O mică plăcere le face o mare mâhnire. Ei nu împărtăşesc altora nimic din prisosul lor, chiar dacă aceştia ar trebui să se prăpădească în lipsă şi mizerie; de-abia îndrăznesc ei înşăşi să mănânce îndeajuns. Lăcomia şi interesul înlocuiesc adesea la copii iubirea faţă de părinţi. Da, copiii doresc părinţilor moartea. Ce poate fi mai îngrozitor! Ce rătăciri grozave sunt asemenea vicii! Despre celelalte pot numai să roşesc, dar nu să vorbesc.

Din nefericire, această corupţie a oamenilor este generală. Tatăl meu mi-a ales ca însoţitori şi învăţători pe cei mai buni dintre tinerii şi bărbaţii ţării. Dar şi aceştia nu sunt lipsiţi de patimi vătămătoare şi au mari defecte. Numai atât, că ei ştiu să le ascundă pe acestea mai bine. Deşi otrava şi veninul fierb în inima lor, ei

zâmbesc şi arată o faţă prietenoasă. Ei chiar se întrec în a mă servi, a mă înveseli şi-mi procură toate plăcerile. Însă fac aceasta nu atât din iubirea de mine, cât mai ales ca eu să înduplec pe tatăl meu să-i răsplătească cu slujbe onorabile şi bănoase. Pe cât de politicoasă este purtarea lor, pe atât de aspră şi împietrită le este inima. Eu am observat adesea că aceştia ce se poartă faţă de mine atât de servil, au multă îngâmfare şi asprime faţă de cei care sunt daţi spre slujirea lor. Ei sunt falşi şi se prefac faţă de mine şi unii faţă de alţii, purtând în inima lor pizmă şi ură. Da, am descoperit, că chiar acel om căruia tatăl meu i-a încredinţat conducerea acestei case, l-a înşelat.

Aceasta este o mare nerecunoştinţă din partea omului pe care tatăl meu l-a ridicat din noroi, i-a oferit încrederea sa şi l-a încărcat cu binefaceri.

Când mă gândesc la toate acestea, nu înţeleg de ce făcut Creatorul o astfel de lume? Nu se poate ca El să poată avea vreo mulţumire de la oamenii ce locuiesc în ea. Eu nu pot să tăgăduiesc că-mi este greu să trăiesc între asemenea creaturi, atât cele de sus, cât şi cele de jos, ce sunt deopotrivă de rele şi stricate.

– Pe tine nu te socoteşti între ei, zise Varlaam, şi te consideri mai bun decât alţi oameni?

– O, nu, zise prinţul, nicidecum. Bineînţeles, eu aş dori să fiu mai bun decât sunt ei şi a deveni şi mai bun decât sunt eu acum. Însă din nenorocire n-am putut ajunge până aici. Eu observ în mine clocotiri de mândrie şi mânie, de ură şi pizmă. Ah, cât de multe am să-mi reproşez! Adesea, aveam o încăpăţânare prostească, zicând că am dreptate, cu toate că pricepeam că nu aveam dreptate. Adesea, eram supărăcios, necăjeam pe

tovarăşii mei de joacă cu capriciile mele nesăbuite şi-i pizmuiam dacă ei arătau mai multă dibăcie decât mine în exerciţiile cu arme. Pentru această purtare a mea, eu mi-am făcut adesea singur mustrări aspre.

Norocul, cum se obişnuieşte a se zice, m-a favorizat pe mine înaintea multor oameni, şi totuşi sunt un om vrednic de milă. Din bunurile acestei lumi, eu am tot ceea ce pot să doresc. Însă pot eu să ştiu dacă le voi mai avea şi mâine? Şi câte nu-mi lipsesc mie, spre a fi un om bun! Un trup şubred şi un suflet ruinat este partea mea. Fiecare creatură este în felul său bună şi desăvârşită, numai omul nu este aşa. Nu pot să neg că am observat la unii oameni şi oarecare părţi bune. Însă, cine nu este cu totul curat de orice rău, cine nu este cu totul bun, acela este o creatură nedesăvârşită.

Încă ceva! Eu ştiu că ar trebui să fiu mai bun, dar nu ştiu cum am să încep. Iată, aici este cauza nemulţumirii mele.

Ah, cine ar putea să mă scape de îndoiala mea asupra lumii şi a oamenilor, cine ar putea să îmi dea lămurire despre moarte şi viaţă, despre legătura lui Dumnezeu cu oamenii? Cine ar putea să-mi liniştească sufletul şi să mă pună în starea de a deveni un om bun, acela ar fi omul meu! Învăţătorii mei însă nu pot face aceasta. Ei ştiu să vorbească cu multă pătrundere despre cercuri, triunghiuri şi pătrate; ei ştiu să discute despre creşterea şi însuşirile plantelor, despre mersul stelelor şi despre alte multe curiozităţi, ceea ce este foarte frumos şi poate să aducă mari foloase pentru această scurtă viaţă pământească. Însă pentru ceea ce îmi pare mai vrednic de ştiut, despre aceasta ei nu ştiu să îmi dea nici o lămurire mulţumitoare. Dar chiar de mi-ar da ei

şi-o oarecare bună învăţătură, tot nu ştiu să-mi spună de unde trebuie să iau putere spre a o pune în practică.

– Preaiubitul meu prinţ, zise Varlaam, tu ai meditat despre starea oamenilor pe pământ mai serios decât ar îngădui vârsta ta. Vederea acelui bătrân şi cuvintele sale ţi-au dat, prin insuflarea lui Dumnezeu, cugetarea aceasta. Cu toate acestea, mângâie-te! Dumnezeu, după cum nădăjduiesc, îţi va aduce lumină în acest întuneric şi te va îndrepta spre mântuirea după care tânjeşte inima ta. Pentru aceasta am făcut eu acest drum lung, de multe mile, spre a te învăţa să cunoşti îndeaproape pe adevăratul Dumnezeu şi voinţa Sa. Cu ajutorul Lui, tu ai să găseşti în El odihna inimii şi chiar deplina fericire. Dar pentru aceasta va fi nevoie de câtva timp. Eu, însă, pot veni la tine adesea şi să rămână atât cât voieşti.

– O, nepreţuitul meu bătrân înţelept, zise prinţul, atunci fii binevenit la mine! Aşadar, aceasta este piatra scumpă, mărgăritarul despre care mi-ai vorbit? Eu gândesc că Dumnezeu te-a trimis aici la mine. O, stai cu mine în acest palat; eu îţi voi orândui o odaie în care să locuieşti. Fii călăuzitorul meu, învăţătorul meu, părintele meu! Dar vezi că soarele a apus de mult şi s-a făcut întuneric. Desigur, tu eşti obosit şi slăbit de drum şi probabil că îţi este foame şi sete. Vino acum cu mine la masă; mănâncă cu mine şi apoi te voi duce să te odihneşti.

Varlaam ceru numai pâine, puţine curmale şi un pahar cu apă rece.

Prinţul porunci să se aducă toate. Varlaam se întremă şi se răcori puţin, iar prinţul rămase lângă el până ce Varlaam isprăvi cumpătata sa cină, apoi îl însoţi chiar el la culcare. După ce prinţul se depărtă, Varlaam, intrând

în odaie, căzu în genunchi şi se rugă cu ardoare: „Dumnezeule, Dumnezeul meu, luminează-mă ca să vestesc adevărul Tău acestui fiu regesc, căruia odată îi vei încredinţa conducerea împărăţiei. Mişcă inima şi sufletul lui nobil ce caută spre Tine! Fă ca prin el mulţi să ajungă la cunoştinţa adevărului şi să afle mântuirea!

CAPITOLUL VIII

Varlaam povesteşte

Pe când aurora dimineţii se revărsa asupra pădurilor de cedri şi palatul strălucea în lumina primelor raze de soare, Varlaam se ruga în liniştea deplină a grădinii: „Dumnezeule Atotputernice şi Iubitorule de oameni! După cum lumina dimineţii se revarsă acum în lume şi soarele îşi trimite razele sale, lumina lor încălzind pământul, tot astfel luminează şi încălzeşte sufletul lui Iosafat, ca el să Te cunoască pe Tine şi pe Fiul Tău şi să dobândească viaţa cea de veci!”.

Iosafat dormise puţin în timpul nopţii, căci era nedumerit despre ceea ce avea să-i spună Varlaam. Ştia puţin despre Dumnezeu cel Atotputernic Căreia i se ruga astfel: „O, Dumnezeule al cerului, Dumnezeule Cel ascuns mie, Creator al tuturor fiinţelor! Descoperă-Te mie şi fă-mă să cunosc pentru ce sunt eu în această lume; învaţă-mă prin gura acestui om înţelept, pe care Tu mi l-ai trimis, ce trebuie să fac ca să ajung, să înţeleg rostul pentru care Tu m-ai făcut!”.

Prinţul, stând la fereastră, văzu pe trimisul lui Dumnezeu rugându-se îngenuncheat sub un palmier. Alergă la el, îl salută cu chipul luminat de bucurie, şi-i zise:

– Acum, spune-mi ce aveai să-mi spui. Aşază-te aici lângă mine pe iarbă şi spune-mi ce ţi-a descoperit Dumnezeu!

Varlaam şezu lângă prinţ şi zise:

– Preaiubite prinţ! Tu eşti întristat tocmai pentru acel lucru la care au cugetat oamenii cei mai vrednici şi mai înţelepţi din toate timpurile. Însă ei în zadar s-au ostenit dacă nu au avut înţelepciunea cea de sus. Tu ceri lămurire despre înclinaţia rea a oamenilor, despre feluritele lor neputinţe, despre suferinţa şi sfârşitul lor. Mulţi dintre filosofii lumii, ca şi tine, au înţeles doar în parte înţelepciunea, bunătatea şi atotputernicia lui Dumnezeu. Aşadar, ascultă!

Marea întrebare pe care un om poate s-o pună, pentru a deveni sfânt şi fericit şi să dobândească viaţa veşnică, este aceasta: de unde vine aceasta că oamenii sunt păcătoşi, demni de plâns şi muritori?

La această întrebare îţi voi da acum unicul răspuns adevărat, după descoperirile lui Dumnezeu, care se cuprind în scrierile cele mai vechi şi cele mai demne de credinţă.

Mai întâi îţi voi arăta pe scurt, cum Dumnezeu S-a descoperit oamenilor prin cuvânt şi faptă. Astfel tu vei cunoaşte mai lămurit scopul înalt al tuturor descoperirilor lui Dumnezeu; vei înţelege cum sărmanii oameni păcătoşi pot fi ajutaţi. Da, dacă vei asculta cu atenţie toate istorisirile pe care eu ţi le voi spune cu de-amănuntul şi pe rând, atunci Dumnezeu te va lumina şi vei pricepe totul în întregime. De aceea, eu voi scrie, pentru tine acest scurt cuprins şi-ţi voi da puţinele foi scrise.

Cinstitul şi cuviosul bătrân îşi împreună mâinile în semn de rugăciune, privi în tăcere câteva momente spre cer şi începu a istorisi cum Dumnezeu a creat cerul şi pământul, cum la cuvântul lui Dumnezeu, „să fie lumină”, adâncul întuneric s-a făcut lumină, cum cerul albastru

s-a întins ca o boltă şi cum apele, care acopereau pământul, s-au strâns la un loc şi astfel uscatul s-a ridicat deasupra mării; cum la atotputernicul cuvânt al lui Dumnezeu, „să se facă”, au strălucit pe cer soarele, luna şi stelele şi cum, au încolţit în pământ iarbă şi flori, plante şi arbori de tot felul; cum la porunca lui Dumnezeu, s-a umplut apa de peşti, aerul de păsări şi pământul de animale de tot felul şi cum Dumnezeu, la urmă, a creat şi pe om după chipul Său şi i-a supus lui animalele şi tot pământul.

După aceea, Varlaam istorisi cum Dumnezeu a pus pe primul om, pe Adam, în Rai, în grădina prin care curgeau ape bogate şi limpezi şi în care pomii aveau fructe preţioase; cum Dumnezeu i-a dat lui Adam pe Eva ca soţie şi cum amândoi trăiau în Rai într-o fericire nespusă.

– Căci amândoi, zise Varlaam, erau nevinovaţi şi buni. Sufletele lor erau încă curate şi neatinse de patimi, trupurile lor înfloreau de tinereţe şi frumuseţe neveştejită. Cu mintea cu care Dumnezeu îi dăruise, puteau cunoaşte şi iubi pe Dumnezeu, Creatorul lor. Nu cunoşteau boala şi suferinţa, erau liberi de slăbiciunile oamenilor de astăzi; erau nemuritori şi cu trupul. Pe Dumnezeu Îl simţeau ca un tată plin de iubire pentru fii săi.

– Toate acestea, strigă prinţul cu veselie, sunt nespus de frumoase şi îmbucurătoare. Şi se poate foarte bine închipui că Bunul Dumnezeu a creat toate bune. Dar pentru ce n-au rămas pentru totdeauna aşa?

– Dumnezeu a dat omului o voinţă liberă, zise Varlaam. Din liberă voinţă, ei trebuiau să fie buni şi sfinţi. În scopul acesta i-a creat Dumnezeu şi pentru aceasta le-a dat puterea. Pentru ca ei să se poată deprinde şi

întări în bine, El le-a dat o singură poruncă. Le-a îngăduit să mănânce din toţi pomii grădinii, numai din fructul unui pom i-a oprit să mănânce. „Căci dacă veţi mânca dintr-însul, cu moarte veţi muri.” Ei trebuiau să se silească să supună voinţa lor voinţei Celui Preasfânt. Trebuiau să se deprindă a recunoaşte ca fiind bun tot ceea ce Dumnezeu voieşte şi să urmeze poruncii Lui. Însă oamenii au lepădat porunca lui Dumnezeu. Un duh rău din bezna iadului, luând forma înşelătoare a unui şarpe, îi amăgi. El îi îndemnă să mănânce din fructul oprit: „Dacă veţi mânca dintr-însul veţi şti toate şi veţi fi asemenea lui Dumnezeu”. Ei crezură pe şarpe mai mult decât pe Atotputernicul, Atotştiutorul şi Atotbunul Dumnezeu Care le dăruise viaţa şi tot ce era frumos şi bun în jurul lor. Îngâmfarea, dorinţa nebunească de a şti totul, de a fi independenţi faţă de Dumnezeu, de a fi asemenea Lui, de a deveni dumnezei, îi orbi. Privirea fructului plăcut deşteptă dorinţa în ei. Şi mâncară dintrînsul. Urmarea: au părăsit pe Dumnezeu; duhul lui Dumnezeu s-a depărtat de la dânşii, iar, ca preţ al lăcomiei lor, ei au devenit sclavi ai păcatului. Frica şi spaima îi cuprinseră, neliniştea începu să-i stăpânească, mustrarea conştiinţei îi chinuia. Se isprăvise cu fericirea lor.

Dumnezeu le anunţă îndată pedeapsa. El, Cel Preasfânt, Care urăşte păcatul, zise către Adam aceste cuvinte zguduitoare: „Blestemat să fie pământul din cauza ta. Spini şi pălămidă îţi va creşte ţie şi cu osteneală te vei hrăni dintr-însul. Întru sudoarea feţei tale vei mânca pâinea ta, până ce te vei întoarce în pământul din care eşti luat”. Amândoi au fost izgoniţi de Dumnezeu din Rai. Astfel a venit prin păcat moartea în lume.

Durere, mizerie, muncă grea, boală, acestea sunt urmările păcatului. Păcatul primilor oameni s-a moştenit şi mai departe de toţi urmaşii lor. Oamenii nu s-au mai asemănat cu Creatorul lor, cu Dumnezeu cel Preasfânt, ci cu strămoşii lor, primii păcătoşi. Ei nu mai erau uniţi cu Dumnezeu prin iubire şi sfinţenie, cum fuseseră primii oameni înainte de căderea în păcat, ci sufletul lor era îndepărtat de Dumnezeu. Şi după cum păcatul este moştenirea tristă pentru toţi oamenii, tot aşa este şi pedeapsa. Pământul dacă nu este cultivat produce spini şi pălămidă; oamenii tot întru sudoarea feţei lor trebuie să-şi mănânce pâinea lor, până ce, după o viaţă de osteneală, se vor întoarce iarăşi în pământ şi se vor preface în ţărână.

– Ah, zise prinţul, toate acestea sunt foarte triste; dar din nenorocire este prea adevărat. Chiar eu simt în mine ceva din păcatul primilor oameni, din îngâmfarea lor deşartă şi din pofta lor. Şi eu înţeleg foarte bine că pământul nu mai poate fi un Paradis; o viaţă plină de osteneală şi o continuă frică de moarte sunt foarte potrivite ca să ţină în frâu pornirile pătimaşe ale oamenilor şi să umilească mândria lor. Însă cu aceasta nu sunt ajutaţi. Oare, Dumnezeu a lăsat pe oamenii păcătoşi pradă mizeriei lor şi nu s-a mai interesat de dânşii?

Varlaam zise:

– Dumnezeu, Care este Sfânt şi Drept, Care nu lasă păcatul nepedepsit, a arătat către oameni şi milostivirea Sa. El a făcut totul spre a-i ridica din starea nenorocită în care erau cufundaţi şi spre a-i face buni şi sfinţi, căci ei înşişi n-ar fi putut niciodată să se ajute, nu s-ar fi putut elibera niciodată de păcat şi de moarte. El cunoştea căderea lor încă din veşnicie şi deci Se hotărâse

ca să-i mântuiască. Chiar primilor păcătoşi, în Rai, şi prin urmare şi urmaşilor lor păcătoşi, le-a făgăduit un Mântuitor care să stârpească păcatul cu urmările lui nenorocite şi să biruiască moartea.

Varlaam povesti mai departe că oamenii s-au înmulţit foarte mult pe pământ, dar că purtarea şi cugetarea lor, încă din tinereţe, mergea numai spre rău; că Dumnezeu le-a spus prin dreptul Noe să se pocăiască, căci altfel vor fi toţi pierduţi printr-un mare potop; că Dumnezeu a poruncit lui Noe să construiască o corabie spre a scăpa el cu familia sa, că oamenii n-au dat ascultare dreptului Noe, cuvântătorul dreptăţii, ci au stăruit în nedreptate, păcate şi vicii până ce el a intrat în arca sa. Varlaam descrise după aceea cum cerul s-a întunecat, cum a început să cadă o ploaie necontenită, cum pământul a fost înecat de potop. El descrise ce groază şi ce strigăte de jale a cuprins pe oameni şi cum ei căutau să scape suindu-se în arbori şi pe munţi înalţi; cum însă apele s-au ridicat din ce în ce mai sus, au acoperit vârfurile celor mai înalţi munţi şi au înecat pe toţi oamenii.

– În sfârşit, zise Varlaam, cerul s-a luminat iarăşi, iar apele s-au retras. Arca s-a oprit pe un munte. Noe ieşi cu ai săi din corabie şi aduse Celui Preaînalt jertfă de mulţumire pentru scăparea minunată. Iar Dumnezeu făcu lui Noe un legământ, cu fiii şi urmaşii săi. Spre amintirea acestuia, El făcu să apară curcubeul în nori.

Prinţul răsuflă greu şi zise:

– Este îngrozitor cum oamenii prin nelegiuirea lor au silit pe Dumnezeu ca să trimită asupra lor o astfel de pedeapsă înspăimântătoare. Însă foarte îmbucurător este cum Dumnezeu S-a arătat aşa de bun şi milostiv faţă de acei oameni care L-au ascultat. Dar, după aceste

încercări, s-au depărtat oamenii de la rău şi au păstrat legământul pe care Dumnezeu îl făcuse cu dânşii?

Varlaam urmă a povesti cum, după potop, oamenii s-au înmulţit iar şi au început să se răspândească pe toată suprafaţa pământului. Dar, din când în când, uitau pe Dumnezeu, îşi făceau idoli şi se închinau lor. El povesti cum Dumnezeu a ales pe cel mai bun om din acel timp, pe Avraam, care era credincios lui Dumnezeu şi-L asculta, spre a păstra pe pământ, prin el şi prin urmaşii lui, credinţa într-un Dumnezeu adevărat şi nă-dejdea vie în Mântuitorul făgăduit.

– Dumnezeu, urmă Varlaam, conduse pe Avraam într-o ţară în care curgea lapte şi miere. „Umblă înaintea Mea şi fii fără prihană!”, zise Dumnezeu către el. „Voi înmulţi seminţia ta ca stelele cerului şi prin unul din urmaşii tăi se vor binecuvânta toate neamurile pământului.” Dumnezeu repetă această făgăduinţă fiului lui Avraam, dreptului Isaac.

Nepotului lui Avraam, Iacob, numit şi Israel, care a avut doisprezece fii, i s-a descoperit de la Dumnezeu că din unul dintre aceşti doisprezece fii, din Iuda, se vor trage toţi regii din timpurile viitoare. „Sceptrul din Iuda nu se va depărta”, făgădui Dumnezeu, „şi nici povăţuitorul dintre urmaşii lui, până ce va veni Acela Care Se va trimite. Şi în Acesta vor nădăjdui toate popoarele.”

Varlaam descrise cum Avraam a dus o viaţă de păstor şi cum a locuit în corturi; cum el, plin de cea mai adâncă temere către Dumnezeu, înălţa în tot timpul câte un altar lângă coliba sa şi din iubire de Dumnezeu era gata întotdeauna să îndeplinească şi cel mai greu lucru. Avraam s-a arătat paşnic, bun şi cu dragoste către toţi oamenii, iar Dumnezeu a binecuvântat pe Avraam cu atâta bogăţie,

încât el avea o mulţime de robi şi servitoare, cirezi mari de cămile şi vite şi turme numeroase de oi. Aşa că devenise atât de bogat ca şi un prinţ, iar Isaac şi Iacob au mers pe urmele lui Avraam. Astfel, Dumnezeu S-a descoperit lor adesea şi i-a îmbărbătat, iar ei prin încrederea în Dumnezeu au fost întotdeauna mângâiaţi şi cu inima veselă. Dar ei s-au socotit în această lume numai ca nişte călători străini, dorinţa şi nădejdea lor fiind îndreptate spre o altă viaţă în patria cerească.

Prinţul Iosafat găsi o mare plăcere în obiceiurile simple şi felul de viaţă patriarhală a acestor evlavioşi oameni precum şi în legătura lor statornică cu Dumnezeu. Astfel, mărturisi el, că ar trăi mai bine într-o aşa colibă, decât în palatul regal înconjurat de toate desfătările.

Istoria lui Iosif îi plăcu nespus de mult. El auzi, nu cu puţină emoţie, cum plăcutele vedenii cu snopii de grâu şi cu luna şi unsprezece stele care se plecau înaintea lui Iosif închipuiau viitoarea sa mărire. Iosif, din pizmă, a fost prigonit de fraţii săi şi a fost aruncat într-o fântână seacă. Apoi, el a fost vândut ca sclav în Egipt şi acolo a fost aruncat în temniţă ca un făcător de rele, deşi era nevinovat. Însă el a dezlegat visul regelui cu cele şapte vaci grase şi şapte vaci slabe şi cu cele şapte spice pline şi alte şapte seci, spunându-i că ele închipuie şapte ani de îmbelşugare şi şapte ani de foamete. Ba mai mult, Iosif, prin măsuri înţelepte, a asigurat întreaga ţară pe timp de foamete şi a ajuns la o mare vază.

Lacrimi curate curgeau pe obrajii îmbujoraţi ai bunului prinţ când el auzi cum fraţii lui Iosif au trebuit să se închine înaintea lui şi, fără a-l cunoaşte, stăteau înaintea lui îngenunchiaţi cerându-i iertare. Cu toate acestea, Iosif i-a iertat şi, plin de iubire, s-a făcut cunoscut

lor prin cuvintele: „Eu sunt Iosif fratele vostru. Mai trăieşte tatăl meu?”. Foarte mult îi plăcu prinţului că bunul Iosif a chemat în Egipt pe tatăl său, pe fraţii săi şi pe fiii acestora şi că recunoscătorul rege le-a dat lor partea cea mai frumoasă a ţării sale. În mod cu totul deosebit admiră prinţul însă providenţa lui Dumnezeu Care conduce pe oameni spre bine şi Care a condus pe nobilul tânăr Iosif de la închisoare la tron.

Varlaam trecu apoi la istoria lui Moise. Cu mâhnire află prinţul că unul din regii următori a subjugat cu multă cruzime pe israeliţi care acum erau un popor mare şi i-a supus la lucrări foarte grele ca pe nişte robi şi chiar a poruncit ca pruncii lor de parte bărbătească să fie aruncaţi în apă. Cu multă înduioşare auzi prinţul cum copilul mic, Moise aşezat într-un sicriaş de papură, a fost scăpat de Dumnezeu şi a fost orânduit ca izbăvitor şi conducător. O sfântă evlavie umplu inima prinţului ascultând povestirea despre arătarea minunată a rugului ce ardea, din care vocea lui Dumnezeu vorbea şi poruncea lui Moise ca el să scoată pe popor din Egipt şi să-l ducă înapoi, în Ţara Sfântă în care curge miere şi lapte. Pentru aceasta, el trebui să vestească regelui porunca lui Dumnezeu ca să lase poporul să plece. Varlaam povesti că regele nu voia să recunoască nici un stăpân asupra sa şi nici să se îndure de popor, astfel încât, spre a-l sili, Dumnezeu a trimis asupra Egiptului un şir de plăgi, întâi mai mici, apoi din ce în ce mai mari. De pildă, la început au căzut o mulţime de ţânţari şi broaşte, împotriva cărora regele n-avea nici o putere, dar care pricinuiau un chin nesuferit poporului egiptean; o molimă pustiitoare a secerat o mare mulţime de cămile, vite şi oi; mai apoi o furtună

îngrozitoare cu fulgere şi trăsnete s-a ridicat şi piatra a distrus grânele de pe câmp şi pomii; nori de lăcuste au distrus frunzele arborilor; întuneric des a acoperit tot Egiptul, încât nu se mai vedeau oamenii între dânşii, şi, în cele din urmă a venit cea mai înfricoşătoare dintre toate pedepsele: a fost omorât la miezul nopţii fiecare fiu, prim născut, de la fiul regelui, până la fiul ultimului om din Egipt. Atunci regele a rugat pe Moise prin slujitorii săi, ca să plece cu poporul evreu din Egipt.

Iosafat, ascultând cu mirare, zise:

– Într-adevăr, Dumnezeu S-a arătat ca Stăpân atotputernic al cerului şi al pământului, al tuturor făpturilor şi peste viaţa şi moartea oamenilor, ca un pedepsitor al asupritorilor şi ca un izbăvitor al celor asupriţi. Şi mai mult se miră prinţul când auzi că regele, după fiecare pedeapsă, făgăduise că va elibera poporul, dar niciodată nu şi-a ţinut cuvântul. Astfel că încă o dată şi-a schimbat gândul său şi a urmărit pe israeliţi cu armata sa, cu călăreţi şi cu căruţe până la Marea Roşie spre a-i pierde. Totuşi, printr-o minune a atotputerniciei lui Dumnezeu, israeliţii au trecut prin mare cu picioarele neudate, pe când regele şi armata sa s-au înecat într-însa.

– Dumnezeu este drept!, strigă prinţul; după cum regele şi egiptenii lui au înecat pe copiii israeliţilor, tot aşa li s-a întâmplat şi lor.

Cu deosebire, Varlaam mai aminti că israeliţii, care au fost cruţaţi de toate plăgile Egiptului, au junghiat câte un miel în noaptea în care au fost eliberaţi din robia Egiptului şi cu sângele mielului au uns uşile caselor lor.

– Aceasta este de o deosebită însemnătate şi noi vom reveni asupra ei în istorisirile următoare.

Varlaam vorbi după aceea despre călătoria şi rătăcirea israeliţilor prin pustiul arzător, despre pâinea pe care Dumnezeu le-a dat-o din cer, despre izvorul cu apă limpede pe care El l-a făcut să ţâşnească din stâncă pentru poporul însetat, şi cu deosebire despre Legea Sfântă, despre cele zece porunci pe care Dumnezeu le-a dat israeliţilor de pe muntele Sinai, în chipul cel mai solemn, între fulgere şi trăsnete.

Darea legii deşteptă în prinţ cea mai mare atenţie. El se rugă de Varlaam ca să repete încă o dată cele zece porunci şi apoi zise:

– Ele mi se par aşa de lămurite şi sunt aşa de scurte şi uşor de înţeles, încât nu mi-aş închipui ceva mai deosebit. Primele trei porunci se referă la religie, la credinţa în Dumnezeu, la închinarea neprefăcută către Dumnezeu şi la cultul public, fără de care nici o împărăţie nu poate dăinui. A patra poruncă, cinstirea părinţilor, este nu mai puţin însemnată; cinstind pe ei cinstim pe Dumnezeu, nerecunoştinţa şi neiubirea părinţilor trebuind chiar pedepsită şi de legile lumeşti.

Celelalte porunci: „Să nu ucizi, să nu fii desfrânat, să nu furi, să nu dai mărturie mincinoasă, să nu pofteşti femeia aproapelui tău şi nici averea lui”, sunt neapărat trebuincioase pentru oameni şi ele îşi au valoarea lor în toate timpurile. Ele oferă tot ceea ce trebuie să se ţină cu tărie în fiecare popor: siguranţa vieţii, bună cuviinţa, credinţa şi sfinţenia căsătoriei. Ce fericită ar fi o ţară în care s-ar urma aceste porunci!

Varlaam făcu apoi încă o descriere a cultului pe care Dumnezeu îl orânduise prin Moise spre a ţine întotdeauna

strânsă legătura pe care Dumnezeu o făcuse cu poporul Său Israel. Varlaam descrise Chivotul Legii împodobit cu aur în care se păstrau Tablele Legii, apoi cei doi Heruvimi de aur care se aflau deasupra lui îngenunchiaţi în rugăciune şi cu aripile întinse faţă în faţă şi arătau locul unde Moise, din timp în timp, auzea vocea lui Dumnezeu. Descrise mai departe cortul împodobit cu stofe preţioase, numit tabernacol, în care se afla Chivotul Legii, candelabrul de aur cu şapte lumini, altarul tămâierii şi marele altar de aramă din faţa cortului, unde arhiereul îmbrăcat în veşminte preţioase aducea jertfă.

Toate acestea îi plăcură foarte mult prinţului.

– Noi, oamenii legaţi de simţuri, trebuie să avem ceva simţit, zise el, care să ne aducă aminte de Cel Nevăzut, de lucrurile dumnezeieşti. Căci dacă noi cinstim pe Dumnezeu în adevăr, apoi cinstirea de care este plină inima noastră trebuie să se reverse şi în afară.

– Cultul israeliţilor, zise Varlaam, nu era numai măreţ în sine. Jertfele, altarul şi preoţii în acelaşi timp preînchipuiau jertfa viitoare, cu mult mai mare şi mai sfântă, după cum ai să vezi mai pe urmă, scumpul meu prinţ.

Prinţul, care odată avea să fie rege, ascultă cu o deosebită atenţie ceea ce Varlaam îi povesti din istoria regilor. El se întristă când auzi că însuşi primul din aceşti regi, anume Saul, a alunecat din înalta sa demnitate şi putere, în mândrie, despotism şi nedreptate. Din cauza aceasta, prin dreapta hotărâre a lui Dumnezeu, şi-a pierdut tronul şi viaţa.

– El îmi va servi spre îndreptare, zise prinţul.

El se bucură când auzi despre tânărul păstor David pe care Dumnezeu l-a chemat de la turmă la tron,

despre tânărul care a biruit pe vrăjmaşul uriaş, despre cântăreţul din harfă ce cânta imnuri sfinte spre lauda lui Dumnezeu şi vestind slava Mântuitorului ce avea să vină. Adânc mişcat, prinţul zise:

– De s-ar cânta vreodată aceste imnuri de laudă şi de către poporul meu!

Înţeleptele pilde ale lui Solomon, din care Varlaam îi rosti câteva, îi plăcură foarte mult şi gândi că şi el se va strădui să urmeze această înţelepciune în viaţa sa. Auzi cu uimire şi despre măreaţa clădire a templului şi strigă:

– O, de aş fi şi eu odată în stare ca să zidesc Celui atotputernic un astfel de templu măreţ!

Varlaam povesti apoi cu durere cum fiul lui Solomon, regele Roboam, n-a mai dat ascultare înţeleptelor sfaturi ale tatălui său, ci s-a condus numai după sfaturile nechibzuite ale oamenilor tineri care crescuseră cu el, şi cum, prin îngâmfarea şi prin purtarea sa nesocotită, a întărâtat pe popor la revoltă. Cea mai mare parte din popor l-a părăsit şi şi-a ales un alt rege. Astfel, de aici încolo regatul împărţit a fost stăpânit de către doi regi dintre care mulţi au fost răi, au avut lupte între dânşii şi au pustiit ţara prin războaie sângeroase, iar poporul decăzut împreună cu regele nu mai vizita templul şi din cauza aceasta s-a sălbăticit şi chiar a căzut iarăşi în idolatrie. În cele din urmă, pentru revolta sa, pentru depărtarea lui de Dumnezeu şi pentru neruşinarea sa, poporul a fost pedepsit cu nenumărate suferinţe.

– În aceste triste timpuri, zise Varlaam, Dumnezeu a ridicat nişte bărbaţi aleşi şi sfinţi.

El i-a luminat, i-a încurajat şi i-a întărit prin Duhul Său ca să spună cu tărie adevărul, atât regelui, cât şi

poporului. El a trimis pe prooroci. După cum Dumnezeu a vestit prin Moise poruncile Sale poporului, tot aşa a arătat prin prooroci îndeplinirea acestora. După cum Moise a învăţat pe popor să creadă într-un singur Dumnezeu şi să se supună Lui, tot astfel au fost trimişi proorocii să conducă pe popor iarăşi la închinarea şi la supunerea către adevăratul Dumnezeu.

Dintre aceşti prooroci, cel mai mare a fost Ilie, un al doilea Moise. După cum Dumnezeu Care a făcut cerul şi pământul S-a arătat în timpul lui Moise prin mari minuni ca Domn al cerului şi al pământului, tot aşa s-a întâmplat şi în zilele lui Ilie. Din porunca lui Dumnezeu, Ilie a vestit regelui şi poporului: „Viu este Domnul înaintea Căruia eu stau: nu va mai fi în aceşti ani nici ploaie, nici rouă, până voi zice eu". Şi din această zi n-a mai căzut din cer nici o picătură de ploaie sau de rouă şi au început a se usca câmpiile, livezile şi arborii. O mare foamete s-a ivit din cauza acesta. Mulţi oameni mureau de foame; de asemenea şi dobitoacele se prăpădeau fiindcă nu mai creştea nici un fir de iarbă, iar izvoarele şi râurile secaseră. După ce această mare nenorocire durase trei ani şi şase luni, iar poporul fusese umilit prin suferinţe spre a-şi aduce iarăşi aminte de Dumnezeu, profetul Ilie a adus o jertfă la care focul, căzut din cer, a ars jertfa şi tot ce era pe lângă dânsa, şi atunci tot poporul ce se închinase la idoli s-a întors iarăşi către unicul şi adevăratul Dumnezeu şi a căzut cu faţa la pământ, închinându-se. După aceea, a plouat iarăşi, venind timpuri roditoare.

– Din aceasta eu mai văd, zise prinţul, la ce serveşte răul în lume cu care eu, cu ajutorul înţelepciunii şi bunătăţii lui Dumnezeu, niciodată nu mă voi putea învoi.

Toate relele naturale care nu par potrivite cu înţeleapta orânduire a naturii sunt după înţeleapta şi dreapta socotinţă a lui Dumnezeu, ca un mijloc pentru îmbunătăţirea oamenilor.

Varlaam zise mai departe:

– Proorocii au avut însă nu numai marea chemare de a învăţa poporul în credinţa în Dumnezeu, după cum Moise arătase lămurit făgăduinţa lui Dumnezeu despre un Mântuitor, dar ei au şi învăţat poporul ca să nădăjduiască în viitorul Mântuitor pe Care Dumnezeu Îl va trimite spre mântuirea oamenilor. Toţi au mărturisit despre El. Ei au stabilit timpul când şi locul unde avea să se nască El.

Ei au vorbit despre El cu adâncă cinstire, cu bucurie şi plini de nădejde. L-au numit Sfetnic minunat, Alesul lui Dumnezeu în Care Domnul a binevoit, Sfântul sfinţilor, Unsul Domnului, Domnul Care a fost dat nouă spre îndreptare, binecuvântarea şi Mântuitorul neamului omenesc, Domnul păcii Care va aduce oamenilor pace veşnică, Împărat Veşnic Care va ieşi din neamul lui David, a Cărui împărăţie se va întinde peste tot pământul şi nu va avea sfârşit, Căruia se vor supune toate neamurile şi înaintea Căruia vor îngenunchea toţi regii pământului; Fiul Celui Preaînalt, Dumnezeu plin de putere, Dumnezeu e cu noi. Ei proorociseră şi că El va trebui să sufere mult spre a mântui pe oameni, că va fi dus la moarte ca şi un miel spre junghiere şi îşi va da viaţa Sa ca preţ de răscumpărare pentru păcatele lumii.

Iosafat ardea de dorinţa de a auzi acum şi despre Mântuitorul. Însă soarele era aproape de asfinţit şi umbrele munţilor se întinseseră mult deasupra văii. De aceea zise Varlaam:

– Pentru astăzi este destul. Eu vreau, scumpul meu prinţ, să-ţi las timp, să te gândeşti asupra celor auzite. Mâine de dimineaţă, dacă va vrea Dumnezeu, ai să auzi mai departe ceea ce este spre mântuirea ta şi a tuturor oamenilor.

Cu inima mişcată pentru cele istorisite, prinţul mulţumi cuviosului bătrân şi abia putea să mai aştepte dimineaţa următoare.

CAPITOLUL IX

Varlaam povesteşte mai departe

Pe când se lumina de ziuă, iar luceafărul dimineţii strălucea încă cu putere pe cerul fără nori, Varlaam se duse iarăşi în grădină. Căci acolo se simţea mai uşor şi mai vioi decât între zidurile palatului împodobit cu strălucite frumuseţi, dar care pălesc în faţa frumuseţii cerului. Îndată se aflǎ şi prinţul iarăşi lângă Varlaam şi-l rugă ca să continue istorisirea sa.

– Cu plăcere, zise Varlaam, am să-ţi vorbesc despre descoperirile din ce în ce mai mărețe ale lui Dumnezeu. Tu ai făcut bine că ai ascultat tot ceea ce ţi-am spus până acum şi care se aseamănă cu dulcea auroră ce împodobeşte natura în această dimineaţă. Eu cred însă că Dumnezeul Căruia mă rog va face să răsară şi în inima ta luceafărul dimineţii şi să fie zi plină în sufletul tău.

Varlaam continuă să povestească şi istorisirea începea astăzi aşa: Când se împlinise timpul pe care Dumnezeu îl hotărâse în planul înţeleptei Sale judecăţi, a trimis în lume pe unicul şi mult iubitul Său Fiu. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om spre a mântui pe oameni de păcate, de ticăloşie şi de moarte. Maria, Fecioara cea mai nevinovată şi cea mai curată, a fost aleasă spre a fi Maica Sa. Chiar înainte de naşterea Sa, un înger al lui Dumnezeu i-a spus ca să-L numească Iisus, ce însemnează Mântuitor. „Căci, a zis îngerul, El va mântui pe poporul

Său de păcate". Apoi îngerul L-a numit şi Hristos, adică Unsul Domnului orânduit de Dumnezeu ca Arhiereu veşnic şi ca Împărat dumnezeiesc al oamenilor.

Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a venit în cea mai adâncă sărăcie şi umilinţă în lume. Chiar de la naşterea Sa a voit să arate că toată mărirea lumii nu este nimic în ochii lui Dumnezeu. Dumnezeiescul Prunc a trebuit să fie pus în ieslele unui staul, fiindcă nu se găsea un loc mai bun.

Dumnezeu preamări însă pe Fiul Său într-un chip mai înalt, faţă de care toată frumuseţea regilor pământeşti este o umbră deşartă. Nenumăraţi îngeri ai lui Dumnezeu, coborând din cer, lăudau pe Dumnezeul cerului şi vesteau fericire oamenilor pe pământ. Ei vestiră pacea care, prin păcat, dispăruse şi care acum avea să se împărtăşească celor ce au bunăvoinţă între dânşii. Păstori, cărora îngerii li se arătaseră, alergară la ieslea din peşteră, privind cu bucurie pe Dumnezeiescul Prunc, şi lăudară, preamărind pe Dumnezeu. Nişte filosofi din neam împărătesc, conduşi de o stea minunată, veniră dintr-o ţară străină spre a se închina împăratului nou născut şi-i aduseră, ca jertfă şi daruri, lucruri scumpe din comorile ţării lor. Când mama aduse pe copil la templu spre a-L prezenta înaintea Domnului, veni şi Simeon, un bătrân sfânt. Luminat de Duhul lui Dumnezeu, recunoscu în copil pe Mântuitorul Cel aşteptat şi-L numi pe El: Lumina şi Mântuirea lumii.

– O, cât de măreţ începe istoria lui Iisus, zise prinţul împreunându-şi mâinile. Eu aş fi vrut să fi fost unul din păstorii de la iesle! Dacă aş fi trăit atunci, aş fi oferit, împreună cu acei filosofi, toate comorile mele dumnezeiescului Prunc. Şi cât de mângâietoare sunt pentru

mine cuvintele lui Simeon! Lumina şi mântuirea sunt tocmai acelea pe care le doreşte sufletul meu. Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este într-adevăr Lumina lumii, zise Varlaam. El a luminat pe oameni prin învăţătura Sa.

Însuşi Dumnezeu L-a orânduit pe El ca învăţător al oamenilor. El S-a arătat pe un munte îmbrăcat cu lumină cerească. Moise şi Ilie care, ca robi credincioşi ai lui Dumnezeu, vorbiseră cu sute de ani înainte cu patriarhii, s-au arătat lângă Iisus în chipuri strălucitoare şi o voce din cer a strigat: „Acesta este Fiul meu Cel iubit; pe Acesta să-L ascultaţi”.

Iisus mergea pretutindenti în ţara iudeilor şi învăţa în toate cetăţile şi satele, sub cerul liber şi în templu: „Căci pentru aceasta am venit”, zicea El. El ne-a învăţat că Dumnezeu, Atotputernicul Stăpân al cerului şi al pământului, este bunul nostru Tată şi noi toţi oamenii suntem fiii Lui. De aceea, trebuie să iubim pe Dumnezeu mai mult decât orice şi pe semenii noştri ca pe noi înşine. El este Lumina lumii şi ne-a învăţat să trăim în iubirea şi lumina Sa şi să iubim această lumină. Dumnezeu răsare soarele peste toţi oamenii şi peste cei buni şi peste cei răi; El face să plouă peste câmpiile şi grădinile noastre pe care le îmbracă cu verdeaţă şi cu flori mirositoare. El hrăneşte păsările cerului; El îmbracă florile câmpului cu podoabe mai frumoase decât cele regeşti. Peste toate făpturile sale însă a pus pe oameni. Oamenii trebuie să-L numească pe El Tată şi să se apropie de El. „Fiţi sfinţi, zice Iisus Hristos, precum şi Tatăl vostru Cel din ceruri Sfânt este!”

– Câtă înţelepciune, strigă Iosafat plin de bucurie. Acesta este Adevărul, Dumnezeu Stăpânul Atotputernic al cerului şi al pământului este Tatăl tuturor oamenilor!

Dacă Iisus Hristos ar fi învăţat numai acest mare adevăr, noi tot I-am fi datori cu o nesfârşită recunoştinţă! Cine nu ar năzui după aceasta, ca să fie desăvârşit după cum se cuvine fiilor lui Dumnezeu! A fi fiu al lui Dumnezeu este o cinste mai presus de orice cinste.

– Iisus n-a învăţat numai cu cuvântul, zise Varlaam, ci şi cu pilda Sa. El Însuşi a fost în tot ceea ce a făcut şi a suferit, chipul celei mai desăvârşite sfinţenii. El a arătat în toată purtarea Sa cum trebuie să cugete şi să se poarte oamenii cu adevărat buni ca ei să poată plăcea lui Dumnezeu. El era smerit şi blând din inimă; plin de iubire şi de milostivire, mergea pretutindeni şi făcea binele; în cele mai mari suferinţe pe care le îndura din iubire pentru oameni avea o îndelungă răbdare; El era gata să-şi dea chiar şi viaţa Sa pentru oameni. Spre a face voia Tatălui Său ceresc, El a împlinit totul. Întreaga Sa viaţă a fost o permanentă slăvire a lui Dumnezeu şi o necurmată binefacere pentru oameni.

Varlaam povesti câteva pilde cu Mântuitorul. Iosafat află în ele multă bucurie şi de aceea zise:

– Ce pildă de viaţă este Hristos pentru noi! Dacă te vezi întotdeauna înconjurat de oameni obişnuiţi, atunci te crezi cu uşurinţă destul de bun şi nu te îngrijeşti deloc ca să devii mai bun. Viaţa Lui va fi pentru mine ca o oglindă curată în care voi privi mereu spre a ajunge asemenea chipului Lui.

– Iisus Hristos, zise Varlaam mai departe, este mântuirea lumii. El S-a arătat ca trimis al lui Dumnezeu spre a tămădui adâncile răni ale sufletului oamenilor, adică păcatele, şi a vindeca vătămările pe care păcatele le-au pricinuit oamenilor, trupului şi sufletului. El S-a arătat ca un înnoitor al naturii omeneşti degradate. Numai cu

un cuvânt, cu un semn a făcut pe orbi să vadă, pe surzi să audă, pe şchiopi şi ologi să umble. El a vindecat pe leproşi şi le-a dat iarăşi faţă omenească, ce fusese înainte mult desfigurată. A înviat şi morţii. A zis odată către o copilă care tocmai murise: „Fiică, ţie îţi zic, scoală-te!", apoi către un tânăr care era dus pe un pat la groapă: „Tinere, ţie îţi zic, scoală-te!", şi ei au înviat; El a strigat chiar pe un mort care începuse să putrezească în groapă: „Vino afară!", şi acela s-a sculat.

Faptele minunate ale lui Iisus au mişcat mult sufletul adânc întristat al lui Iosafat pentru feluritele slăbiciuni ale oamenilor, pentru moarte şi putreziciune.

– Într-adevăr, strigă el impresionat, Hristos a răspândit împrejurul Său sănătatea şi viaţa, a ajutat oricărui suferind şi a poruncit morţii; avea putere de a aduce pe oameni iarăşi în acea stare fericită în care trăiseră în Paradis înainte de căderea în păcat.

– Aceste binefaceri trupeşti, zise Varlaam, aveau însă un scop mai înalt. Iisus a arătat prin acestea ceea ce se vrea să fie sufletul omului. El a venit să înnoiască pe oameni care, cu sufletul, erau orbi şi surzi pentru adevăr, în care chipul lui Dumnezeu era distrus căci ei muriseră prin păcat.

Fiindcă păcatul este cel mai mare rău, rădăcina oricărei ticăloşii omeneşti, Iisus a pus toporul la rădăcină. El, Fiul lui Dumnezeu, Care din iubirea de oameni S-a făcut Om, a arătat prin cuvânt şi faptă, că a venit în această lume spre a slobozi pe oameni din robia păcatului; El a şters vina şi pedeapsa păcatului şi a dat omului puterea de a dobândi sfinţenia, căci „Fiul Omului a venit să caute şi să mântuiască pe cel pierdut". Şi-a început misiunea Sa îndemnând pe oameni la pocăinţă, zicând:

„Pocăiţi-vă, lepădaţi vicleşugul din cugetele voastre”; chema la Sine pe toţi cei ce zăceau sub jugul păcatului şi erau apăsaţi de povara lui: „Veniţi la Mine toţi cei asteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni pe voi. Luaţi jugul Meu peste voi şi veţi afla odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară”. El a iertat păcatele celor ce veneau la El şi se îndreptau. Dar El are putere nu doar de a ierta păcatele, ci şi a şterge urmările lor, căci a zis către un oarecare om paralitic care cerea să fie dus lângă Dânsul: „Iartă-ţi-se ţie păcatele tale; scoală-te, ia-ţi patul tău şi mergi la casa ta”. Şi omul s-a sculat îndată, fiind sănătos cu trupul şi cu sufletul şi s-a dus lăudând pe Dumnezeu.

El cere credinţă însoţită de fapte, căci spune că doar astfel oamenii pot să biruiască toate piedicile spre bine, toată puterea păcatului şi a răului. Dă credincioşilor putere pentru aceasta zicând: „Adevărat zic vouă, de aţi avea credinţă numai cât un grăunte de muştar, aţi zice muntelui acestuia ridică-te, şi se va ridica şi nimic nu va fi vouă cu neputinţă”.

Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, din iubire nesfârşită către oameni, Şi-a luat asupra Sa păcatele noastre şi S-a jertfit pe Sine pe Cruce, spre a curăţi întreaga lume de păcat şi a o împăca cu Dumnezeu Tatăl. Aceasta a fost prezisă de către prooroci mai dinainte. El a fost închipuit de mielul pe care israeliţii l-au junghiat în seara dinaintea ieşirii lor din Egipt şi cu sângele căruia au uns locuinţele lor, după cum Dumnezeu poruncise prin Moise. Dar ei au trebuit să junghie în toţi anii câte un miel, numit mielul pascal, nu numai ca amintire pentru acea eliberare din robia Egiptului, ci şi ca o preînchipuire a Mântuitorului ce avea să vină spre mântuirea oamenilor

din robia păcatului. Şi-a adus viaţa Sa jertfă întocmai ca un miel nevinovat şi fără glas. El Însuşi a spus că va da trupul şi sângele Său pentru iertarea păcatelor, suferind pe Cruce.

La Cina cea de taină, ultima împreună cu ucenicii Săi, spuse Varlaam mai departe, cu adâncă evlavie, Domnul nostru Iisus Hristos ne-a dat Trupul şi Sângele Lui cel Sfânt, cu care ne împărtăşim la fiecare Euharistie, zicând: „Luaţi, mâncaţi acesta este trupul Meu… şi... acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi spre iertarea păcatelor se varsă”. El ni le-a dat ca arvună pentru dobândirea vieţii veşnice.

Tot la această sfântă Cină de taină, Mântuitorul Iisus Hristos a dat ucenicilor Săi, şi prin ei nouă, porunca: „Să vă iubiţi unul pe altul după cum Eu v-am iubit pe voi. Nimeni nu poate să aibă o iubire mai mare, decât să-şi pună viaţa sa pentru prietenul său”. Căci şi El şi-a dat viaţa pentru noi, în mâinile păcătoşilor. Aceştia L-au luat noaptea din grădina de pe muntele Măslinilor, unde El se ruga; L-au prins, L-au legat cu frânghii, L-au biciuit, I-au pus pe cap spre batjocură, o coroană de spini şi L-au răstignit pe cruce. El, Împăratul cerului şi al pământului, Care a făcut toate cele văzute şi nevăzute, se ruga pentru aceşti ucigaşi lui Dumnezeu Tatăl zicând: „Părinte, iartă-le lor că nu ştiu ce fac!”. Prin ascultare fiască către Tatăl Său şi pentru iubire de oameni, a suferit răstignire pe Cruce.

Aici tăcu Varlaam, dar Iosafat nu se putu stăpâni de a exclama cu putere:

– Acesta este pentru mine lucrul cel mai uimitor dintre toate: El, la a Cărui naştere s-au bucurat îngerii, El Care S-a arătat într-o slavă aşa de mare pe acel munte

şi peste care a venit glasul lui Dumnezeu din cer: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit!”, El să moară acum pe cruce, în chinuri atât de mari! Şi El a primit această moarte pe Cruce, din iubire faţă de oameni! O, nu pot să spun ceea ce simt! Inima mea arde de iubire pentru El. Eu pot numai să-L slăvesc şi să-I mulţumesc pentru tot ceea ce El a suferit pentru noi oamenii, de la iesle până la Cruce!

– Da, zise Varlaam, atât despre naşterea Sa, cât şi despre moartea Sa pe Cruce s-a scris ceea ce El Însuşi a zis: „Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Unul născut L-a dat, ca toţi care vor crede în El să nu piară, ci să aibă viaţa de veci”.

Iosafat împreunându-şi mâinile şi privind spre cer, întâi nu spuse nimic, dar după oarecare vreme întrebă:

– Dar ce s-a întâmplat mai departe?, începu el. Povestirea nu se poate încheia cu moartea Sa.

Varlaam răspunse:

– Trupul lui Hristos a fost luat de pe cruce şi pus în mormânt. Însă, iată că acum Se arătă în chip de biruitor al morţii. Încă din timpul vieţii Sale pământeşti a zis, când a strigat pe cel mort din groapă: „Eu sunt Învierea şi Viaţa”. Acum, El Însuşi S-a sculat din morţi şi a ieşit viu din groapă ca biruitor asupra morţii, a stătut viu şi slăvit înaintea ucenicilor Săi şi le-a dat astfel o dovadă vădită despre viaţa de dincolo de mormânt.

Moartea, ca despărţire a sufletului de trup, a rămas pentru noi ca ceva de netrecut. Însă Iisus Hristos aseamănă moartea cu un somn: „Cine ascultă cuvintele Mele şi crede Celui ce M-a trimis pe Mine a trecut din moarte la viaţă. Cine ţine cuvântul Meu, acela nu va vedea moartea în veci”. Dar nu numai sufletul omului va trăi

după moartea vremelnică, după cum vedem la Moise şi Ilie pe care Dumnezeu îi luase de mult timp din această lume şi s-au aflat lângă Hristos pe munte la Schimbarea la Faţă; ci şi trupul omului, cu toate că a fost pus în pământ şi a putrezit, va învia iarăşi şi va ieşi din pământ luminos. Aceasta se va petrece potrivit asemănării pe care Iisus Hristos o face cu sământa de grâu care fiind pusă în pământ, putrezeşte într-însul, şi apoi se ridică iarăşi din pământ ca un spic sau ca o floare frumoasă.

– O, slavă şi laudă Domnului!, zise Iosafat. Mi s-a ridicat o piatră grea de pe inimă. Moartea mi se părea până acum cel mai înspăimântător lucru pe care puteam să mi-l închipui. De acum însă pot să aştept moartea fără spaimă. Acum nu trebuie să mă mai întorc fără mângâiere şi fără nădejde de la mormântul prietenilor iubiţi. Laudă şi mulţumire I se cuvine Lui, Biruitorului morţii!

– După Învierea Sa, continuă Varlaam să povestească, Iisus Hristos a mai petrecut patruzeci de zile cu ucenicii Săi şi a vorbit cu ei despre împărăţia lui Dumnezeu. El le-a făgăduit încă o dată pe Sfântul Duh, Duhul adevărului despre Care El spusese încă înainte de moartea Sa: „Duhul Sfânt pe Care Tatăl Îl va trimite vouă întru numele Meu, Acela vă va învăţa toate şi vă va aduce aminte toate câte v-am spus vouă”.

Înainte de a se ridica de pe pământ la cer, Iisus a adunat pe ucenicii Săi încă odată împrejurul Său pe un munte şi le-a zis, stând în mijlocul lor: „Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ. Drept aceea, mergeţi şi învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Şi iată, Eu sunt cu voi până la sfârşitul veacului”. După aceea El i-a binecuvântat

şi S-a ridicat spre cer şi a mers întru slava Tatălui Său. El a făgăduit că de aceasta vom avea şi noi parte şi noi vom putea ajunge acolo unde este El acum.

Iosafat dorea tot mai mult să ştie despre cer. Varlaam zise:

– După cum un orb nu poate să-şi închipuie frumuseţea acestei lumi văzute, tot aşa nu putem nici noi să ne facem vreo idee despre frumuseţea şi slava lumii de dincolo.

Însă ceea ce ne-a spus Iisus Hristos despre aceasta este îndeajuns; şi pe atât cât este de înţeles, pe atât este şi de îmbucurător: „Să nu se tulbure inima voastră”, a zis El ucenicilor Săi înainte de a Se înălţa la cer, „în casa Tatălui Meu sunt multe locaşuri. Eu merg să vă pregătesc vouă loc, şi vă voi lua pe voi la Mine, că unde sunt Eu, şi voi să fiţi. Şi iarăşi vă voi vedea pe voi şi inima voastră se va bucura şi nimeni nu va mai lua bucuria voastră de la voi.”

– Mintea la cer, zise Iosafat, va fi pentru mine, de acum înainte, una din gândirile cele mai plăcute ale mele. În această lume noi suntem numai nişte străini şi nu avem aici locuinţă statornică! Toţi o să mergem odată de aici. Ceea ce noi numim aici patria noastră este pentru noi numai o ţară străină. Cât mă bucur că există pentru noi o patrie mai bună! O, cât de bine va fi şi acolo în casa părintească, în casa Tatălui Ceresc!

Varlaam povesti mai departe:

– Pe când Iisus Se înălţa la cer şi ucenicii priveau spre Dânsul, un nor L-a ascuns de la ochii lor; atunci doi îngeri au stat înaintea lor şi le-a spus că acest Iisus Care S-a înălţat de la ei la cer, tot astfel va veni a doua oară; şi despre aceasta a vorbit Iisus Hristos adeseori:

„Fiul Omului va veni iarăşi întru slava Tatălui Său cu sfinţii Săi îngeri şi atunci va răsplăti fiecăruia după faptele sale". Potrivit făgăduinţei Sale, mai apoi a trimis ucenicilor Săi pe Sfântul Duh, pe Mângâietorul, Duhul Adevărului, Care este deofiinţă cu Tatăl şi cu Fiul. Limbile de foc, care s-au arătat în casa unde erau ucenicii adunaţi, şi s-au pogorât pe capul fiecăruia, le arătă în chip văzut puterea nevăzută a Sfântului Duh Care lucra înlăuntrul lor. Mintea le-a fost luminată de înţelepciunea dumnezeiască, iar inima aprinsă de iubire pentru Dumnezeu şi oameni. Acum au priceput ceea ce le spusese mai înainte Domnul. Având în ei putere de sus erau plini de har şi mângâiere cerească. Astfel întrarmaţi au mers în toată lumea, după porunca Domnului, predicând oamenilor de pretutindeni, ca trimişi ai lui Dumnezeu, ca Apostoli, Evanghelia sau Vestea cea Bună despre Iisus Hristos Mântuitorul. Astfel s-a întâmplat că această *Bunăvestire* a ajuns şi în ţara noastră, şi la tine acum.

Iosafat ascultase pe cinstitul bătrân cu atenţie şi evlavie adâncă, căci el auzea pentru prima oară istoria lui Iisus Hristos. Cugetând adânc la iubirea jertfelnică a Domnului pentru oameni, el zise către bătrânul:

– Chiar şi pentru mine Şi-a dat viaţa Sa, înainte ca eu să mă nasc? El ne-a iubit pe noi mai întâi. Aşadar cine este acela care să nu-L iubească pe El?

– Ceea ce ţi-am spus pe scurt, iubite prinţ, vei auzi cu de-amănuntul în zilele următoare, zise Varlaam. Vom citi împreună scrierile despre Iisus Hristos, care au ajuns la noi, şi mă voi sili ca să ţi le tălmăcesc. Multe adevăruri de căpetenie pe care eu până acum nu le-am putut atinge, o să le înţelegi cu timpul. Astfel vei afla că Iisus

Hristos a unit pe toţi ce cred în El, într-o Biserică în care a orânduit predicarea necurmată a Cuvântului Său şi împărtăşirea Sfintelor Taine, ca astfel toţi oamenii timpurilor viitoare care cred în El să se poată împărtăşi de acea mântuire ca şi aceia care L-au văzut cu ochii şi au crezut într-Însul.

Tu vei cunoaşte, cu ajutorul lui Dumnezeu, că tot ceea ce Iisus a învăţat, a făcut şi suferit, este plin de înţelepciune dumnezeiască şi de iubire. Vei afla că fericiţi sunt cei ce cred şi împlinesc cuvântul Evangheliei.

Varlaam se sculă, rugându-se, privi spre cer şi zise către Iosafat care căzu în genunchi:

– Dumnezeu Cel Atotputernic, Care ţi-a deschis inima spre a înţelege Cuvântul Său, El să te binecuvânteze şi să fie întotdeauna cu tine, ca sămânţa cuvântului dumnezeiesc să aducă pentru tine şi pentru poporul tău roade înmiite.

CAPITOLUL X

Robul credincios

Pe când prinţul Iosafat petrecea cu Varlaam zile fericite vorbind despre lucrurile cereşti, ascultându-l cu nesaţ, un slujitor idolesc care era la palatul prinţului ca servitor se duse la rege şi-i spuse:

– Un creştin, cu chip că face negoţ cu pietre preţioase şi mărgăritare, a intrat pe furiş în palat la prinţul moştenitor şi, câştigându-i încrederea, face din el un creştin. Ceasuri, chiar zile întregi, vorbesc între dânşii. Prinţul ascultă vrăjit cele ce-i spune şi nu mai dă atenţie instrucţiei predată de ceilalţi învăţători ai săi. Bagă de seamă, împărate, ca nu cumva scumpul tău fiu să devină creştin, dacă, din nefericire, nu este chiar!

Regele s-a înfuriat foarte la această ştire.

– Ce cutezanţă, strigă el, ce nelegiuire! N-am îndepărtat eu oare pe toţi propovăduitorii acestei învăţături? N-am poruncit chiar să fie executaţi în public mulţi dintre aceşti învăţători ce erau ascunşi în ţară, spre a înspăimânta şi pe alţii? Şi, cu toate acestea, unul din aceşti oameni îndrăzneţi, ce dispreţuiesc zeii noştri, a cutezat să se apropie chiar de fiul meu, spre a-l înstrăina de mine, tatăl lui, şi de religia părinţilor mei! Această crimă o va plăti nelegiuitul cu viaţa sa. Îndată să pornească garda mea, ca înconjurând palatul, să prindă pe blestematul nelegiuit şi să-l aducă legat. Va fi dus în

mijlocul cetăţii unde legat de un stâlp va fi ars în public. Aceşti străini vor înţelege ce înseamnă ca cineva să mi se împotrivească. Tot poporul va vedea dacă Dumnezeul creştinilor va putea să-l scape.

Zadi, cel mai bătrân sfetnic al regelui, care tocmai se afla lângă el, făcu semn preotului idolesc să se depărteze şi apoi zise regelui:

– Stăpânul şi regele meu, nu te grăbi! Tu cunoşti cuvântul înţelept: „Cel mai bun sfat vine în timpul nopţii". Nu te porni cu mânie; aceasta nu se cuvine pentru nici un om, cu atât mai puţin pentru un rege. Eu te-am sfătuit adeseori, când ai fost mânios, să amâni pentru ziua următoare hotărârea ta. Întotdeauna ai fost aşa de bun, că ai ascultat sfatul meu; tu ai privit altfel lucrurile după ce ţi-a trecut mânia şi mi-ai mulţumit pentru sfatul meu binevoitor. Te rog din suflet, ascultă-mă şi acum. Este în interesul liniştii şi mulţumirii fiului tău pe care, îndrăznesc să-ţi mărturisesc, îl preţuiesc atât de mult ca şi pe tine, stăpânul şi regele meu! Îţi este prea bine cunoscut, cum Iosafat, scumpul tău fiu, a fost mult timp foarte mâhnit. Înţelepţii tăi au încercat în zadar să-l înveselească. Acest bărbat străin care, fie ce o fi, are desigur gând bun pentru fiul tău, şi-a luat asupră-şi această osteneală, şi după cum am auzit, el a reuşit. Prinţul, scumpul tău fiu, este acum vesel şi plin de viaţă ca niciodată. Cât l-ar îmbolnăvi, dacă tu, drept mulţumire pentru binefacerea arătată către fiul tău, ai da ordin să fie executat acest binefăcător al său! O, desigur, nu ceea ce i-a spus lui străinul poate să fie rău, ci ceea ce vrei tu să faci ar îndepărta pentru totdeauna de la tine, inima fiului tău. Aşteaptă, aşteaptă, te rog în genunchi, amână pentru mâine împlinirea poruncii tale.

– Ei bine, zise regele, voi aştepta până ce va răsări soarele. Dar vei vedea că eu nu-mi schimb gândul meu. Ura faţă de acest popor creştin este sădită prea adânc în inima mea. Ceea ce mi s-a povestit despre învăţătura lor mi se pare nebunie. Cu toate acestea, destul! Voi aştepta pe mai departe până dimineaţă.

– Aşadar, am cuvântul tău?, zise Zadi, şi se depărtă. El era credincios faţă de rege, şi-i dorea din inimă numai binele; deci ţinea de datoria sa ca să-l oprească în toate chipurile de a face răul.

El avea un rob foarte credincios şi bun la suflet. Zadi îi dăruise libertatea, cu vreo trei ani înainte. Robul primise cu lacrimi de bucurie acest dar, însă se rugase cu multă căldură pentru favoarea de a-i sluji şi mai departe. El îl slujea, din liberă voinţă, tot aşa de credincios ca şi mai înainte, ca rob; îndeplinea toate cu o vădită bucurie, chiar şi lucrurile cele mai grele. Stăpânul său care aproba pe creştini, deşi atunci nu mărturisea această credinţă, ştia bine că acest rob este creştin în ascuns. El nu-l întreba însă niciodată despre aceasta, neavând nimic împotrivă.

Zadi îl chemă la sine pe acest slujitor la sine şi-i zise:

– Tu, Iona, mergi acum la castelul prinţului. Intendentul mi-a făgăduit, cu învoirea prinţului, că-mi va trimite câţiva peşti aurii mici care se găsesc în lacul grădinii. Ei îmi vor servi ca podoabă în fântâna arteziană din grădină. Aici ai câţiva taleri; aceştia să-i dai intendentului ca semn al recunoştinţei mele pentru osteneala lui. Acum însă am să-ţi mai dau o altă însărcinare despre care să nu spui nici unui om vreun cuvânt, decât numai prinţului. Nimeni nu trebuie să ştie că tu ai în castel o

altă treabă, decât să ţi se dea de către intendent peştii făgăduiţi şi să arăţi prinţului mulţumirea mea pentru aceasta. Ascultă acum, cu băgare de seamă, ceea ce-ţi încredinţez şi ai să-i spui prinţului.

Şi Zadi repetă lui Iona de două-trei ori desluşit şi-l puse şi pe el să repete, spre a se încredinţa că acesta l-a înţeles bine şi apoi zise:

– Acum grăbeşte-te şi îndeplineşte-ţi bine însărcinarea!

Iona luă pentru aducerea peştilor o pătură şi un vas de lemn în forma unui butoiaş, le puse în spinare şi plecă numaidecât la drum. Merse neîntrerupt pe căldura arzătoare de la miezul zilei pe când câmpurile şi drumurile erau pustii de oamenii ce căutau umbra. Seara, el ajunse la porţile palatului, chemă pe intendent şi-l rugă pentru peşti, îi încredinţă talerii şi zise că doreşte să mulţumească prinţului în numele stăpânului său. Intendentul îl conduse în grădină unde tocmai se afla prinţul.

Acesta din urmă şedea cu Varlaam sub un palmier, iar Varlaam îi citea tocmai istoria cu etiopianul, sluga reginei Candachia, care fusese botezat de către Sfântul Apostol Filip.

După obiceiul oriental, robul rămase la oarecare distanţă, plecându-se adânc, stând cu mâinile încrucişate la piept.

Prinţul care îl cunoştea se sculă, se duse la el şi Iona îi mulţumi pentru peşti şi zise apoi, după ce intendentul se depărtase:

– Zadi, stăpânul meu, m-a însărcinat să-ţi spun: omul străin care este la tine, prietenul şi învăţătorul tău, se află în primejdie de a fi prins mâine şi executat. Să ai grijă ca el să fugă în grabă, spre a scăpa de primejdie.

Prinţul se sperie şi oferi robului un dar ales pe care acesta însă nu-l primi.

– Bucuria de a sluji prinţului nostru, zise robul, îmi este destulă plată. Prinţul conduse singur, după aceea, pe sărmanul rob în odaia pentru slugi şi porunci să fie bine îngrijit.

CAPITOLUL XI

Iosafat se botează

Prinţul se întoarse palid la faţă către Varlaam şi, cu semne vădite de spaimă, zise:

– O, preascumpul meu învăţător, în care eu am mai multă încredere şi iubire decât în oricare alţi oameni din lume, regele vrea să te prindă şi să te piardă.

Varlaam zise liniştit şi fără să se observe la el nici cea mai mică urmă de teamă:

– Facă-se voia lui Dumnezeu! Eu stau în mâna Lui; împotriva voii Sale, nici un fir de păr din capul meu nu se poate pierde. Dacă Dumnezeu voieşte ca eu să mor acum, apoi, mă bucur că pot să adeveresc prin moartea mea credinţa pe care o am în El şi în Fiul Său Iisus Hristos.

– Asta este nobil din partea ta, zise prinţul; însă eu şi mulţi oameni, avem încă mult timp nevoie de tine. Tu trebuie să ne fii încă mult timp lumină şi mângâiere.

Acel om care mi-a vestit primejdia ce te ameninţă, te sfătuieşte să fugi degrabă. Urmează acest sfat; după cum eu cred, este foarte bun. Cruţă pe tatăl meu de o crimă şi pe mine care sunt începător în credinţă de o durere nespusă. Fugi! Dar şi eu voi fugi cu tine, o bunul meu părinte sufletesc, şi niciodată nu mă voi mai despărţi de tine. Voi locui cu tine într-o colibă sărăcăcioasă; cuvintele gurii tale întrec pentru mine orice podoabe şi

bogăţii ale palatelor regeşti. Lasă-mă pe mine, fiul tău, ca să fiu sluga ta. Vreau să trăiesc şi să mor alături de tine.

– Nu, bunul meu fiu, zise Varlaam, să nu fie una ca asta. Dumnezeu te-a rânduit pentru o chemare mai înaltă. Tu vei purta coroana. Dumnezeu voieşte să pună în mâna ta fericirea a nenumăraţi oameni. Tu le vei arăta nu doar binele vremelnic, dar vei putea ajuta ca ei să cunoască pe adevăratul Dumnezeu; poţi să înlesneşti ca sfintele Sale cuvinte să fie liber vestite, fără împiedecare. Este nevoie de pilda vieţii tale petrecută în Hristos pentru supuşii tăi! Sub sceptrul tău, ei vor duce o viaţă liniştită şi paşnică în toată bunăcuviinţa şi fericirea.

– Să dea Dumnezeu!, zise Iosafat. Eu voiesc să urmez bunul tău sfat şi voi rămâne. Însă mai am o rugăminte către tine. Avem încă timp ca tu s-o îndeplineşti. Ostaşii tatălui meu nu pot să sosească aici mâine mai înainte de amiază; noaptea este deci tot a noastră. De aceea, ascultă rugămintea mea! Hristos Domnul a poruncit propovăduitorilor Evangheliei nu numai să înveţe, dar să şi boteze. El Însuşi a zis: „Cine nu se va naşte din apă şi din Duhul Sfânt, nu va intra în împărăţia lui Dumnezeu”. La Duminica Cincizecimii, Petru a strigat poporului ce se adunase: „Pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare din voi în numele lui Iisus Hristos spre iertarea păcatelor şi veţi lua darul Sfântului Duh”. Acel etiopian despre care chiar acum mi-ai citit a zis către Sfântul Apostol Filip: „Iată, aici este apă, ce mă opreşte a mă boteza?”. La care Sfântul Apostol Filip a răspuns: „Dacă crezi din toată inima ta, cu putinţă este”; iar etiopianul: „Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu”. Tot astfel zic şi eu. Inima mea doreşte aceasta, ca să mi se ierte

păcatele şi eu să mă nasc din nou spre viaţa veşnică, ca să fiu şi eu Biserică. Iată, acolo este apa, aici o inimă credincioasă. Deci dar, botează-mă!

– Fie, zise Varlaam.

Apoi se sculă şi se duse cu prinţul lângă un iezer ce se afla în grădină. Luna se ridicase sus şi lumina cinstita faţă a sfântului bătrân şi pe tânărul care cu inima bătând puternic aştepta cu înfrigurare lângă apa cea limpede a iezerului. Cuviosul bătrân ridică ochii şi mâinile către cer şi zise: „O, Atotputernice Dumnezeule, înaintea Căruia noi stăm acum, Tatăl nostru ceresc, Care ai creat cerul şi pământul, cu toate cele din ele şi pe noi oamenii, Care eşti atotştiutor, sfânt, drept, milostiv, îndelung răbdător şi de mare bunătate; Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, Care, din iubirea către noi oamenii, ai venit de pe tronul Tatălui Tău în această lume, ai luat firea omenească şi Ţi-ai dat viaţa pentru a ne mântui pe noi de păcate, de ticăloşie şi de moarte şi a ne da viaţa veşnică; Duhul lui Dumnezeu cel Sfânt Care ne sfinţeşti pe noi, ne curăţeşti sufletele noastre de păcate şi le înnoieşti; Treime preasfântă, preamăreşte minunile milostivirii Tale în acest fiu al Tău. Fă, Preabunule Părinte ceresc, ca prin această sfântă taină rânduită de iubitul Tău Fiu, Iisus Hristos, acest tânăr sfinţit de Duhul Sfânt să înceapă o nouă viaţă ca o nouă făptură curăţită de păcate, plin de credinţă, speranţă şi dragoste, şi bunăvoinţa Ta să se odihnească asupra lui până ce îl vei lua odată la Tine întru mărirea Ta!

Şi Iosafat, cu adâncă evlavie, zise: „Amin".

Varlaam îl întrebă apoi:

– Iosafat, crezi tu în Dumnezeu Tatăl, Creatorul Atotputernic al cerului şi al pământului? Crezi în Iisus Hristos,

Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru? Crezi în Sfântul Duh Care ne sfinţeşte pe noi şi din oameni păcătoşi ne face fii ai lui Dumnezeu şi Care te va uni pe tine cu soborul sfinţilor, cu Biserica?

Iosafat răspunse la fiecare din cele trei întrebări, cu inima veselă: „Cred!”. Varlaam îl întrebă a treia oară:

– Voieşti tu Iosafat să fii botezat? Şi Iosafat răspunse cu arzătoare dorinţă:

– Da, voiesc.

Varlaam îi făcu semn să intre în iezer. Iosafat intră în apă şi se afundă de trei ori. Varlaam rosti sfintele cuvinte:

– Se botează robul lui Dumnezeu Iosafat, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin!

După aceea zise Varlaam:

– Ceea ce s-a petrecut acum în mod văzut înseamnă ceea ce s-a săvârşit înlăuntrul tău. Tu te-ai născut acum din apă şi din Duhul Sfânt. Păcatele tale s-au iertat; tu ai acum puterea de a birui toate pornirile şi poftele păcătoase. Lucrează acum cu acest dar sfinţitor şi du o viaţă sfântă.

Varlaam îl ridică, îl îmbrăţişă şi adăugă:

– Domnul fie cu tine! Păzeşte poruncile Sale şi atunci vei intra în viaţa de veci. Iar acum, zise Varlaam, este timpul ca să-mi iau toiagul şi să plec. Rămâi sănătos, preaiubite fiu de rege şi să dea Dumnezeu ca tu să devii odată un bun rege.

Iosafat îi oferi mult aur pentru nevoile drumului. Însă Varlaam zise:

– Eu n-am nevoie de acesta. Domnul a zis Apostolilor Săi: „Nu purtaţi nici aur, nici argint la brâiele voastre”. El se va îngriji şi de mine. Mie îmi trebuie puţin şi acest puţin Domnul meu mi-l va da pretutindeni.

– Atunci îngăduie-mi cel puţin, zise prinţul, să te însoţesc o distanţă oarecare. Eu ştiu în munţii din apropiere, drumul cel mai ascuns pe unde călăreţii tatălui meu nu pot să te urmărească. Lasă-mă să fiu însoţitorul tău. Nu pleca singur!

– Dumnezeu mă va însoţi, zise Varlaam. Eu nu merg singur, El este cu mine.

– Dar, zise prinţul, eu doream să mă mai bucur cel puţin câteva momente de prezenţa ta şi să mai aud câteva cuvinte ale vieţii veşnice din gura ta. Lasă-mă cel puţin să merg puţin cu tine.

– Ei bine, să mergem împreună, zise Varlaam.

Ei merseră împreună. Stâncile şi arborii aruncau umbre întunecoase în drumul lor. Luna însă lumină cu putere. Deodată se acoperi de nori, nu după mult timp lumină iarăşi la fel de strălucitoare ca mai înainte.

– Iată, zise Varlaam, aşa se întunecă şi sufletul tău uneori de norii îndoielii, ai încercărilor şi a tot felul de întristări. Dar mângâie-te! Norii se vor împrăştia iarăşi.

Drumul pe care ei mergeau ducea când la dreapta, când la stânga pe lângă prăpăstii înspăimântătoare.

– Tot aşa de îngustă şi grea este calea către cer, zise Varlaam. Să nu te abaţi nici la dreapta, nici la stânga de pe această cale. Când zorile dimineţii mijeau şi luna se ascundea după nori, Varlaam zise liniştit:

– Acum este timpul ca tu să te întorci, ca astfel ostaşii regelui să te găsească acasă.

– Ah, preaiubite părinte, zise prinţul, aşadar, vrei să mă laşi singur între oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu şi urăsc pe iubitul Său Fiu? Aşadar eu n-o să-ţi mai văd chipul?

– Mângâie-te, zise Varlaam. Nici tu nu vei fi singur, Dumnezeu va fi pretutindeni cu tine.

Iosafat izbucni în lacrimi. Varlaam îi zise:

– Nu plânge! Ne vom revedea. Creştinii nu se văd niciodată pentru ultima oară. După cum sper, noi ne vom revedea în ceruri. Da, sufletul meu îmi spune că ne vom vedea încă o dată şi aici pe pământ.

Varlaam plângea, îmbrăţişând pe prinţ şi zise printre suspinuri:

– Rămâi statornic în credinţă; iubeşte pe Dumnezeu mai presus de toate şi pe oameni ca pe tine însuţi! Mergi în pace şi Domnul fie cu tine!

CAPITOLUL XII

Prizonierul

De-abia ajunse Iosafat în palatul său când cetele de soldaţi ale tatălui său sosiră. Însuşi regele era în mijlocul lor. El intră în încăperea în care se afla prinţul şi strigă cu asprime:

– Unde este înşelătorul care se prefăcea că face negoţ cu pietre scumpe? Eu am de gând să-i dobor negoţul. Unde se ascunde?

– Acel cinstit om a plecat, zise prinţul.

– A plecat?, strigă regele foarte surprins. Apoi, încreţindu-şi fruntea, întrebă cu o privire întunecată:

– … încotro?

– Nu ştiu, zise prinţul; el nu mi-a spus.

Regele porunci ostaşilor săi să se împartă prin toate ţinuturile spre a-l prinde.

– Cel care mi-l va aduce, zise el, eu îl voi răsplăti bine. După aceea, zise către prinţ: după cum am auzit, omul acesta este creştin?

– Aşa este, zise prinţul, şi acum sunt şi eu creştin.

– Şi tu?, strigă regele tremurând de spaimă şi de mânie. Asta-i îngrozitor! Acesta este cel mai dezgustător lucru pe care tu ai putut să mi-l spui vreodată. Chiar numele de creştin îmi este foarte urât. Eu am dat poruncă ca toţi care poartă acest nume să fie izgoniţi din împărăţia

mea sau să fie omorâţi. Cum ai putut, nelegiuitule şi nesocotitule, chiar tu să devii creştin?

– Oh, tată!, zise prinţul, despre această poruncă eu n-am auzit nici un cuvânt. Aici, îndepărtat de lume, îmi era până acum cu totul străin numele de Hristos. Din gura acelui om înţelept, l-am auzit pentru prima oară. O, preaiubite tată, de ai şti câtă fericire am găsit în Hristos, oh, desigur chiar tu însuţi te-ai face în acest ceas creştin!

– Eu?, strigă regele înfuriat şi bătând din picior. O, nebunule, aceasta n-o să se întâmple niciodată.

El porunci prinţului să nu mai zică nici un cuvânt.

– Te pedepsesc ca să petreci ca prizonier în acest castel până ce îţi vei veni în minţi, zise el.

Supărat, regele îi întoarse spatele şi plecă. Iosafat, însă era foarte întristat pentru preaiubitul său învăţător. El se sui pe zidul castelului şi văzu cum cetele de ostaşi ai tatălui său se depărtau cu o iuţeală uimitoare. Cu spaimă, el zări că o ceată de pedestraşi care erau foarte deprinşi cu cărările munţilor apucase pe poteca pe care o luase Varlaam înainte. Frica mare ce îl cuprinse îi dădu nădejde, de aceea începu să se roage astfel: „O, preaîndurate Dumnezeule”, strigă el, „scapă-l pe credinciosul tău rob! Nu lăsa ca Varlaam să cadă în mâinile urmăritorilor săi!”

Prinţul se duse înlăuntru şi se rugă în genunchi cu multă credinţă pentru Varlaam. După o vreme se ridică liniştit. Dar neliniştea veni iarăşi şi atunci se duse în grădină cutreierând aleile şi potecile ascunse. În locul unde petrecuse cu Varlaam cele mai fericite ore, îngenunche şi se rugă iarăşi cu stăruinţă: „Bunule Tată Ceresc, precum scumpul Tău Fiu S-a rugat Ţie în

întristarea Lui de moarte, în acea grădină, tot aşa mă rog şi eu acum către Tine: treacă paharul acesta!”.

Prinţul refuză să mănânce la prânz şi toată ziua o petrecu numai în rugăciune. Către seară, se iscă deodată în castel un mare zgomot. Mai multe voci strigară: „L-au prins şi îl aduc!”. Toţi slujitorii prinţului câţi erau în palat, toţi lucrătorii din grădină alergară prin poarta mare către puntea de trecere. Prinţul suspina şi tremura. „Ei bine”, zise el, facă-se voia Ta, o, Părintele meu Ceresc, iar nu a mea”.

El merse cu inima apăsată spre poarta unde câţiva călăreţi stăteau pe caii lor grei înaintea cetei de ostaşi.

– Prizonierul, ziseră ei, va fi îndată adus aici legat.

Prinţul zise ca pentru sine:

– Eu nu voi lăsa pe cuviosul bătrân; îl voi însoţi până la rege. Nu mă voi lăsa despărţit de el şi vreau să fiu ars împreună cu el. Eu vreau să merg la moarte cu el.

Un ofiţer tocmai atunci intra pe poartă şi zicea:

– Nelegiuitul tăgăduieşte că ar fi fost vreodată în acest castel; spune că n-a dat niciodată ochii cu prinţul şi că n-a vorbit nici un cuvânt cu dânsul. Dar vor ieşi la iveală minciunile sale. De aceea, am poruncit ca să fie adus mai întâi aici. Câţiva oameni din castel trebuie apoi să meargă cu mine înaintea regelui şi să mărturisească împotriva lui.

– Da, striga închinătorul idolesc, bătând din palme, eu şi toţi care ne aflăm aici vom pedepsi minciuna lui. Se va vedea că este un mincinos neruşinat şi o să-şi ia plata sa în flăcări.

La aceste vorbe, faţa prinţului se lumină. „Slavă Domnului, voi n-aţi găsit pe cuvios…., omul pe care îl căutaţi, n-ar fi minţit”.

Prizonierul era un om în vârstă cu o bună înfăţişare.

– Vai, strigă idolatrul supărat, nu este el; voi n-aţi prins pe cel adevărat.

Toţi care erau de faţă întăreau ce spunea acesta:

– Nu, nu este el. Acest om n-a venit niciodată în castel; el ne este cu totul necunoscut.

Ofiţerul porunci ca să dezlege pe prizonier şi să-i dea drumul, cerându-şi iertare faţă de el pentru o supărare aşa de mare.

Soldaţii murmurau că le scăpă o mare recompensă. Prinţul însă mulţumi lui Dumnezeu plin de nădejde că Varlaam, prin ajutorul lui Dumnezeu, a scăpat din mâinile regelui.

Între timp, regele aştepta în palat cu nerăbdare întoarcerea gărzilor trimise. Ei veniră cu toţii înapoi fără nici o ispravă. Atunci, printr-un curier, el porunci tuturor guvernatorilor şi demnitarilor spre a cerceta şi în cele mai depărtate locuri ale împărăţiei sale pe acel creştin ascuns şi a-l preda regelui. Spre marea lui supărare, nimeni nu putu să-i dea vreo ştire despre omul pe care-l căuta. El porunci apoi să se descrie cu de-amănuntul chipul şi îmbrăcămintea acestuia. Îşi zise:

– Dacă voi reuşi să am în stăpânirea mea pe acel fals neguţător, atunci, prin promisiuni sau prin ameninţări înfricoşătoare, îl voi aduce în stare ca el să-şi retragă cuvintele şi să-şi lepede înaintea prinţului părerile nebuneşti şi rătăcite. După cum prevăd, aceasta are să vindece nebunia tânărului orbit.

Însă toate cercetările rămaseră zadarnice şi nu se află în toată împărăţia nici o urmă despre cel căutat.

Iosafat era acum bine încredinţat că Dumnezeu, către Care el se rugase din inimă, luase pe Varlaam în sfânta Sa pază şi îl acoperi de primejdie. El mulţumi prin rugăciune lui Dumnezeu din inimă şi petrecu de acum, în captivitatea sa, foarte mulţumit şi fericit. Petrecea în linişte citind din Sfânta Evanghelie şi din Epistolele Sfântului Ioan pe care Varlaam i le dăruise. În fiecare zi, în anumite ceasuri stătea doar în rugăciune. Pe lângă aceasta, el nu uita a se instrui bine în tot ceea ce învăţătorii puteau să-i dea cu privire la politică, la arta războiului şi alte ştiinţe ce pregătesc un viitor rege. Varlaam îl sfătuise să-şi dea silinţa spre a-şi însuşi toate acestea pentru a nu se face vinovat nici de cea mai mică neglijenţă.

Prinţul, ajutat şi de isteţimea sa, deveni în scurt timp foarte învăţat şi instruit, iar învăţătorii săi nu se dădeau în lături a-l lăuda înaintea regelui. Regele primea cu bucurie aceste veşti şi încercându-l el însuşi era uimit de priceperea sa. Asemenea şi despre purtarea prinţului el nu auzi decât de bine. La el nu se putea vedea nimic din obiceiurile zburdalnice ale tinereţii şi izbucnirile repezi de mânie. Dimpotrivă blândeţea, mila, nobleţea sufletească se vădeau în toate câte le făcea şi se împleteau în sine armonios cu înţelepciunea, curajul şi hotărârea sa. Purtarea sa plină de cuviinţă şi demnitate îl mulţumi pe rege care n-avea nimic împotriva sa decât că era creştin. De aceea, făcu o nouă încercare spre a-l abate de la aceasta. Trimise la dânsul mai mulţi învăţaţi ce erau vestiţi înţelepţi în împărăţia sa spre a-l înstrăina de la creştinism. Dar nu izbutiră. Ba încă, cel mai înţelept

dintre ei, un bătrân cinstit şi foarte înaintat în vârstă, tocmai acel om ce prezisese că Iosafat are să fie un rege mai mare decât tatăl său, ascultând cu mirare cuvintele înţelepte ale lui Iosafat, deveni el însuşi creştin şi mărturisi aceasta înaintea regelui, fără a ascunde ceva. Când regele auzi aceasta, zise:

– Ei bine, fiindcă s-a întâmplat aşa, nici eu nu pot schimba nimic. Împotriva cugetării unui om nu se poate întrebuinţa nimic.

Într-o bună zi se duse la prinţ şi-i zise:

– Tu mi-ai spus adeseori despre credinţa ta, singura adevărată, după cum o numeşti, că din roade ea se cunoaşte. De aceea, eu vreau să fac o încercare şi să-ţi încredinţez ţie spre conducere o parte a ţării mele. Fii regele ei şi domneşte după placul tău. Atunci vom vedea ce va ieşi la sfârşit. Bagă bine de seamă, ca nu cumva această încercare să nu izbutească. Dacă va avea un sfârşit trist, atunci tu nu vei mai fi moştenitorul tronului. Aşa că voi fi nevoit să-ţi iau înapoi şi mica parte a împărăţiei, a cărei cârmuire ţi-o încredinţez acum.

Regele Avenir călători apoi cu prinţul în provincia în care urma să domnească şi porunci ca cetatea în care va locui să fie pregătită pentru ceremonia de primire. După obiceiul oriental, aceasta se făcu cu multă pompă. Un elefant alb, împodobit cu ţesături de purpură şi brodate cu aur, purta două tronuri de aur care scânteiau de pietre preţioase. Un acoperământ de aur şi de purpură era aşezat deasupra. Cele două tronuri erau ocupate de rege şi de fiul său. Mulţi oameni de la curte şi slujitori îmbrăcaţi cu veşminte de paradă, călare pe cai, precum şi numeroase cete de războinici mergeau înainte şi în urma cortegiului.

Un convoi imens de cămile greu încărcate venea în urmă. O mulţime nenumărată de popor se adunase pe un loc întins înaintea oraşului, iar pe o înălţime era ridicat un cort împodobit. Aici bătrânul rege prezentă pe fiul său înaintea poporului adunat ca rege al acestuia de acum înainte. Încoronându-l rege, acesta porunci ca poporul să i se supună.

După ce se petrecu aceasta, un strigăt de o nespusă bucurie umplu văzduhul. Toţi strigară:

– Trăiască Avenir şi Iosafat!

CAPITOLUL XIII

Iosafat ca rege

Chiar de la suirea sa pe tron, regele Iosafat dădu un decret regal în care, făgăduind bunăvoinţă, afirma solemn că aşteaptă de la popor credinţă şi supunere de bunăvoie. Întărea, printre altele în decret, că acei creştini care se găsesc în diferite părţi ale regatului său nu vor mai fi persecutaţi şi că le este permis să-şi mărturisească liber şi în public credinţa lor pentru a se închina lui Dumnezeu după obiceiul lor. Sub grea pedeapsă, el opri de a li se pricinui cea mai mică supărare.

Spre marea bucurie a regelui, ieşea acum la iveală că se aflau în ţară multe familii creştine, atât bogate, cât şi sărace. Numai frica de pedeapsa cu moartea şi de asuprire îi reţinuse de la mărturisirea pe faţă a credinţei lor.

Bucuria şi mulţumirea lor către Dumnezeu era nespusă. Mulţi creştini din oraşele apropiate şi cele îndepărtate veniră la regele Iosafat şi-i arătară cu lacrimi în numele lor şi al celorlalţi creştini cea mai sinceră mulţumire.

Cea mai mare dorinţa a lor era acum de a avea biserici şi preoţi. Regele Iosafat se gândise dinainte la toate aceasta, anume să zidească în cetatea sa, aproape de palatul regal, o biserică creştină. Un arhitect creştin care, în timpul persecuţiei, fugise în Grecia şi ajutase la

construirea bisericilor creştine, se prezentă regelui şi făgădui că va construi un locaş frumos. Regele fericit, neîntârziat îi încredinţă construcţia bisericii.

Creştinii din cetate se întrecură a veni în ajutor la această lucrare. Cei bogaţi au făgăduit să dea mari sume de bani, iar femeile îşi dădeau cu bucurie podoabele de aur şi pietre preţioase pentru sfintele odoare; cei mai săraci voiau să aibă cel puţin cinstea de a ajuta cu lucrul mâinilor lor la construcţie. Puteai vedea chiar bătrâni ce se străduiau cu puţinele puteri să pună măcar câte o piatră la zidire.

Iosafat privea cu bucurie cum zidurile se înălţau de la pământ, dar se gândea adeseori: „De unde voi lua un preot vrednic pentru altarul bisericii? Mulţi au fost omorâţi, alţii au fugit din ţară. Ah, Varlaame, de-ai fi în viaţă, ai fi ca episcop şi această biserică ar fi catedrala ta! Dar tu eşti încă de mult timp în cer şi ai primit cununa cea neveştejită a slavei cereşti pentru ostenelile şi suferinţele tale pe pământ! După cum toate încercările vrăjmaşe ale tatălui meu de a te găsi au fost în zadar, tot aşa de zadarnice sunt şi căutările mele. De mulţi ani, n-am auzit nici un cuvânt despre tine. Ah, dacă tu ai mai trăi pe undeva în vreo chilie ascunsă, desigur că ai fi auzit de aceasta, că în această ţară au venit timpuri mai bune pentru creştini şi tu te-ai fi aflat negreşit aici. Eu şi poporul meu am avea multă nevoie de sfatul şi învăţătura ta”.

Regele Iosafat era nu doar râvnitor la clădirea bisericii, ci se străduia şi spre a încredinţa pe popor de bunătatea sa. Numai pentru aceasta se simţea fericit că este rege, fiindcă putea să facă ceva pentru fericirea supuşilor săi. Iubirea sa către supuşi, către creştini şi

necreştini se asemăna soarelui care luminează şi încălzeşte toate; binefacerea sa era asemenea ploii care se varsă cu îmbelşugare peste tot pământul şi îl adapă cu binecuvântare.

Se silea neîncetat în împlinirea tuturor faptelor milostivirii creştineşti, pe care Iisus Hristos le cere de la noi şi pe care El făgăduieşte că le va răsplăti la Judecata de Apoi. Şi mult îl bucura pe bunul rege că acum avea puterea de a face acestea într-o măsură mai mare, căci hrănea pe cei flămânzi şi însetaţi, ajuta pe cei aflaţi în nevoi, îmbrăca pe cei goi. Încuraja cultivarea bumbacului, care în ţările calde creşte bine şi este un mijloc prin care mulţi oameni din popor puteau trăi cinstit.

Porunci să se facă străzi, poduri, drumuri şi poteci şi să se întreţină bine. De asemenea era interesat şi de străinii şi călătorii din ţara sa, îngrijindu-se să fie feriţi de tâlhari şi să fie bine primiţi în locuri de popas, la hanuri şi în alte locuri potrivite pentru odihnă. Celor închişi în temniţă le uşură soarta şi stărui ca acei care erau încă în cercetare să nu fie tărăgănaţi. Mai ales pentru bolnavi el avea o deosebită milă. Astfel porunci ca atât pentru bolnavii săraci, cât şi pentru cei bogaţi să nu lipsească doctori iscusiţi şi înfiinţă pentru aceştia spitale bine îngrijite.

Pe cât de blând şi binefăcător se arăta regele Iosafat către poporul său, pe atât de straşnic era el în aplicarea dreptăţii. Răsplătea cu nespusă bucurie binele, dar pedepsea cu mare asprime răul. „Îngăduinţa către nelegiuiţi, zicea el, ar fi o cruzime către cei buni” El vedea cu mulţumire că vechile legi ale ţării sale prevedeau pedepse grele tocmai pentru fărădelegile care erau oprite în poruncile lui Dumnezeu, ca omorul, desfrâul, hoţia,

sperjurul şi altele de felul acesta. Pe lângă aceasta, el nu se gândea numai la pedepsirea fărădelegilor, ci căuta să le împiedice.

Dădu legi aspre contra risipii, beţiei, jocului şi imoralităţii. Unele fărădelegi au fost astfel împiedicate prin aceasta, dar se întâmplară încă multe. El află aceasta cu întristare şi zise:

– Pedepsele aspre sperie de altfel şi îndepărtează de la fărădelegi, dar numai acolo unde vinovaţii se tem că vor fi descoperiţi. Însă oamenii care numai din frica de pedeapsă se abţin de la rău, aceia nu sunt deloc buni. Ce este de făcut pentru a face pe oameni să urască răul şi să iubească binele? Spânzurătoarea şi sabia nu pot împlini aceasta. Numai credinţa în Dumnezeu, Care este răsplătitorul neadormit al binelui şi pedepsitorul răului, numai frica de El, numai iubirea către El sunt în stare de a face pe oameni să iubească binele şi să urască răul.

De aceea, într-un Stat, înainte de toate trebuie a se stărui în aceasta, să se aibă în vedere mai cu seamă primele cinci porunci din Decalog; după aceea va veni de la sine şi împlinirea celorlalte cinci porunci ale legii.

Însemnătatea poruncii: „Să nu pofteşti!" îl interesă în mod deosebit. „O astfel de poruncă, zicea el, a putut numai Dumnezeu s-o dea. Regii de pe pământ nu văd în inimă, ei nu pot pedepsi poftele, ci numai faptele. Şi chiar multe fapte rele rămân ascunse pentru ei; mulţi hoţi şi ucigaşi rămân nedescoperiţi. Dumnezeu însă pătrunde înlăuntrul nostru. El vede şi pedepseşte nu numai faptele rele; El vede şi gândurile rele şi le pedepseşte. Aşadar totul se reduce la aceasta, ca oamenii să cunoască pe Dumnezeu şi sfânta Sa voie."

Dar dorinţa cea mai fierbinte a lui Iosafat era să dea poporului său învăţători creştini. El dădea ştire în regat că îi cheamă pe acei învăţători creştini ce ar fi prin ţară, pe care el îi va primi cu braţele deschise. Dar nu apăru nici unul. Nădejdea că va regăsi pe Varlaam, o pierduse deja. „Ah”, zicea el, „oasele sale se odihnesc desigur de mult timp, departe de patrie, în vreun pământ străin. Sufletul lui însă este la Tine, preabune Dumnezeule şi se roagă la tronul Tău pentru mine şi pentru poporul meu. Ascultă rugăciunea lui, preabunule Tată ceresc, îndură-Te de poporul meu şi trimite-ne un al doilea Varlaam!”

CAPITOLUL XIV

Pelerinul

Din timp în timp, regele Iosafat făcea călătorii prin ţara sa spre a se încredinţa cu ochii săi cum se îndeplinesc poruncile sale, spre a asculta cu urechile sale plângerile supuşilor săi şi spre a-i ajuta. El ajunse până la hotarele cele mai depărtate ale ţării sale.

Acolo întâlni pe drum un grup de ţărani care odinioară, pe când creştinii erau încă persecutaţi, fugiseră, iar acum se întorceau iarăşi în iubita lor patrie. Erau mai multe familii. Mamele cu copiii cei mai mici şedeau pe asini; părinţii cu copiii mai mari mergeau pe lângă ei. Când văzură alaiul regesc cu numeroase cămile încărcate, se dădură la o parte şi se opriră fricoşi lângă drum. Când însă auziră că regele se făcuse şi el creştin, se apropiară cu curaj de el şi i se închinară cu lacrimi de bucurie. Regele porunci să se oprească îndată cortegiul, se dădu jos şi îi salută, în chipul cel mai simplu. Le arată cu dragoste bucuria pe care o simţea văzând atâtea familii creştine şi le vorbi părinţilor ce veneau din ce în ce mai aproape de el. Chiar şi copiilor, care se îmbulzeau pe lângă bunul suveran, el le spunea cuvinte calde, le făcea daruri bogate.

– Eu mă voi îngriji de voi şi de părinţii voştri, zicea el, şi veţi afla adăpost în patria voastră.

Cu cel mai în vârstă dintre capii de familie, un om înţelept şi încă în putere, regele vorbi ceva mai mult. Îl întrebă unde au fost în vremea persecuţiei, cum au petrecut în ţările străine şi dacă printre cei pribegi se află şi vreun preot creştin.

Acest om îi răspunse că sunt încă mulţi creştini pe cale de a se întoarce în patrie, dar nu este nici un preot între dânşii.

– Însă pe când noi treceam, în pribegia noastră, printr-un oarecare sat, mai multe mile de aici, dincolo de graniţă, în munţi, am auzit, că s-a îmbolnăvit deodată acolo un creştin care, ca şi noi, se află pe cale de a se întoarce în patrie. Locuitorii satului, care erau tot creştini, dar foarte săraci, îl luară în grabă. Acesta era preot şi de aceea foarte preţuit şi bine îngrijit. Când ei îmi povestiră toate acestea, s-a ivit în inima mea dorinţa de a-l vedea şi a-i cere binecuvântare pentru mine şi pentru noi toţi. Cu toate că era foarte bolnav m-a primit. Este un bătrân cuvios, cu părul şi barba albe ca zăpada. Din cauza marii slăbiciuni de-abia putea să vorbească. Eu am îngenuncheat lângă patul său, iar el, ridicându-se cu greutate, cu evlavie şi lacrimi mă binecuvântă pe mine şi pe toţi care călătoreau cu mine. El ar fi dorit să îi primească pe toţi, însă fiindcă era atât de bolnav, nu s-a putut. Eu mă îndoiesc că el va mai ajunge în patrie.

Inima regelui a fost pătrunsă de milă pentru bătrânul preot şi dorea să-l ajute:

– Mă voi duce în grabă la el, zise dânsul; dacă nu voi putea să-l ajut, cel puţin îi voi uşura puţin boala. Îl voi încuraja şi-i voi aduce oarecare mângâiere. Poate Dumnezeu îi va reda sănătatea spre a trimite pentru mine şi poporul meu un învăţător al Evangheliei, un

slujitor şi Apostol al lui Hristos. Astfel regele se hotărî să plece îndată la el:

– Bucuria de a-l vedea este vrednică de osteneală, zise el; căci în viaţa mea n-am văzut nici un preot.

El spuse acelui om să urce pe o cămilă şi-l luă cu sine drept călăuză spre a găsi mai cu înlesnire satul şi drumul cel mai scurt până acolo. „Ah”, zicea el adeseori pe drum, „de-ar da Dumnezeu ca să-l găsesc încă în viaţă! De l-ar ţine Dumnezeu pentru mine şi pentru poporul meu!”

A doua zi, seara târziu, regele Iosafat ajunse cu suita sa în sat. El merse însoţit numai de două slugi la coliba săracă a creştinilor ce primiseră cu atâta dragoste pe străinul preot bolnav. Aici găsi la un loc întreaga familie adunată într-o singură odăiţă strâmtă; însă nu văzu între dânşii pe acel bătrân despre care i se povestise.

– Nu cumva a murit?, întrebă el.

– Nu, răspunse stăpânul casei, un ţăran cumsecade; slavă Domnului, el trăieşte încă. Frigurile care-l cuprinseseră au trecut îndată. Cuviosul s-a sculat iarăşi din patul în care zăcea, dar este prea slab pentru a călători mai departe; el trebuie mai întâi să se înzdrăvenească şi să mai rămână câteva zile la noi. Aici în colibă însă este prea strâmt. Chiar şi în celelalte locuinţe nu este loc. Însă, la câteva sute de paşi departe de sat, se găseşte o peşteră spaţioasă. Acolo el petrece câteva ceasuri din zi în rugăciune, iar noaptea doarme aici, cu toate că el mai mult priveghează decât doarme.

Regele porunci să fie condus acolo. Se apropie de intrarea peşterii şi zări un bătrân cuvios îmbrăcat într-o haină închisă ca de pustnic. Acesta era înlăuntrul peşterii, în genunchi cu mâinile ridicate şi cu privirea îndreptată

spre cer se ruga fierbinte. O candelă mică lumina faţa cuvioasă, împodobită de părul şi barba sa albă. Regele îl privi cu duioşie, fără să fie zărit de bătrân. Deodată, însă, regele strigă plin de mare uimire: „Varlaam!”.

Era chiar Varlaam. El privi şi recunoscu pe rege. Se sculă şi strigă, întinzându-şi braţele:

– Oh, fiul meu, Iosafat!, şi voi să vină în grabă spre el, însă, după câţiva paşi, rămase pe loc şi lăsă braţele în jos. Îşi aduse aminte că Iosafat era rege şi voia, după obiceiul oriental, să cadă la picioarele lui spre a-i da cinstire suveranului său. Dar regele Iosafat îl şi cuprinse în braţele sale, îl sărută pe faţă cu lacrimi de bucurie şi de-abia putu rosti:

– Învăţătorul şi Părintele meu!

Varlaam plângea şi el de bucurie şi amândoi vărsau lacrimi fierbinţi multă vreme, fără a zice vreun cuvânt.

– În sfârşit, mulţumită Domnului iarăşi ne-am găsit!, zise Varlaam, aşezându-se pe patul săpat în stâncă şi acoperit cu muşchi, deoarece bucuria revederii îl mişcase şi îl obosise prea mult.

Regele şezu lângă el şi Varlaam îi povesti unde a petrecut în toată această vreme. Din pricina prigoanei dezlănţuite de către bătrânul rege nu putea să-şi mai găsească nicăieri în ţară vreun loc, de aceea s-a dus în ţări străine, unde a predicat Evanghelia la popoare păgâne şi a căutat să se instruiască şi mai mult în ţările creştine.

– De asemenea, zise el, am fost sfinţit preot, fiindcă nădăjduiam să te mai văd odată, prea iubitul meu rege, spre a putea săvârşi Sfânta Liturghie şi a te împărtăşi pe tine şi pe poporul tău cu Sfintele Taine.

– Foarte bine, strigă regele; aceasta este spre marea mea bucurie pentru care nu pot îndeajuns să-I mulţumesc

lui Dumnezeu. O mare grijă a sufletului meu era de a găsi un preot vrednic pentru biserica creştină pe care am ridicat-o; dar unul mai vrednic decât tine n-aş fi putut găsi nicăieri.

Varlaam povesti mai departe cum a aflat de schimbarea petrecută în patria sa şi s-a hotărât îndată să se întoarcă.

– Însă, zise el, în bucuria inimii mele, prea m-am grăbit să mă întorc şi obosindu-mă peste puterile mele, am fost cuprins de friguri. Tocmai mă rugam lui Dumnezeu să mă învrednicească, înainte de moarte, să mai văd încă o dată faţa ta, iubite rege, şi Bunul Dumnezeu mi-a făcut această mare bucurie. Slăvit să fie El în veci!

– Eu trebuie să-ţi mulţumesc ţie, zise regele Iosafat, că nu m-ai uitat, şi din iubirea către mine şi către poporul meu ai făcut o călătorie aşa de lungă.

– Să mulţumim amândoi lui Dumnezeu, zise Varlaam, că El ne-a condus pe amândoi spre a ne întâlni iarăşi. Lui i se cuvine laudă şi slavă în veci!

Între timp se înnoptase şi slujitorii regelui aşezaseră aproape de sat cortul regesc în care trebuia să rămână peste noapte regele. El conduse pe bătrân ce era destul de slab, doi slujitori mergând cu făclii înaintea lor spre a le lumina calea.

Înăuntru, cortul era luminat şi împodobit cu covoare bogate. În mijloc, se afla o masă încărcată cu bucate, iar într-un capăt patul regelui. Acesta din urmă merse înainte, intră repede în cort şi porunci să se pregătească aproape de patul său încă un loc de dormit pentru scumpul său prieten. Varlaam şi regele au vorbit până la miezul nopţii, după care, obosiţi, dar cu inimile fericite, au mulţumit prin rugăciune lui Dumnezeu şi în cele din urmă s-au odihnit.

CAPITOLUL XV

Biserica

Îndată ce se lumină de ziuă, regele porunci oamenilor săi să se pregătească de plecare. Locuitorii satului se mirau foarte mult când văzură în faţa satului lor cortul şi întreg alaiul cu slujitori şi cămile. Dar şi mai mult se mirară când aflară că distinsul domn străin este rege şi că a venit de departe spre a vizita pe bătrânul bolnav, pe care ei din milă îl luaseră la dânşii. Regele îi salută cu căldură pe toţi, lăudă creştineasca lor ospitalitate şi-i răsplăti cu dărnicie, după care plecară.

Când regele ajunse cu Varlaam la curtea sa, nu intrară îndată căci voi mai întâi să arate cuviosului biserica de curând zidită.

La vederea bisericii frumoase zidite din piatră albă deasupra căreia strălucea crucea de aur, Varlaam a început a lăcrima gândind că stă în faţa primei biserici din patria sa. Intrând apoi împreună cu regele înăuntru se minună de frumuseţea ei şi mai ales de catapeteasma care întrecea în strălucire tot ceea ce el văzuse mai frumos până atunci. Totul era uimitor: crucea de aur de pe catapeteasmă, altarul, cu sfânta masă, candelabrul cu şapte lumini, chivotul şi alte obiecte sfinte. În mijlocul bisericii se ridica amvonul, iar ceva mai în urmă se afla cristelniţa, un vas înalt în forma unui pahar uriaş lucrat din marmură albă. Amvonul, cristelniţa şi altarul amintesc

de cuvintele Domnului: „Învăţaţi şi botezaţi!" şi de Sfintele Taine. Varlaam veni în faţa altarului şi se rugă: „O, Dumnezeule, Tatăl nostru Care eşti în ceruri, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, fă ca toţi care intră în această biserică să vină la cunoştinţa adevărului, ca aici în locaşul Tău cel sfânt să se pocăiască mulţi păcătoşi şi ca toţi cărora li se va da de la acest altar Pâinea Vieţii să câştige viaţa veşnică".

Regele care îngenunchease lângă el şi rugându-se din inimă repetă în taină aceleaşi cuvinte.

Regele Iosafat conduse după aceea pe Varlaam la braţ în palatul său. Apropiata sărbătoare a Paştilor a fost hotărâtă ca zi în care să aibă loc sfinţirea bisericii şi să se săvârşească în ea prima slujbă. Doi preoţi, fugiţi pe timpul persecuţiei şi întorşi acum în patrie, doreau şi ei să ajute, slujind Domnului.

Sosi ziua de serbare când toţi locuitorii creştini erau atât de bucuroşi, încât le părea că soarele n-a fost niciodată mai strălucitor şi cerul mai albastru. Mulţi creştini din cele mai depărtate părţi ale regatului, îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, veneau şi se îmbulzeau la uşile bisericii.

Cuviosul şi sfinţitul bătrân făcu mai întâi o scurtă slujbă de sfinţire a noului locaş până ce timpul va îngădui ca un episcop să o sfinţească deplin. După aceea se urcă în amvon, ridică ochii şi mâinile către cer şi se ruga cu inima zdrobită şi zise cu voce tare:

– Preaînalte şi Atotputernice Dumnezeule! Îţi mulţumim că prin milostivirea Ta am reuşit să ridicăm această biserică, că acum noi creştinii putem să mărturisim în public credinţa noastră în Hristos, să ne adunăm aici şi

să Te slăvim, pe Tine Tatăl Ceresc, şi pe al Tău Fiu Iisus Hristos, Domnul şi Mântuitorul nostru.

După aceea, zise către poporul adunat:

– Ziua în care pentru prima oară ne-am adunat în acest locaş este pentru noi toţi o zi de bucurie, de mulţumire şi de închinare. Căci Iisus Hristos voieşte să ne învrednicească pe noi în acest locaş, tocmai de acea mântuire pe care a împărtăşit-o acelora care pe timpul vieţii lor pământeşti L-au văzut cu ochii lor şi au crezut în El din inimă.

După cum Iisus Hristos a umblat pe pământ, când pe munte, când pe mare, când în templu, spre a spune oamenilor cuvintele vieţii veşnice, tot astfel vom predica şi noi acum cuvântul Său în acest locaş.

După cum, atunci, Iisus Hristos a spus celor ce credeau în El să se boteze şi a poruncit ucenicilor Săi ca să boteze, tot astfel, de acum încolo se va săvârşi botezul şi în această biserică.

După cum Iisus Hristos a iertat păcatele păcătoşilor care se pocăiau şi a dat Apostolilor Săi puterea de a ierta păcatele, tot astfel se vor dezlega păcatele celor ce se căiesc din inimă de păcatele lor şi se mărturisesc sincer şi cu umilinţă înaintea preotului.

După cum El, Mântuitorul nostru, a adus pe Cruce ca jertfă Tatălui ceresc viaţa Sa şi Şi-a vărsat sângele Său pentru curăţirea păcatelor, tot astfel voieşte El, Cel veşnic, Care nu moare niciodată şi Care este prezent aici între noi în mod nevăzut, ca să Se aducă întotdeauna ca jertfă spre iertarea păcatelor.

După cum atunci la Cina cea de Taină când a întemeiat Sfintele Taine, tot astfel voieşte El şi acum să

ne împărtăşească de aceeaşi milostivire de care s-au împărtăşit atunci ucenicii Săi.

El, preamăritul Fiu al lui Dumnezeu, voieşte să nu fie departe de noi, cu toate că este mai presus de ceruri. El voieşte chiar aici pe pământ să Se apropie de noi şi să vină înlăuntrul nostru într-un chip tainic.

El este pentru noi Pâinea Vieţii Veşnice. După cum pâinea hrăneşte trupul, tot astfel El ne hrăneşte sufletele noastre, spre a le da putere şi tărie pentru orice bine. El voieşte să fie una cu noi prin iubire, după cum în ceruri este una cu Tatăl Său. Tot ceea ce se săvârşeşte aici, în acest locaş în chip văzut, trebuie să pătrundă înlăuntrul nostru, în sufletul nostru ce trebuie să fie locaş al lui Dumnezeu. Atunci ne vom închina lui Dumnezeu în duh şi în adevăr. Toţi pe care noi îi vom renaşte prin apă şi prin Duh vor fi curaţi de păcate înlăuntru şi se vor reînnoi după chipul lui Dumnezeu. Noi să primim în inimile noastre cuvântul lui Dumnezeu pe care-l auzim predicându-se aici şi să facem ca să aducă roade.

După ce ne-am curăţit de păcate în afară, trebuie să fim în înlăuntrul nostru plini de atâta credinţă, căinţă şi bune hotărâri, încât de fapt să fim scăpaţi şi liberi de jugul păcatelor şi să nu mai slujim lor. Dacă mergem la masa Domnului, noi să stăm înlăuntrul nostru cu El la cină, după cuvântul Său: „Eu stau la uşă şi bat; cine Îmi deschide, către acela voi merge şi voi sta cu el la cină şi el cu Mine".

Toţi cei adunaţi aici să fie una cu Iisus Hristos, una cu Tatăl Ceresc, să fie uniţi între dânşii plini de iubire faţă de Dumnezeu şi Fiul Său, plini de iubire unul către altul, ca fraţii şi surorile, ca fii ai unui Tată în ceruri. De

vreme ce Dumnezeu ne priveşte, El va vedea în noi pe iubiţii Săi fii către care poate să aibă bunăvoinţă.

Tot ceea ce noi vedem în această biserică este rânduit în scopul de a deştepta în noi gândiri evlavioase. După cum pe altar se ridică o cruce, semnul mântuirii noastre, tot aşa să se păstreze întotdeauna vie în inimile noastre amintirea plină de recunoştinţă şi de iubire pentru Mântuitorul Care, din iubire pentru noi, a murit pe cruce. După cum se aprind pe altar lumini, tot aşa să lumineze credinţa sufletului nostru şi inima noastră să ardă de iubire. După cum toate flăcările acestor lumini se ridică în sus, tot aşa să se îndrepte către cer toate gândurile şi simţămintele noastre. După cum în altar arde o candelă necurmat ziua şi noaptea, tot aşa să nu se stingă niciodată credinţa şi dragostea din sufletele noastre. Inima noastră să fie un altar; acolo să aducem ca jertfă lui Dumnezeu toate gândurile şi înclinaţiile noastre. Da, după cum noi Îl cinstim pe Iisus Hristos ca prezent în altarul acestei biserici, tot astfel să-L primim cu iubire la Sfânta Cuminecătură ca şi cum ar fi prezent înlăuntru nostru şi să ne bucurăm cu fericita nădejde că-L vom vedea odată faţă către faţă, acolo, sus în cer. Atunci, interiorul nostru va fi un locaş al lui Dumnezeu şi chiar o Împărăţie Cerească, un Cer.

După ce cuviosul bătrân rosti aceste cuvinte şi altele asemenea, către poporul creştin, intră în altar îmbrăcat în veşmintele de preot spre a săvârşi Sfânta Liturghie care pe atunci ca şi acum se slujea în Biserica Orientală după o anumită rânduială.

Regele îngenunche lângă altar şi puse coroana sa jos pe treptele altarului. Tot poporul era adânc mişcat şi se bucura foarte mult că regele şi domnul său recunoaşte

peste sine un Domn mai mare, pe Regele cerului şi al pământului, ai Căruia supuşi sunt toţi oamenii. Toţi simţiră către regele Iosafat o încredere şi mai mare decât înainte.

Câţiva cântăreţi pe care-i alesese Varlaam intonară cu multă evlavie sfintele cântări. Pe când se înălţa cântarea „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Lui", atunci tot poporul a fost şi mai mult mişcat, iar toţi ochii se umplură de lacrimi.

După ce Sfânta Liturghie s-a terminat, preotul împărtăşi cu Sfintele Taine pe rege şi apoi pe toţi aceia care erau pregătiţi pentru aceasta. O tăcere sfântă domnea în biserică; toţi erau cuprinşi de o adâncă evlavie, mulţumire şi dragoste.

După terminarea sfintei slujbe, bătrânul preot se întoarse către popor cu faţa care strălucea de sfântă cuvioşie şi de simţiri cereşti şi, binecuvântându-l, zise: „Dumnezeu Cel Atotputernic, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh să vă binecuvânteze şi să fie întotdeauna cu voi. Mergeţi în pace!".

De aici înainte, poporul lua parte în toate duminicile şi sărbătorile la slujbele ce se săvârşeau în biserică şi asculta cu evlavie cuvântul lui Dumnezeu.

Credinţa în Hristos aduse creştinilor acestei ţări şi roade bogate. Ei erau plini de iubire unii către alţii şi împărţeau unii altora tot ce aveau. Ei iubeau chiar şi pe semenii lor care erau încă păgâni, arătându-le în toate bunătate.

Nu se observa între creştini nimic din viciile păgâneşti. De aceea, nu se pomenea nici un cuvânt de blestem; nu se auzea nici o vorbă de ocară sau de calomnie. Pretutindeni domneau cinstea şi curăţenia. Toţi îşi câştigau

pâinea lor zilnică prin munca mâinilor lor şi împărţeau bucuroşi din aceasta celor lipsiţi care erau bătrâni sau neputincioşi şi nu mai puteau să trăiască din munca mâinilor lor. Ei se simţeau mai fericiţi a da decât a lua. Erau departe de furtişag şi de înşelăciune. Chiar şi păgânii cumpărau de la dânşii, fiindcă erau siguri că nu vor fi înşelaţi de ei. Departe de ei era orice necumpătare în mâncare şi băutură, orice desfrâu şi lux vătămător. Fiecare avea bucurie faţă de ei ca de un popor sfinţit de Dumnezeu. Ei erau, de asemenea, un popor aşa de fericit încât nu se putea găsi un altul mai fericit sub soare.

Pilda lor hotărî pe mulţi păgâni să se facă şi ei creştini. Cuvintele lui Iisus Hristos s-au împlinit prin aceşti creştini: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca, văzând faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru Cel din Ceruri”.

Religia creştină se răspândi acum în poporul indian din ce în ce mai mult. După cum în zilele Apostolilor, cete numeroase de oameni mărturiseau credinţa lor în Hristos, se căiau de păcatele lor şi cereau să fie botezaţi, tot aşa era şi acum în acele zile fericite ale acestei ţări.

Închinătorii la idoli voiau, ce-i drept, ca să persecute din nou pe creştini şi ar fi întrebuinţat iarăşi cu plăcere focul şi sabia. Însă regele Iosafat opri cu mare asprime şi tărie orice mijloace barbare de persecuţie împotriva creştinilor. De aceea, mulţi preoţi care odinioară trebuiau să fugă în munţi, locuind în peşteri, se întoarseră înapoi. Regele porunci să se zidească biserici creştine în toate oraşele şi satele; acest lucru bucură poporul evlavios şi pretutindeni credinţa în Hristos aducea roade fericite.

CAPITOLUL XVI

Regele Avenir

Regele Iosafat era acum foarte vesel că domneşte peste un popor creştin, bun şi mulţumit. Se simţea deci cu atât mai fericit că este rege. Numai o grea mâhnire îi apăsa încă inima. Îl întrista adânc faptul că tatăl său nu venise încă la cunoştinţa adevărului. „Ah”, suspina el adeseori, „este trist de tot, că un om, atât de nobil în multe privinţe, nu este încă creştin, că nu-şi dă deloc osteneala ca să cunoască mai îndeaproape creştinismul! El îl cunoaşte numai din arătările unor astfel de oameni care-l urăsc. O, cât de fericit m-aş simţi să-l văd creştin! Aş fi în stare să fac orice ca să-l aduc la această fericire. Ah, tatăl meu ştie să dea sfaturi atât de bune în toate lucrurile vremelnice, iar în privinţa celor veşnice nu voieşte să primească nici un sfat bun! Deşi este un om priceput şi are multă înţelepciune, cu toate acestea n-a înţeles niciodată adevărata însemnătate, scopul însuşi al vieţii omeneşti. Cu toate silinţele sale, el n-a reuşit încă să facă pe poporul său fericit. Da, el însuşi este lipsit de adevărata linişte a inimii”

Bătrânul rege, tatăl lui Iosafat, era foarte mulţumit de domnia fiului său. El se interesa despre ceea ce se petrece în regatul lui Iosafat. Chiar el vizita pe Iosafat, cel puţin o dată pe an, ca să vadă cu ochii lui, atât la

curtea acestuia, cât şi în călătoriile prin ţară, cum se poartă fiul său şi cum îi merge cu domnia.

Iosafat se ducea de mai multe ori pe an la tatăl său şi rămânea de obicei câteva zile la el. Bătrânul rege se purta cu bunăvoinţă cu tânărul rege, arătându-i cinste şi spre a-l bucura, dădea serbări strălucitoare, mese bogate, vânători şi alte distracţii. Vorbea cu el despre treburile domniei, despre rânduieli spre binele poporului, despre îmbunătăţirea agriculturii, despre comerţ şi altele, dar ocolea întotdeauna religia. Dacă fiul începea să vorbească despre aceasta, tatăl întrerupea şi vorbea despre alte lucruri.

Iosafat se gândea adesea la întoarcere:

– Tot ceea ce îmi spune tatăl meu este bun şi eu voi urma întru totul; însă aceasta este numai o parte din tot. Ah, scumpul meu tată, şi despre tine s-ar fi putut zice cuvintele: „Tu te îngrijeşti pentru multe lucruri, dar numai unul îţi trebuieşte!”. Dacă noi ne ocupăm numai şi numai de lucrurile pământeşti, iar despre cele mai înalte suntem nepăsători cu totul şi atunci suntem departe de rostul nostru. Cel ce se îndeletniceşte numai cu lucruri vremelnice, acela îşi alege o parte neînsemnată care nu dăinuie şi din care nu-i rămâne nimic la sfârşit. Cel ce se interesează de veşnicie, acela îşi alege partea cea mai bună care nu se va lua de la dânsul în veci. De aş putea izbuti să unesc ambele părţi într-un tot şi să pot în această viaţă să fiu vrednic de o viaţă mai bună în cealaltă lume! Cine cunoaşte bine pe Dumnezeu şi rostul său, acela ştie şi să îndeplinească şi să rânduiască mai bine această viaţă pământească. Este o vorbă adevărată: „Cuvioşia este în toate folositoare şi are în sine făgăduinţa vieţii acesteia şi a celei viitoare”.

De câte ori regele Iosafat venea acasă, îşi spunea întristarea sa bătrânului Varlaam.

– Ah, zicea el, cât mă doare, că tatăl meu, care se arată către mine atât de binevoitor, de blând şi drag, are totuşi pentru adevărurile creştine o inimă de piatră!

– Mângâie-te fiul meu, zise Varlaam; Dumnezeu poate şi din pietre să ridice pe fiii lui Avraam; El poate să scoată şi din stâncile tari izvoare de apă. Să ne rugăm cu tărie unită pentru tatăl tău. Pe cât de mare întuneric este acum în sufletul său, pe atât de luminos va fi va face Dumnezeu să răsară aurora mântuirii.

În tot acest timp, în sufletul bătrânului rege se petrecu o mare schimbare. Plăcerile lumii îşi pierduseră farmecul lor pentru el. Cu cât înainta în vârstă, toate petrecerile pe care curtea sa regală i le oferea cu prisosinţă i se păreau serbede şi deşarte. Linguşirile curtenilor săi îi displăceau, deoarece conştiinţa sa le dezaproba şi-i făcea cele mai aspre mustrări. Adeseori, el se gândea cu groază la moarte, chiar împotriva voinţei sale. Căuta să înlăture aceste gânduri din mintea sa, dar ele apăreau iarăşi: „Şi ce-ţi foloseşte dacă nu te gândeşti la ea?”, zicea el. „Moartea îmi stă înainte; se apropie din ce în ce mai mult de mine. Şi apoi ce va mai fi?” Şedea adeseori singur şi-şi rezema capul în palme. Câteva cuvinte pe care fiul său i le spusese odată despre judecata viitoare, îi căzură cu greu la inimă. „Oare s-ar putea ca toate faptele noastre să fie odată cercetate şi cumpănite? Dacă faptele noastre din această scurtă viaţă vor fi judecate, atunci aceasta trebuie să ni se aducă la cunoştinţă. Dar nu se poate! O voce îmi spune în inima mea: într-adevăr, aşa este. Eu trebuie să mă lămuresc asupra morţii şi a veşniciei.”

Bătrânul rege se bucurase până atunci de multă sănătate. Însă acum simţea prea bine că îmbătrânea şi cu bătrâneţea veneau şi bolile. În cele din urmă, se simţi aşa de rău încât trebui să cheme doctorul. Doctorul îi prescrise o doctorie. Înainte de a lua doctoria, regele pretinse ca doctorul să-i arate că praful pe care i l-a prescris îl va vindeca.

– Spune-mi, zise el, cum se întâmplă aceasta?

– O, regele meu, zise doctorul, asta n-o ştiu nici eu. Ştiu numai din cele ce cunosc că această doctorie ajută; însă cum se întâmplă nu ştiu. Aceasta şi multe altele în arta medicală sunt un mister de nepătruns; ceea ce zic şi cei mai învăţaţi doctori în privinţa aceasta este numai o presupunere şi nu-mi este de ajuns. Căci dacă o doctorie bine întrebuinţată aduce întotdeauna şi peste tot vindecare sigur că ea este bună. Ar fi neraţional ca să se îndoiască cineva de aceasta. Crede-mă, iubite rege, ia această doctorie şi te linişteşte!

Regele crezu pe doctor, luă doctoria şi se făcu sănătos.

„Tot aşa poate să fie şi cu religia”, gândi regele. „Dacă noi nu putem înţelege lucrurile naturale pe care le avem înaintea ochilor, apoi nu trebuie să ne mirăm dacă şi mai puţin suntem în stare să înţelegem lucrurile pe care nu le vedem. Toate cele spuse de mine împotriva celor ce fiul meu mi-a spus despre religia creştinilor se cuprind în aceasta: este taină pe care eu nu o pot înţelege. Dar fiindcă această religie în mod vădit face pe oameni buni şi fericiţi, apoi fără îndoială ea trebuie să fie bună. După sfatul fiului meu Iosafat, eu am să mă ţin de cuvintele întemeietorului religiei creştine: «Cel ce urmează învăţătura Mea, va începe să înţeleagă că ea este de la Dumnezeu»”.

CAPITOLUL XVII

Regele Avenir şi Varlaam

Când regele Iosafat vizită iarăşi pe tatăl său, acesta se arătă către el mai binevoitor decât oricând.

– Vino, fiul meu, zise el, eu vreau să ne ducem împreună la acel castel unde tu ţi-ai petrecut copilăria şi anii tinereţii tale. Acolo putem să vorbim împreună nesupăraţi de nimeni; apoi acele grădini vor redeştepta în tine plăcute şi duioase amintiri din zilele de aur ale tinereţii tale.

Amândoi porniră într-acolo. Pe când fiul se plimba cu tatăl său prin aleele umbroase ale grădinii şi printre crângurile înflorite, el se gândea cu emoţie, în unele locuri, la întâmplări neînsemnate, dar fericite ale tinereţii sale. Când ei ajunseră la acel iezer cu apă limpede umbrit de palmieri, tatăl zise:

– Aici lângă această apă limpede şi rece şi sub umbra deasă a palmierilor mie îmi place foarte mult; să ne odihnim aici. Am să vorbesc mult cu tine, fiul meu. Trebuie să-ţi mărturisesc că poporul tău este mai bun şi mai fericit decât al meu. Eu nu pot să mulţumesc niciodată pe oamenii care sunt sub sceptrul meu, cu toate că am cea mai mare bunăvoinţă pentru aceasta. Întotdeauna găsesc prilej de a cârti, a murmura şi a se plânge. Chiar de curând mi-am dat osteneala de a potoli o răscoală împotriva unui decret bine cugetat şi, după

cum îmi pare, poporul tău se simte sub sceptrul tău întotdeauna fericit şi este mereu liniştit şi mulţumit. El te iubeşte; al meu are frică de mine. Chiar cu cele mai aspre pedepse, cu foc şi cu sabie, n-am putut niciodată să stârpesc cele mai revoltătoare vicii, precum hoţia, omorul şi alte crime; dar între creştinii din regatul tău asemenea fărădelegi sunt ceva neauzit. Aceşti buni oameni se abţin de la ele fără să fie siliţi, ci din ură lăuntrică pentru ele. Dar ei nu numai că urăsc răul, ci iubesc şi fac binele. Ei sunt buni supuşi, soţi credincioşi, părinţi iubitori care îşi cresc bine copiii. Copiii se poartă recunoscători şi ascultători faţă de părinţii lor. Servitorii sunt cuviincioşi şi supuşi către stăpânii lor; stăpânii la rândul lor sunt buni şi blânzi cu ei şi-i consideră ca fii ai casei. Sclavia, barbarul obicei de a vinde pe oameni ca vitele, a dispărut cu totul între creştini. Toţi sclavii sunt liberi şi servesc acum pe stăpânii lor şi cu mai multă plăcere şi supunere. Toţi creştinii din ţara ta sunt un popor silitor, mulţumit, liniştit şi paşnic. Ei sunt cuviincioşi, măsuraţi, modeşti şi fără falsitate. Eu recunosc frumoasele roade ale religiei creştine. De aceea, aş dori să cercetez mai de aproape acest mărgăritar pe care acel neguţător nu ţi l-a vândut, ci ţi l-a împărtăşit fără plată şi care, îţi mărturisesc, a devenit cea mai frumoasă podoabă a coroanei tale. Povesteşte-mi sincer tot ceea ce ţi-a spus acel neguţător şi ce te-a îndemnat ca să te faci creştin.

La aceste cuvinte Iosafat simţi o bucurie nespusă.

– Da, zise el, acel om înţelept şi cuvios mi-a apărut într-adevăr ca un vestitor dintr-o lume mai bună, ca un înger al lui Dumnezeu.

Iosafat povesti după aceea tot ceea ce auzise de la acel slujitor al religiei creştine, din momentul în care l-a văzut intrând în casă şi până în momentul în care a fost botezat de el.

– Aici în acest iezer, zise Iosafat cu lacrimi în ochi, m-a botezat el creştin, închinător al unui Dumnezeu adevărat, fiu al Părintelui nostru ceresc şi moştenitor al Împărăţiei cerurilor.

Bătrânul rege ascultă cu cea mai mare atenţie pe fiul său şi nu simţea nici o oboseală ascultându-l.

– Ei bine, zise el, religia creştină, după cum văd, dă cele mai adevărate răspunsuri la marile întrebări despre stricăciunea oamenilor, despre scurtimea vieţii omeneşti despre scurtul nostru timp de încercare pe pământ şi despre moartea care ne stă înainte şi despre ceea ce avem să aşteptăm după moarte. Fără această cunoştinţă, omul rămâne o mare taină. De asemenea, îmi place religia creştină, că ea uneşte învăţătura cu slujirea şi săvârşirea Jertfei celei fără de sânge, ceea ce, după ştiinţa mea, nu se găseşte la nici o religie. Eu vreau, cât mai am timp, să o cunosc mai de aproape. Dar spune-mi, cine este acel om pe care Cerul ţi l-a trimis? De unde a venit şi încotro s-a dus? Mai este în viaţă? Dacă mai trăieşte, atunci desigur tu ştii unde se află acum. Aş vrea să-i vorbesc chiar lui.

Iosafat descrise apoi chipul şi purtarea simplă a lui Varlaam în care se putea zări totodată înfăţişarea unui principe şi demnitatea unui episcop, şi în urmă zise:

– El a fost odinioară primul tău ministru, tată! Tu l-ai cinstit pe el, cândva, ca pe nimeni altul, cu înalta ta încredere.

Însă, fiindcă a devenit creştin, el a căzut în dizgraţie. Eu eram pe atunci copil de trei ani. În decursul acestui timp, el a rămas însă credincios şi plin de iubire către tine. Numele său este Varlaam.

– Cum, ce?, strigă regele înmărmurit; acel om nobil pe care eu l-am izgonit cu atâta nesocotinţă şi vrăjmăşie de la curtea mea şi acest Varlaam sunt una şi aceeaşi persoană? El s-a interesat de tine atât de mult, a nesocotit viaţa sa ca un pribeag, pentru aceasta ca să devină învăţătorul tău, spre a-ţi împrăştia tristeţea de atunci, spre a înveseli şi vindeca sufletul tău bolnav, cu cunoştinţa religiei care întrece orice comoară! Şi pe el, tocmai pe acest bun om, o, cât eram de orbit!, nu numai că l-am izgonit de mulţi ani, dar mai târziu l-am şi persecutat în mod îngrozitor. Voiam să-l ucid, voiam să pun ca să fie ars de viu. Şi el, după cum spui tu, se gândeşte tot cu dragoste şi bunăvoinţă la mine? Aceasta este măreţ şi nobil. Aceasta singură arată îndeajuns valoarea religiei creştine. Eu sunt hotărât să devin creştin. Unde este cuviosul bătrân? El care te-a botezat pe tine, să mă boteze şi pe mine. Dar spune-mi, mai trăieşte el oare?

– Mai trăieşte, zise Iosafat; el este primul preot al bisericii pe care eu am zidit-o, şi preotul comunităţii creştine din capitala mea. Voi porunci să fie chemat ca, în aceeaşi apă în care m-a botezat pe mine, să te boteze şi pe tine.

– Nu, zise bătrânul rege, nu vreau să fiu botezat aşa după cum ai fost tu botezat atunci când eu persecutam încă pe creştini, în liniştea profundă a nopţii; ci în timpul zilei şi în faţa a tot poporul. Eu vreau să mărturisesc în faţa poporului credinţa mea în Hristos. Dar înainte de toate, vreau să vorbesc cu Varlaam. Am să-i

cer multe iertăciuni, am să-l rog să mă ierte... Eu voi merge cu tine.

Bătrânul rege se întoarse în grabă la castelul său, dădu ordin care treburi să fie îngrijite în timpul absenţei sale şi apoi plecă imediat cu Iosafat. Soarele apusese deja când ei ajunseră la castelul lui Iosafat.

Iosafat voi să trimită un şambelan la Varlaam ca să-l poftească să vină la palatul regal. Dar bătrânul rege zise iarăşi:

– Nu, nu, vom merge noi la el. Inima mea arde de dorinţa de a vedea iarăşi pe nobilul om şi de a obţine de la el iertare.

Amândoi regii se duseră în casa pe care Iosafat i-o construise înţeleptului şi evlaviosului om în apropiere de biserică. Ei îl găsiră într-o odaie mică şi simplă pe care Varlaam şi-o aranjase precum coliba sa de odinioară. Respectabilul bătrân tocmai citea Sfânta Scriptură aşezată înaintea lui şi era cu totul adâncit într-însa.

Când îl zări, bătrânul rege strigă, întinzând braţele:

– Oh, bătrânul şi credinciosul meu prieten!, şi lacrimile i se iviră în ochi.

Varlaam se ridică, recunoscu pe rege şi strigă uimit:

– O, domnul meu şi regele meu.

Amândoi se îmbrăţişară şi vărsară lacrimi din belşug.

În sfârşit, bătrânul rege zise:

– Noi nu ne-am mai văzut de mult timp, scumpe Varlaam. Pe lângă aceasta, amândoi am îmbătrânit. Această lungă şi tristă despărţire este din cauza mea. O, cât trebuie să-mi cer iertare de la tine! Eu m-am purtat foarte aspru cu tine. Iartă-mă! Cu toate acestea tu ai răsplătit răul cu bine. Tu ai devenit cel mai mare binefăcător şi învăţător al fiului meu. Ţie are el să-ţi mulţumească mai

mult decât mie. Dar tu eşti şi binefăcătorul meu, deoarece prin acest fiu al meu, căruia tu i-ai vestit Evanghelia, ca un înger, ca un trimis al lui Dumnezeu, eu am venit la cunoştinţa adevărului. Fii acum şi pentru mine un înger, un Apostol al Domnului!

Varlaam ridică ochii săi plini de lacrimi către cer şi zise cu mâinile împreunate:

– O, Atotputernice Dumnezeule, cât Îţi sunt de recunoscător, că ai ascultat rugăciunea mea şi m-ai învrednicit ca să ajung şi această mântuire. Acum voi muri bucuros şi liniştit. Da, scumpul meu rege, urmă el mai departe, că tu crezi în Iisus Hristos este o mare izbândă nu numai pentru tine, ci pentru tot regatul tău, pentru nenumăraţi oameni.

Bătrânul rege era foarte mişcat din cauza oboselii drumului, de bucurie că vedea iarăşi pe Varlaam şi de întristare că el nedreptăţise pe un om aşa de bun. Pe lângă aceasta, fiindcă el venise în grabă la Varlaam, fără ca mai înainte să guste ceva, de aceea Iosafat, foarte îngrijorat de sănătatea bătrânului său tată, îl rugă să se întoarcă cu el în palat, spre a se întrema. Regele Avenir zise apoi:

– Noapte bună, preascumpe Varlaame! Vino mâine de dimineaţă la noi; vom avea mult de vorbit împreună.

CAPITOLUL XVIII

Adevărul religiei creştine

Cu ivirea zorilor dimineţii, Varlaam se duse în palatul regal; i se spuse că amândoi regii sunt în pavilionul din grădină. El îi găsi înaintea porţilor deschise ale pavilionului, pe o terasă ce era situată pe un loc înălţat de la pământ şi împodobit cu straturi de flori şi arbuşti. Aici, unde se desfăşura cea mai măreaţă privelişte peste grădină şi peste ţinuturile depărtate, ei voiau să guste răcoarea dimineţii care în acele ţări calde este foarte înviorătoare şi să privească măreţia soarelui ce răsărea.

Amândoi regii salutară pe Varlaam cu căldură şi bătrânul rege zise:

– Vino, preaiubitul meu Varlaam, şezi între noi doi şi să întrebuinţăm aceste preţioase ore de dimineaţă vorbind cuvinte folositoare pentru cele veşnice. Iosafat, scumpul meu fiu, mi-a povestit pe scurt cuprinsul de căpetenie al descoperirilor dumnezeieşti pe care le-a auzit de la tine; acum, însă aş dori ca să aud totul în mod amănunţit chiar de la tine. Spune-mi, aşadar, ceea ce îţi va inspira Duhul lui Dumnezeu.

Varlaam îşi îndreptă mai întâi privirile spre cer, rugându-se, apoi vorbi cu o sfântă însufleţire despre crearea lumii şi a primilor oameni, despre viaţa lor fericită din Paradis şi despre căderea lor în păcat; despre marele potop prin care a fost pierdut întreg neamul

omenesc afară de o familie, despre patriarhii seminţiilor poporului israelit, despre simplele lor obiceiuri şi purtarea lor înaintea lui Dumnezeu; despre poruncile şi rânduielile pe care Dumnezeu le-a dat prin Moise poporului israelit, despre Ilie şi despre închinarea la unicul şi adevăratul Dumnezeu; despre Prooroci; despre făgăduinţa unui Mântuitor pe care Dumnezeu o făcuse primilor oameni şi familiilor patriarhilor şi care a dispus ca să fie vestită întregului popor israelit prin Moise şi prin Prooroci, despre venirea Fiului lui Dumnezeu pe pământ, a Unicului Născut de la Tatăl, plin de har şi de adevăr; despre trimiterea Apostolilor, după ce mai întâi ei au fost luminaţi de Duhul Sfânt, care au fost sfinţiţi şi înzestraţi cu putere de sus; în sfârşit, despre întemeierea Bisericii sfinte şi universale pe care Hristos a aşezat-o pe nişte stânci neclintite.

– De aici poţi cunoaşte lămurit, iubite rege, zise Varlaam mai departe, că este purul adevăr ceea ce Pavel, unul din Apostoli, zice: „În multe feluri şi în multe chipuri, Dumnezeu a grăit de demult părinţilor noştri prin Prooroci, iar în zilele cele de pe urmă a grăit nouă prin Fiul Său Care este strălucirea măririi Sale şi chipul Persoanei Sale, prin Care lumea a fost creată".

Regele Avenir ascultă cu mare bucurie pe sfântul bătrân. Regele Iosafat se uita adeseori la tatăl său, pe când vorbea Varlaam, şi observă cu bucurie, cât de mult îi plăceau acestuia aceste înalte adevăruri.

Bătrânul rege zise:

– Tot ceea ce mi-ai spus tu, scumpe Varlaame, face să se reverse în sufletul meu o nouă lumină ce-mi încălzeşte inima. Totuşi am să-ţi mai pun câteva întrebări.

Varlaam le ascultă şi răspunse la fiecare tot cu pricepere şi iubire, căci el era întotdeauna gata a da cuvântul şi răspunsul său la oricare îl întreba despre temeiul cre-dinţei sale.

– Dacă noi privim numai cerul şi pământul, apoi trebuie să recunoaştem că le-a creat un Dumnezeu atotputernic, înţelept şi bun. „Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi lucrul mâinilor Lui o vesteşte tăria; o zi poveşteşte celorlalte şi o noapte înştiinţează pe celelalte. Nu sunt graiuri nici cuvinte ale căror glasuri să nu se audă. Cele nevăzute ale lui Dumnezeu, de la zidirea lumii, din făpturi cunoscându-se, se văd, şi eterna Lui putere şi dumnezeirea, ca astfel aceia care nu voiesc a-L cunoaşte, a-L slăvi şi a-L adora ca pe un Dumnezeu, să fie fără de răspuns."

– Cine ar putea să se îndoiască despre aceasta, zise Varlaam mai departe, că un Dumnezeu atât de înţelept şi atât de bun, a Cărui înţelepciune şi bunătate ies la lumină din toate lucrările Sale, a creat pe oameni la început buni şi desăvârşiţi în felul lor, dar că oamenii prin propria lor vină s-au lipsit de această stare şi au devenit răi? Din nenorocire, oamenii nu mai sunt ceea ce ar fi trebuit să fie după voinţa Creatorului. Despre aceasta ne încredinţează ceea ce se întâmplă atât în micile lucruri din viaţa zilnică, cât şi în marile întâmplări ale lumii, tot ceea ce este rău şi vrednic de lepădat şi de dispreţuit. Acest lucru îl aflăm dacă privim în inima noastră. Porunca lui Dumnezeu este scrisă chiar în inima noastră; noi găsim însă ceva în noi care se opune la aceasta şi nu putem să scăpăm de ea decât numai prin propria noastră putere. O putere potrivnică ne încătuşează; noi avem trebuinţă de un Mântuitor. Aceasta a simţit-o foarte bine iubitul tău fiu Iosafat încă de pe

când era tânăr. Acest lucru îl simte fiecare om în sine însuşi şi trebuie să mărturisească cu Apostolul Pavel: „Mă veselesc împreună cu Legea lui Dumnezeu despre omul cel dinlăuntru; dar văd în mădularele mele o altă lege care se luptă împotriva legii minţii mele şi mă ţine legat sub legea păcatului care este în mădularele mele". Fiecare om suspină, după cum încredinţează Sfântul Apostol Pavel: „Ticălos om sunt eu! Cine mă va izbăvi de acest trup muritor?". Fie ca oricine să se încredinţeze şi să zică cu acesta din urmă: „Darul lui Dumnezeu prin Iisus Hristos". Ceea ce ne spune istoria sfântă, ni se arată în istoria popoarelor şi chiar în înfăţişarea pământului. Nu se poate tăgădui că neamul omenesc s-a răspândit din Asia peste tot pământul; la toate popoarele, cu deosebire printre indieni, noi încă găsim urme lămurite şi nu de tot şterse despre cele mai vechi descoperiri ale lui Dumnezeu.

Dacă privim forma pământului, nu putem să ne îndoim că odinioară a trebuit să aibă loc marele potop care a înecat tot pământul.

Poporul iudeu este pentru noi o dovadă neîndoielnică a faptului că acele întâmplări pe care istoria sfântă le povesteşte despre ei s-au petrecut în realitate. Ei sunt răspândiţi în toată lumea, ei apar între toate popoarele printre care trăiesc necontenit ca un popor aparte; ei se ţin cu încăpăţânare de vechile lor obiceiuri, păstrează cu scrupulozitate cărţile lor sfinte, legea pe care le-a dat-o Dumnezeu prin Moise şi prorociile despre Mântuitorul sau Mesia.

Răspândirea poporului creştin peste tot pământul se datorează celor doisprezece bărbaţi care au fost pescari săraci şi chiar oameni neînvăţaţi.

Aceşti oameni drepţi care n-au avut nici un câştig vremelnic de pe urma predicării Evangheliei, care nu şi-au atras prin aceasta nimic altceva decât dispreţ şi persecuţie, au mărturisit că ei au văzut cu proprii ochi faptele lui Iisus Hristos, că au auzit cuvintele Lui din propria-I gură şi au mărturisit cele spuse prin vărsarea sângelui lor şi prin chinurile morţii celei mai îngrozitoare. Întreaga putere a romanilor, a acestui imperiu uriaş care cunoştea ştiinţele şi înfricoşătoarele forţe de luptă, s-a războit împotriva lor. Dar în zadar. Pretutindeni au dispărut templele idoleşti; creştinismul a biruit. Unii tăgăduiesc minunile prin care s-a răspândit creştinismul; însă atunci această răspândire fără minune ar fi tocmai cea mai mare minune.

Cea mai frumoasă şi cea mai plăcută dovadă despre sfinţenia şi desăvârşirea creştinismului o vedem în roadele lui. Aceasta este o dovadă pe care noi şi în ziua de astăzi o putem vedea cu ochii noştri. Eu am cutreierat prin multe ţări şi am găsit pretutindeni: în fiecare oraş, în fiecare sătuleţ, unde locuitorii sunt creştini cu fapta, acolo sunt la ele acasă bunele obiceiuri, fidelitatea şi credinţa, modestia, unirea şi iubirea, îndurarea şi binefacerea, liniştea şi mulţumirea. Acolo însă unde oamenii nu sunt încă luminaţi cu această lumină cerească, zac tot în umbra morţii. Unde creştinii se răcesc de religia lor, acolo se răceşte şi dragostea şi se întinde cu iuţime egoismul, corupţia, minciuna şi înşelătoria, sinuciderea, viciile şi crimele.

Astfel, dacă noi deschidem ochii şi privim la lumea ce ne înconjoară sau în inima noastră, vom vedea că religia lui Iisus Hristos este cel mai frumos şi cel mai preţios dar al Cerului. Da, iubite rege, cuvintele Apostolului sunt adevărate: „Arătatu-s-a harul cel mântuitor

al lui Dumnezeu tuturor oamenilor, învăţându-ne pe noi, ca, lăsându-ne de păgânătate şi de poftele cele lumeşti, să trăim cu dreptate şi credinţă în lumea de acum; aşteptând fericita nădejde şi arătarea slavei marelui Dumnezeu şi a Mântuitorului nostru Iisus Hristos care S-a dat pe Sine pentru noi ca să ne scape de toată fărădelegea".

Varlaam vorbise atât de mult şi cu atâta zel, iar Avenir şi Iosafat îl ascultaseră cu atâta bucurie şi mulţumire sufletească, încât soarele străbătuse în timpul acesta jumătate din cursul său şi se ridicase deja foarte sus pe cer, fără ca vreunul din toţi trei să observe lucrul acesta.

Acum însă ei simţiră arşiţa de la amiază, care în acele ţări călduroase este foarte înăbuşitoare. Regele Avenir se duse deci în pavilionul răcoros al grădinii unde era pregătită masa numai pentru el, Iosafat şi Varlaam. El luă cu dânşii un mic prânz şi apoi se retrase în odaia sa.

Tocmai după apusul soarelui, regele Avenir se duse iarăşi cu Varlaam în grădina palatului spre a se bucura de aerul răcoritor al serii.

Luna apăru strălucitoare printre arborii înalţi ai grădinii; stelele scânteiau pe cerul ce se arătă de un senin neobişnuit; roua răcorea frunzele şi florile.

Varlaam zise:

– De câte ori umblu sub cerul plin de stele, îmi vin în gând cuvintele regelui David: „Doamne Dumnezeul nostru, cât este de minunat numele Tău în tot pământul, că S-a înălţat mare cuviinţa Ta mai presus de ceruri! Căci văd cerurile lucrul mâinilor Tale, luna şi stelele pe care tu le-ai întemeiat. Ce este omul că-l pomeneşti pe el sau fiul omului că-l cercetezi pe el?".

– Da, zise Varlaam mai departe, Dumnezeu Îşi aduce aminte de noi şi ne cercetează; El ne dă nouă tocmai ceea ce ne lipseşte. Religia creştină e cu totul potrivită naturii omeneşti, stării de azi a oamenilor. Dumnezeu ne dă nouă prin Iisus Hristos tot ceea ce ne trebuie. În toată slăbiciunea noastră, în toate grijile noastre, suferinţele, mustrarea de conştiinţă, luptele împotriva ispitelor, în nevoi ca şi la moarte, noi găsim unica şi singura mântuire în Iisus Hristos. Şi această mare binecuvântare pe care religia lui Iisus ne-o aduce este o dovadă despre adeverirea ei.

Regele zise:

– Iubite Varlaam, cu ajutorul lui Dumnezeu tu m-ai convins pe deplin despre adevărul religiei creştine; însă spune-mi şi mai mult despre marea mântuire pe care Dumnezeu ne-a pregătit-o nouă prin Iisus Hristos. Sufletul meu doreşte cu înfocare să mai audă despre aceasta.

Varlaam vorbi atunci despre cum noi oamenii eram lipsiţi în primul rând de înţelepciune şi dreapta cunoştinţă şi cât de neştiutori suntem în lucrurile dumnezeieşti fără o lumină mai înaltă, cât de imperfectă este virtutea noastră şi cât de departe suntem noi de a fi buni şi desăvârşiţi; cât de strâns zăceam legaţi în robia păcatului ca şi în nişte lanţuri şi eram supuşi stăpânirii morţii.

– Dar să ne mângâiem şi să ne bucurăm cu sufletul, zise el; Iisus Hristos ni S-a dat nouă de către Dumnezeu spre înţelepciune, îndreptare şi mântuire. Noi oamenii, zise Varlaam mai departe, suntem chinuiţi pe pământ de mii de griji lumeşti care ne împiedică de a ne îndrepta gândurile noastre spre cele cereşti. Bogaţii şi puternicii lumii acesteia, care nu au nevoie să se îngrijească de hrană şi îmbrăcăminte, sunt apăsaţi adesea

de o grijă mult mai grea, de lucruri importante şi alte treburi pentru care ei adesea se muncesc cu griji mai mari decât cei săraci pentru mâncare şi băutură. Dar Hristos zice: „Nu vă îngrijiţi! Tatăl vostru Cel ceresc ştie că toate acestea vă trebuie. Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte vi se vor adăuga vouă!”. Suferinţele oamenilor sunt nenumărate şi multe dintre ele chiar foarte aspre şi grele. Dar tocmai prin suferinţe vor deveni oamenii buni, iar cei buni, şi mai buni. După cum aurul se curăţă prin foc şi se lămureşte, tot astfel se adevereşte virtutea prin suferinţe. Suferinţele ne conduc la fericire, dacă le suportăm cu răbdare. Hristos zice: „Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”. Şi Apostolul Pavel zice: „Suferinţele acestei lumi nu sunt vrednice de mărirea ce ne aşteaptă acolo, în Ceruri”.

Dar mai mult decât toate suferinţele ne chinuieşte şi ne nelinişteşte gândul la păcatele noastre trecute. Însă, după cum încredinţează Sfântul Apostol Pavel, este un cuvânt adevărat, sigur, scump şi preţios, că Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoşi. După cum fiul risipitor a fost primit de tatăl său cu atâta dragoste şi bucurie, tot aşa primeşte Tatăl Cel ceresc cu o dragoste şi mai mare pe păcătoşii care se pocăiesc cu adevărat. „Multă bucurie se face în ceruri pentru un păcătos care se pocăieşte.” Pe noi ne apasă multe încercări, ispite şi lupte aprige împotriva păcatelor. Însă Hristos ne învaţă ca să biruim ispitele. „Privegheaţi şi vă rugaţi ca să nu cădeţi în ispită”, zice El. Iisus Hristos ne dă putere de a birui prin credinţă toate piedicile spre bine: „Celui ce crede, nimic nu-i este cu neputinţă”, zice El. „Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea.” Cel ce crede în El, poate

să învingă şi lumea. Cel din urmă lucru care ne ameninţă este moartea de care oamenii se îngrozesc aşa de mult. Dar moartea este numai trecerea într-o viaţă mai bună, oarecum un somn dulce, după care urmează o deşteptare veselă. După cum muncitorul obosit care a purtat greutatea zilei nu se teme de somn, ci se bucură de acesta, tot aşa trebuie să nu se teamă de moarte cel ce crede în Hristos. „Cel ce crede în Mine", zice Iisus, „nu va vedea moartea; el a trecut de la moarte la viaţă." Acolo unde ochii trupeşti văd numai praf şi putregai, religia creştină ne deschide o privelişte plină de fericire într-o lume mai bună în ceruri. Tot ceea ce lumea prezentă are mai frumos şi mai măreţ într-însa nu este decât o umbră faţă de acea măreţie. „Ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit cele ce Dumnezeu a pregătit acelora care-L iubesc pe El."

Regele zise:

– Nepreţuite Varlaam! Tot ceea ce mi-ai spus îmi răcoreşte inima după cum plăcutul aer al serii îmi uşurează pieptul, după cum roua îmbelşugată împrospătează florile veştejite. O deosebită mângâiere îmi face mie ceea ce mi-ai spus despre iertarea păcatelor.

Regele vorbi apoi încă mult timp cu Varlaam despre tot ceea ce îi neliniştea inima şi pentru care sufletul său era îngrijorat, iar Varlaam îi spuse multe cuvinte potrivite care îi aduseră o mângâiere cerească. După aceea, merseră iarăşi în pavilion. Iosafat, care voise să lase pe tatăl său singur ca să vorbească cu Varlaam, îl aştepta aici. El se bucură că putea să petreacă cu amândoi o seară fericită.

Dar, deodată, veni un curier călare cu ştirea că inamicii lor, perşii, au năvălit cu mare putere în ţară. Ei au crezut că regele Avenir este prea bătrân pentru a mai conduce

la victorie armata sa şi, de aceea, au rupt tratatul de pace. Bătrânul rege porunci să se pregătească caii în grabă şi să se încarce cămilele.

O mare învălmăşeală se iscă atunci între curtenii şi servitorii regelui; sute de mâini erau ocupate spre a pregăti cât mai repede posibil cele necesare de plecare. Iosafat se oferi să meargă cu tatăl său la război. Însă bătrânul rege care cu toată bătrâneţea sa se simţea destul de tare şi puternic zise:

– Voiesc să merg singur. Dacă în acest război voi avea nevoie de ajutorul tău, iubitul meu fiu, atunci te voi înştiinţa. Deci pregăteşte-ţi armata ca să fie gata de pornire când va fi nevoie.

El mâncă în grabă puţin şi zise zâmbind către Varlaam:

– Tu ai avut dreptate când ai zis că noi, regii, trebuie să ne îngrijim de unele lucruri a căror îndeplinire este tot aşa de necesară ca şi mâncarea şi băutura. Apoi se sculă şi zise: scumpe Varlaam, scumpe Iosafat, rămâneţi sănătoşi şi rugaţi-vă pentru mine!

El îi îmbrăţişă pe amândoi şi plecă înainte de miezul nopţii.

CAPITOLUL XIX

O sărbătoare de sfântă bucurie

Regele Avenir respinsese îndată cu viteaza sa oaste pe perşi dincolo de hotarele împărăţiei sale. Ar fi fost uşor pentru el acum ca să pătrundă în ţara lor şi să cucerească dintr-însa oricât ar fi vrut şi a o trage la sine. El însă dorea să dea pace atât poporului său, cât şi inamicului biruit.

– Ramura de măslin a păcii, zicea el, este mai bună decât coroana de lauri a biruinţei stropită cu sânge.

Plin de bucurie, el se întoarse repede în castelul său spre a fi pentru locuitorii capitalei sale primul vestitor al păcii şi apoi să facă cunoscut prin vestitori trimişi şi celorlalţi supuşi ai săi pacea câştigată prin vitejie şi biruinţă; dar şi mai mare era bucuria sa de a vorbi cu această împrejurare poporului său despre o pace mai înaltă pe care au anunţat-o, în acea noapte sfântă, îngerii lui Dumnezeu tuturor oamenilor.

În ordinul regal pe care el l-a dat pentru aceasta zicea între altele: „Prin mila şi îndurarea Unicului Dumnezeu adevărat, Stăpânul atotputernic al cerului şi al pământului, el a venit la cunoştinţa lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, şi s-a făcut creştin; el a aflat în creştinism adevărata pace şi linişte a inimii şi doreşte aceasta şi la tot poporul său; toţi creştinii din împărăţia sa vor avea de acum înainte libertatea religiei lor şi nimeni să nu le mai

facă vreo suferinţă sau supărare, ci să-i cinstească şi să-i iubească ca pe nişte înrudiţi cu regele în chip sufletesc; creştinii să nu se mai gândească la nedreptăţile pe care cei idolatri le-au pricinuit, ci să-i ierte din toată inima. Fiindcă Dumnezeu este Tatăl tuturor oamenilor, Care face să răsară soarele Său peste creştini şi peste necreştini, peste credincioşi şi peste necredincioşi şi adapă câmpiile lor cu ploaie din cer, de aceea toţi oamenii trebuie să trăiască pe pământ în pace şi unire ca fii ai unui Tată ceresc; cu nici un chip însă cei luminaţi să nu se poarte cu vrăjmăşie sau să persecute pe aceia care, din nefericire, umblă tot în întuneric; cu atât mai mult, ei trebuie să iubească din inimă pe aceştia, să le arate toată bunătatea şi prin viaţa lor curată şi fără bănuială să le-o facă plăcută şi scumpă; şi pe a lor în chipul acesta, ei pot să preamărească după bunul plac pe Dumnezeu.

Rezultatul pe care-l avu ordinul regal întrecu toate aşteptările regelui. Mulţi bărbaţi înalţi de stat, vitejii ostaşi se anunţară regelui şi-şi mărturisiră credinţa lor în Hristos. Din tot imperiul veniră înştiinţări că nenumărate familii creştine care mai înainte păstrau tăcerea, acum mărturisesc pe faţă şi cu bucurie religia creştină. Mai multe oraşe trimiseră delegaţi spre a arăta regelui mulţumirea şi bucuria lor. Mulţi creştini care pe timpul persecuţiei fugiseră din ţară, acum se întoarseră înapoi. Spre marea bucurie a regelui, chiar şi un episcop, un bătrân respectabil şi supus de odinioară al regelui, se întoarse din exilul în care el petrecuse mulţi ani şi predicase altor popoare Evanghelia Domnului.

Regele făcu acum planul pentru construirea unei biserici mărețe, poate mai deosebită decât cea a fiului

său. Căci tot ceea ce regele Avenir întreprindea era măreţ şi trebuia să se facă cât mai repede.

Cei mai renumiţi arhitecţi au fost chemaţi şi numeroşi lucrători au fost aduşi; lucrarea se îndeplinea fără întrerupere şi lucrătorii au fost cu prisosinţă răsplătiţi, căci regele deschise cu dărnicie averile sale adunate. Apoi el porunci ca marii idoli de aur şi de argint, care până atunci fuseseră aşezaţi în palatele sale şi care acum îl îngrozeau, să fie topiţi şi transformaţi în bani. După dorinţa lui, noua biserică creştină a fost ridicată în capitala sa chiar pe locul din mijloc, unde odinioară fuseseră ucişi o mulţime de creştini şi unde ar fi trebuit şi Varlaam să fie ars.

Pe când regele stăruia din răsputeri ca biserica de marmură să fie cât mai grabnic ridicată, episcopul se silea necontenit să înalţe Domnului un templu şi mai măreţ. El învăţa, de dimineaţa până seara târziu, pe cei de sus şi pe cei de jos care voiau să devină creştini. Bineînţeles, între aceştia se găseau unii care numai din interes voiau să se încreştineze ca să linguşească pe rege şi să se bucure de favoarea lui. Episcopul însă îi cunoscu numaidecât şi îi amână până mai târziu.

Câţiva preoţi, pe care episcopul îi adusese cu sine din ţări străine, îi dădură un preţios ajutor la catehizarea celor care voiau să se încreştineze. De asemenea, îl ajutară mai mulţi bărbaţi din ţară, înaintaţi în vârstă care de mult timp erau deja creştini şi despre a căror credinţă, înţelepciune, evlavie şi purtare creştinească el se încredinţase pe deplin şi de aceea îi hirotonise preoţi. Poporul spori foarte mult în cunoaşterea adevărurilor creştine şi dorea cu înfocare să se boteze.

Între timp, clădirea bisericii a fost terminată. Regele hotărî o zi pentru sfinţirea ei.

– Şi cea dintâi sfântă slujbă care se va săvârşi în noua biserică sfinţită va fi botezul meu, zise el.

Mulţi principi şi înalţi demnitari ai imperiului cerură să se boteze în acelaşi timp cu regele lor. Regele invită pe fiul său Iosafat şi pe bătrânul Varlaam în vârstă de nouăzeci de ani ca să asiste la sfânta slujbă. Amândoi primiră cu bucurie. Varlaam însă zise:

– Slujba la care iau parte va fi, desigur, cea din urmă pentru mine.

Pentru sărbătoarea apropiată se făcură mari pregătiri. Pereţii bisericii au fost împodobiţi cu tapete scumpe de purpură ţesută cu aur, stâlpii de marmură albă au fost încărcaţi cu coroane de flori. Cu mare alai şi cu o suită numeroasă, amândoi regii se duseră la biserică. Episcopul, înconjurat de mai mulţi preoţi, îi primi la intrare, conduse pe rege la altar, ţinu aici o cuvântare, îi ceru ca să depună mărturisirea de credinţă şi merse apoi cu el la baptisteriu într-o procesiune solemnă însoţită de purtarea unei cruci de argint şi de rugăciunile şi cântările preoţilor. Toţi credeau că episcopul va săvârşi sfânta slujbă; însă el însărcină cu aceasta pe bătrânul Varlaam, fiindcă regele Avenir făgăduise lui Iosafat că voieşte să fie botezat de către Varlaam. Toţi cei de faţă, mai ales acei care încă din timpul copilăriei lor îşi aminteau de dânsul sau despre ceea ce părinţii lor povestiseră despre el, au fost foarte veseli că se face această mare cinste bunului şi bătrânului om care odinioară fusese izgonit într-un chip atât de nedrept.

După aceea, regele zise către fiul său:

– Prin tine am venit la cunoştinţa lui Iisus Hristos; prin tine m-a condus Dumnezeu până într-acolo încât să mă aflu acum în această biserică şi aici, lângă afundarea întreită. Tu, deci să fii şi naşul meu de botez.

La aceste cuvinte, fiului regelui i s-au umplut ochii de lacrimi. De asemenea, toţi care erau de faţă găsiră nespus de mişcător aceasta să vadă pe fiu ca naş de botez al tatălui său. După botezarea regelui au fost botezaţi, de către episcop şi de către preoţi, principii şi marii demnitari a statului, care erau pregătiţi pentru aceasta şi doriseră încă de mult timp să primească acest dar. După ce toţi au fost botezaţi, au primit taina ungerii cu Sfântul Mir, spre a fi întăriţi de darul Sfântului Duh. După aceea, episcopul intră în altă încăpere spre a săvârşi Sfânta Liturghie şi a pregăti Sfintele Taine trupului şi Sângele Domnului. În timpul Sfintei Liturghii, regele şi fiul său, miniştrii şi mulţi creştini din cei botezaţi acum, cât şi din cei botezaţi mai de mult au mers cu cea mai adâncă evlavie să se împărtăşească cu Sfintele Taine.

Tot poporul ce se găsea în mare număr înlăuntrul bisericii asista la ceremonie în cea mai mare linişte; lacrimi de fericire curgeau pe feţele tuturor. Bătrânii veniţi din ţinuturile cele mai îndepărtate ale imperiului ziceau:

– O astfel de sărbătoare plină de bucurie sfântă nu a mai fost niciodată.

Bătrânul rege dădu în această zi principilor şi primilor săi sfetnici o masă mare şi bogată în capul căreia el şezu cu fiul său între episcop şi Varlaam, fiind foarte mulţumit în sufletul său. Dar avusese grijă ca fiecare familie săracă din capitala sa să se poată bucura de ospătare îmbelşugată în casa sa. Pe lângă aceasta, pe când regele şedea la masă, au fost ospătaţi jos în grădinile

regale, la un lung şir de mese, un mare număr de copii orfani şi la alte mese oamenii săraci şi neputincioşi.

Între multele binefaceri cu care regele a sărbătorit această zi de bucurie şi s-a făcut neuitat pentru poporul său au fost cu deosebire două.

Tocmai în timpul când se lucra la biserică, regele pusese să se construiască încă două mari clădiri afară din oraş, cu multe încăperi, camere şi săli înconjurate de grădini înfloritoare. El nu spusese nimănui pentru ce le ridicase şi deci mulţi îşi bătură capul în zadar ca să afle cu ce scop sunt zidite. După masă, regele merse cu toţi invitaţii săi în grădină spre a vizita pe oaspeţii săi cei săraci. Toţi, mic şi mare, se ridicară în picioare cu mult respect şi-l salutară cu priviri care străluceau de bucurie şi recunoştinţă. Toţi erau îmbrăcaţi cu haine noi pe cheltuiala regelui. Acum el declară că una din cele două mari clădiri va fi azil pentru orfani, iar celălalt ospiciu pentru săraci şi spital pentru bolnavi. Copiii şi oamenii bătrâni au fost conduşi după aceea de către rege şi sfetnicii săi în această casă unde regele rândui pentru îngrijirea lor supraveghetori şi servitori şi se luară toate măsurile ce se puteau închipui. Nu se poate spune cât de fericiţi erau copiii şi bătrânii când au văzut pretutindeni atâtea frumuseţi. Iosafat vărsa lacrimi de bucurie şi căzu pe grumajii tatălui său. Principii imperiului luară hotărârea să ridice şi în celelalte cetăţi asemenea case. Varlaam însă păşi în mijlocul copiilor, femeilor şi oamenilor bătrâni şi înălţă către Dumnezeu o rugăciune de mulţumire, sfătuind pe toţi să se roage cu multă stăruinţă zilnic pentru regele lor binefăcător; zise apoi către rege şi către principii ce îl înconjurau:

– A clădi biserici şi case de binefacere a fost până acum în Biserica creştină obiceiul acelor creştini cărora Dumnezeu le-a dat averea pentru aceasta, şi după cum cugetul îmi spune, acest obicei va dăinui. Tocmai prin aceasta se împlineşte în Biserică, iubirea către Dumnezeu şi către oameni.

CAPITOLUL XX

Cea mai frumoasă coroană

În dimineaţa următoare, regele Avenir se duse cu fiul său în sala tronului unde, după porunca sa, erau adunaţi toţi sfetnicii săi.

În această adunare numeroasă, el le prezentă pe fiul său Iosafat ca fiind coregent al său peste tot imperiul şi porunci ca această hotărâre să se facă cunoscută în toată ţara printr-un decret regal pe care îl va semna şi-l va întări cu sigiliul său.

Către Iosafat însă zise:

– Scumpul meu fiu, până acum eu ţi-am încredinţat ca să stăpâneşti numai o mică parte a imperiului meu şi ai întrecut toate aşteptările mele. Acum voiesc să împart cu tine domnia întregului meu imperiu. Tu ai să stai cu mine la conducere. Sau, mai bine, Sfânta Evanghelie să stea pe tron şi coroanele noastre lângă ea. Cuprinsul acestei cărţi dumnezeieşti trebuie să fie cea mai înaltă lege a imperiului nostru. Fie ca, prin ajutorul de sus, să izbutim a dovedi lumii ceea ce înţeleptul Varlaam mi-a spus odinioară: „Într-adevăr, regii creştini sunt cei mai buni regi şi într-adevăr, supuşii creştini sunt cel mai fericit popor de sub soare”.

După ce bătrânul rege lucrase cu fiul său, timp de trei ani, pentru binele imperiului său şi făcuse încă multe rânduieli, încredinţă toată conducerea ţării, tânărului rege.

– Tu eşti acum în plină putere a vieţii, zise el, şi bărbat destul de puternic să porţi singur sceptrul; puterile mele însă mi-au slăbit. Eu simt greutatea bătrâneţii; povara anilor pe care i-am trăit mă apasă. Fii de acum singurul rege! Dumnezeu să-ţi dea minte luminată şi o inimă binevoitoare. În toate câte vei face urmează lui Hristos, Împăratul cerului şi al pământului! Fii părinte al poporului tău! Dacă vreodată vei avea nevoie de sfatul meu, apoi eu voi fi gata întotdeauna spre a ţi-l împărtăşi după cea mai bună ştiinţă şi conştiinţă. Voi rămâne cu tine în acelaşi palat, însă mă voi retrage în încăperi mai liniştite şi ascunse spre a trăi numai pentru Dumnezeu. După ce atâta timp am fost împovărat cu treburile împărăţiei, acum sufletul meu tânjeşte după o asemenea linişte; neliniştit este până îşi va afla odihnă.

Acele odăi ale palatului care se învecinau cu grădinile regale, din porunca regelui Avenir, au fost pregătite foarte simplu, fiind înlăturate toate podoabele de odinioară. Ele se asemănau mai mult cu locuinţa unui pustnic decât cu cea a unui mare monarh. El însuşi lepădă purpura regală şi se îmbrăcă cu haine de rând. Niciodată nu mai venea la mese de ceremonie, iar hrana sa zilnică era mai curând cea a unui monah. Petrecea mult în odaia sa sau stând sub bolţile umbroase ale grădinii, ocupându-se cu citirea Sfintei Scripturi, cu rugăciunea şi meditaţiile evlavioase.

De la botezul său, regele Avenir trăia o viaţă pe care înainte nu o cunoscuse. Se simţea ca născut din nou şi aceasta se vedea pe chipul lui luminat şi blând acum, pe care, văzându-l, cei din jur deveneau la rândul lor asemenea lui; se înţelege că această stare era oglinda sufletului său liniştit şi împăcat cu toate, stare pe care

fără să-şi dea seama o răspândea în afară. Cu toate acestea, bătrânul rege avea uneori zile triste. În nopţile de nesomn sau chiar şi ziua când se plimba pe aleile grădinii îi treceau pe dinaintea ochilor sufletului său multe din întâmplările vieţii sale trecute. Uneori aceste furtuni de gânduri îl descurajau mustrându-l cu asprime pentru plăcerile şi slava deşartă, nemilostivirea, neîndurarea, nedreptatea de odinioară ca unul ce a avut în mâinile sale putere, stăpânire şi bogăţie. Dar ceea ce îl întrista mai mult era că nu-şi dăduse osteneala de a cunoaşte creştinismul mai devreme şi deci persecutase credincioşii, poruncind să fie ucişi oameni nevinovaţi şi sfinţi, propovăduitori ai Adevăratului Dumnezeu Iisus Hristos Domnul.

Într-una din astfel de zile trimite după Varlaam, vechiul său sfetnic şi oştean de odinioară, bătrânul încărcat de ani şi sfinţenie de acum. Bătrânul nu întârzie să apară şi regele îl salută bucuros, zicând:

– O, Varlaame, nepreţuitul meu prieten, cel mai vechi, cel mai bun şi cel mai credincios, căruia eu şi fiul meu avem a-ţi mulţumi nespus de mult, la tine găsesc scăparea mea, în braţele tale mă arunc spre ajutor! Eu sunt acum aproape de a părăsi această lume; stau la porţile veşniciei. Eu, care am stat pe tronul împărăţiei, poruncind şi judecând, trebuie în curând să merg înaintea tronului Celui Preaînalt spre a fi eu judecat. De altfel, am fost obişnuit, după cum se cuvenea unui rege, să călătoresc cu mare suită; acum trebuie să fac singur şi fără însoţire o călătorie mai îndepărtată, lucru pentru care sunt acum îngrozit. De aceea, doresc, înainte de a porni pe drumul veşniciei, să-ţi mărturisesc, fără înconjur, viaţa mea şi tot ce îmi împovărează sufletul

chiar şi după botezul meu. Eu cred că Hristos Domnul nu în zadar a zis Apostolilor: „Luaţi Duh Sfânt, cărora veţi ierta păcatele, se vor ierta lor, şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute". Aşadar, eu voiesc, pe cât voi putea mai bine, să-ţi mărturisesc păcatele mele. Fă dar ceea ce Duhul lui Dumnezeu te va lumina.

Şi regele, aşezându-se pe genunchii încovoiaţi sub povara anilor, cu ochii în lacrimi şi cu adâncă zdrobire de inimă îşi deschise sufletul său într-o ultimă şi mişcătoare mărturisire. Bătrânul Varlaam asculta plângând împreună cu suveranul său această căinţă ce ar fi înmuiat orice inimă împietrită. La sfârşit când penitentul rege auzi din gura preotului „iertate îţi sunt păcatele tale" o greutate de stâncă se ridică de pe sufletul lui zbuciumat. Şi mai departe ascultă:

– Milostivirea, ca şi dreptatea, lui Dumnezeu este nesfârşită şi îndurarea Sa se întinde peste toate făpturile Sale. Prin gura proorocilor s-a vestit zicându-se: „Viu sunt Eu, zice Domnul, căci nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu". Acelor ce se întorc, El le zice: „De ar fi păcatele voastre roşii ca haina mohorâtă, ele se vor face albe ca zăpada". Cum Dumnezeu iartă pe deplin păcatele celor ce se pocăiesc se vede în istoria mântuirii oamenilor. Regele David care a căzut greu, dar şi-a plâns fărădelegea sa ziua şi noaptea şi s-a rugat lui Dumnezeu pentru îndurare, nu numai că a obţinut iertare, dar chiar Mântuitorul, Fiul lui Dumnezeu, S-a născut ca om din neamul Lui şi a fost numit fiu al lui David. Petru, primul şi cel mai vârstnic între Apostoli, s-a lepădat de trei ori de Domnul său pe Care Îl recunoscuse ca Fiu al lui Dumnezeu; el a plâns cu amar pentru aceasta şi a mărturisit tot de trei ori iubirea sa

către Hristos. Pavel a persecutat creştinii, i-a aruncat la închisoare şi a consimţit să fie condamnaţi la moarte; din cauza aceasta însă el s-a socotit ca cel mai mare între păcătoşi şi s-a întors din toată inima; a fost un vas ales ca să vestească numele lui Iisus Hristos regilor şi popoarelor. Sfântul Apostol Ioan zice: „Sângele lui Iisus Hristos ne curăţă pe noi de tot păcatul. Dacă vom zice că păcat nu avem, ne înşelăm pe noi înşine şi adevărul nu este întru noi. Dacă vom mărturisi păcatele noastre, credincios şi drept este El ca să ne ierte nouă păcatele şi să ne spele pe noi de toată nedreptatea". Tu ţi-ai mărturisit păcatele şi Hristos te-a iertat.

– Cred din toată inima în Iisus Hristos, zise Avenir; eu nu ştiu să găsesc o altă mântuire decât în El.

– Da, zise ca pentru sine Varlaam, omul nu se poate mântui altfel decât prin jertfa lui Iisus Hristos.

Regele cunoştea acum aceeaşi bucurie ca şi după botezul său căci pacea lui Dumnezeu îi umplea inima. Cei doi vechi prieteni au mers în grădina împodobită cu atâtea frumuseţi ale naturii, meditând împreună la bunătatea şi purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru întreaga creaţie. Chipul senin al regelui arăta un suflet sănătos şi trupeşte era mult mai bine în ciuda vârstei înaintate.

Nu după mult timp veni şi Iosafat în grădină care se bucură mult văzându-l pe tatăl său liniştit şi vesel. Bucuria revederii era şi din partea regelui Avenir care zise:

– Eu mă găsesc de altfel bine, cu toate acestea voi mai trăi puţine zile. Dar acum nu mă mai tem de moarte, fiindcă sunt încredinţat că păcatele mele au fost iertate şi de aceea moartea nu mai este atât de înfricoşătoare. Ea este pentru mine acum un trimis al lui Dumnezeu,

o poartă de trecere spre lumea de dincolo, spre Împărăţia lui Dumnezeu în care toţi trebuie să mergem.

– Tot aşa cred şi eu, zise Iosafat. Mă tot gândesc la aceasta, câtă groază îmi pricinuia când pentru prima oară am auzit vorbindu-se de moarte şi mormânt. Acum însă pot să mă gândesc cu linişte, chiar cu bucurie, la plecarea mea de aici. Este un drum care trece printr-o vale întunecoasă, dar duce la o lume plină de lumină care este patria noastră cerească, de unde am venit şi în care ne vom întoarce. Eu zic ca şi David: „Domnul este păzitorul meu. De voi umbla şi în mijlocul umbrei morţii, nu mă voi teme de rele, că El cu mine este. Toiagul Său şi varga Sa cea tare, acestea mă sprijină pe mine. Într-Însul mă voi încrede".

Chiar a treia zi, spre seară, regele căzu la pat bolnav, cuprins de mari dureri.

– Eu simt, zise el către Varlaam, că ceasul din urmă, nu este departe de mine. În curând voi bea din paharul amar al morţii de care nici un muritor nu este scutit, fie rege, fie om de rând. De aceea sufletul meu vrea, pentru ultima oară în această viaţă, să primească Sfânta Cină şi să mă împărtăşesc cu Sfintele Taine, cu Trupul şi Sângele Domnului meu. Fiul meu şi toţi miniştrii mei să fie de faţă la aceasta, căci voiesc, înainte de a pleca din lumea aceasta, să dau poporului meu o mărturie pentru credinţa mea în Hristos.

Regele porunci ca să fie adus în sala cea mare, ca acolo să primească Sfânta Împărtăşanie. Fiindcă se făcuse deja noapte, sala era luminată de multe făclii.

Curtenii, mici şi mari, ce umpleau sala, cu chipuri triste, îşi vegheau suveranul într-o tăcere dureroasă ce plutea ca o boare pe deasupra tuturor. Cu faţa schimbată,

dar senină, regele zăcea cu ochii închişi pe patul său de suferinţă. Iosafat şi Varlaam stăteau alături, aşteptând episcopul ce nu întârzia să vină însoţit de preoţi. La intrarea episcopului o uşoară adiere de glasuri răspunse la binecuvântarea sa: „Pacea fie cu această casă şi cu toţi care locuiesc într-însa”. Preasfinţitul împreună cu preoţii, bătrânul Varlaam, tânărul rege şi toată mulţimea adunată se rugau de acum pentru regele lor ce stătea acum în mijlocul lor nu pe tron, ci pe patul de suferinţă aşteptându-şi sfârşitul. Pe faţa lui Iosafat se putea vedea întristare, dar o întristare în care se întrevedea dragostea, credinţa şi nădejdea. Preasfinţitul deschise un mic vas de aur ce era înfăşurat cu un văl.

Toţi cei de faţă îngenuncheară cu inimile pline de credinţă. Bătrânul rege, cu puterile împuţinate, îşi îndreptă ochii luminaţi de o strălucire de nădejde către preţiosul potir cu Sfintele Taine şi spuse încet şi tremurat: „O, Doamne, nu sunt vrednic!”, şi primi sfinţitele Taine, ascultând atent cuvintele rostite de către preasfinţitul: „Domnul nostru Iisus Hristos Care ne-a dat trupul şi sângele Său spre hrana noastră sufletească să păzească sufletul tău pentru viaţa veşnică”. Pacea şi lumina, liniştea şi mulţumirea se citeau pe chipul suferindului acum. După o oarecare vreme, episcopul aminti de cuvintele Sfântului Apostol Iacob: „De este cineva bolnav între voi, să cheme pe preoţii Bisericii şi să se roage pentru dânsul, ungându-l pe el cu untdelemn întru numele Domnului!”, după care, împreună cu preoţii, făcură rugăciuni pentru rege şi-l unseră cu untdelemn sfinţit, Episcopul, care avea mare milă pentru rege, se apropie încă o dată de patul lui, îi luă părinteşte mâna sa într-ale sale, mângâindu-l cu cuvintele Sfântului Iacob: „Fericit

bărbatul care rabdă ispita; căci lămurit făcându-se va lua cununa vieţii pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El". După binecuvântarea de sfârşit se îndepărtă împreună cu preoţii săi pentru a-l lăsa în linişte.

Regele Avenir a mai avut încă de suferit până la apropierea ultimului ceas. Iosafat şi Varlaam erau în toată vremea lângă patul său. La miezul nopţii deveni din ce în ce mai palid şi foarte slăbit. Varlaam chemă pe Iosafat, spre care regele îşi întinse braţele neputincioase şi-i zise abia auzit:

– Preascumpul meu fiu! Nu pot să mulţumesc îndeajuns Dumnezeului meu că mi te-a dat ca fiu; îţi mulţumesc şi pentru iubirea ta de fiu. Prin tine, m-a adus Dumnezeu de la întuneric la lumină; prin tine, am învăţat să cunosc pe Iisus Hristos, pe Care am nădejde că Îl voi vedea acum şi că voi avea de la El milă. Am nădejde că şi sfinţii Săi pe care eu i-am prigonit mă vor ierta ca şi El şi mă vor primi cu dragoste în mijlocul lor. Bunul Dumnezeu, Cel milostiv şi drept, să-ţi răsplătească cu îmbelşugare tot ceea ce ai făcut pentru mine.

Şi regele Avenir căzu iarăşi pe patul său îngânând cu voce slabă: „Doamne, în mâinile Tale încredinţez sufletul meu!", şi cu aceste cuvinte el îşi dădu sufletul în mâinile lui Hristos de la Care aştepta atâta îndurare. Iosafat, scumpul său fiu, dădu frâu liber lacrimilor amare, strângând în braţe trupul scump al părintelui său. Deşi întristat, ceva neînţeles îi dădea multă pace şi linişte.

Iosafat porunci ca trupul tatălui său să fie pus în coşciug, fără să fie îmbrăcat în purpura regală, ci înveşmântat în haine cernite de penitenţă, după cum ceruse regele pe când era în viaţă. Totuşi, la ceremonia înmormântării a fost purtată coroana de aur pe o pernă de purpură.

Regele Iosafat, cu durere şi dragoste de fiu, îşi însoţi tatăl pe drumul ultim, în ţinută de mare doliu. În faţa mormântului pregătit rosti cuvântul de despărţire şi rugăciunea către Părintele ceresc la Care mergea acum părintele său pământesc: „O, Dumnezeule, o, Împărate al slavei, Care singur eşti puternic şi nemuritor şi poţi da nemurirea; Care voieşti ca toţi oamenii să se mântuiască, Ţie îţi mulţumesc. Tu ai ascultat lacrimile rugăciunii mele şi ai făcut ca robul Tău, tatăl meu, să afle mărgăritarul cel de preţ, mântuirea sufletului său în Fiul Tău Iisus Hristos. Fă ca acum să se bucure veşnic în ceruri şi în veac să fie cu Tine, Tu Care voieşti ca pe toţi ai Tăi ce-şi odihnesc trupurile în pământul din care sunt luaţi să-i învredniceşti de viaţa veşnică şi să-i primeşti întru slava Ta. Ţie se cuvine laudă, slavă şi cinste în vecii vecilor. Amin!”.

După ce trupul regelui a fost îngropat, Iosafat se întoarse în odaia părăsită a tatălui său. Dar, vai! cât de goală şi cât de pustie i se părea lui! Cu durere privi locul unde cu câteva zile în urmă stătuse iubitul său tată. Atunci zise către Varlaam care îl însoţea:

– Tu scumpul meu învăţător, care eşti al doilea tată pentru mine, te rog să primeşti a locui, de acum, aici, şi să nu mă mai părăseşti nicicând! Rămâi la mine; nu mai am pe nimeni pe pământ decât pe tine. Petrece-ţi aici în pace şi în linişte zilele bătrâneţii tale!

– Tu ai dreptate, fiule, zise Varlaam. Eu am ajuns la o vârstă înaintată şi îmi lipseşte puterea de a povăţui mai departe credincioşii ce mi-au fost încredinţaţi. Va rândui Domnul alţi slujitori, preoţi în putere şi poate mai vrednici ca mine pentru aceasta. Trupul meu este slab, pasul greoi, iar braţele tremurătoare nu mă mai

pot sluji precum odinioară. Zilele şi nopţile îmi sporesc înmiit durerile apăsătoare, iar sufletul meu tânjeşte cu fiecare ceas tot mai mult după lumea de dincolo, unde toate aceste nu mai sunt. O, de aş putea să zic cu Sfântul Apostol Pavel: „Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit. De acum, mi s-a gătit mie cununa dreptăţii pe care mi-o va da mie în ziua aceea Domnul, Judecătorul Cel Drept, şi nu numai mie, ci şi tuturor care au iubit arătarea Lui".

– O, acea cunună cerească este cea mai frumoasă coroană, zise Iosafat; ea este fără asemănare mai mă-reaţă decât toate coroanele împărăteşti. Ca şi tatăl meu, voi părăsi şi eu odată semnul demnităţii mele regeşti, adică coroana. Din toate comorile şi bogăţiile mele de pe pământ n-am să iau nimic cu mine. De aceea, mă voi sili ca să câştig acea coroană şi să-mi adun comori în ceruri.

Iosafat petrecea cu Varlaam aproape tot timpul liber pe care îl avea printre multele sale treburi. Această vreme era pentru dânsul cea mai desfătată petrecere. Într-o seară, veni iarăşi la Varlaam, dar îl găsi şezând bolnav lângă fereastră.

– Iată, zise Varlaam, soarele se pogoară acum spre asfinţit printre norii întunecoşi, dar iarăşi va răsări şi mai măreţ. Tot aşa este şi cu noi, oamenii, dacă, bineînţeles, ne asemănăm acestei lumini binefăcătoare a cerului, chipului Aceluia Care a creat-o, şi dacă noi, ca şi soarele în mersul său, am făcut bine în lumea aceasta. Ceasul meu, fiule, a sosit. Mâinile mele s-au răcit şi suflarea îmi este grea. Acum mă despart de tine, dar fii însă mângâiat, căci sus, în ceruri, ne vom vedea iarăşi. Eu nădăjduiesc să merg acum acolo unde drepţii strălucesc

mai luminos decât soarele. Rămâi cu bine şi gândeşte-te întotdeauna la cuvintele lui Iisus Hristos: „Cel credincios până în sfârşit va lua cununa vieţii”.

Deşi Iosafat făgădui să nu plângă, încet pe obrajii lui se rostogoleau, împotriva voinţei sale, boabe mici de mărgăritare, născute dintr-o inimă frântă de durerea pierderii iarăşi a unui om nepreţuit: părintele său sufletesc. Văzându-l astfel, lui Varlaam i se făcu milă de el ca de un copil părăsit, şi, ridicându-şi ochii spre cer, începu să se roage cu stăruinţă: „Dumnezeule cel Atotputernic şi Iubitorule de oameni, întăreşte pe robul Tău Iosafat, căruia Tu m-ai dat pe mine, nevrednicul, povăţuitor şi învăţător al său pe drumul mântuirii! Dăruieşte-i înţelepciune ca să poată trece de orice cursă şi ispită ce îl pândesc la tot pasul. Dă-i putere să învingă lumea şi pe el însuşi ca astfel să dobândească viaţa veşnică şi slava cea neveştejită! Numele Tău să se preamărească prin el, o Dumnezeule, Tată, Fiule şi Duhule Sfinte, Căruia se cuvine slava şi cinstea în vecii vecilor. Amin!”.

Cu aceste cuvinte, Varlaam plecă la Domnul pe care toată viaţa L-a slujit şi pentru care a fost prigonit.

Iosafat îl plânse şi îl îngropă ca şi pe tatăl său. Şi-a petrecut apoi toată viaţa în lumina lui Hristos Care a făgăduit celor ce Îl iubesc pe El: „Cel credincios până în sfârşit va lua cununa vieţii”.

În scrierea Sfântului Ioan Damaschinul se spune că Iosafat dezgustat, în cele din urmă, de deşertăciunea acestei lumi, a părăsit tronul şi viaţa lumească şi, lăsând în locul lui pe tron pe un oarecare Varahie, a petrecut restul vieţii în singurătatea pustiului, slujind lui Hristos,

în smerenie, rugăciune şi nevoinţe şi astfel, plăcut fiind lui Dumnezeu prin sfinţenia vieţii lui, s-a mutat la veşnicele locaşuri, dobândind cununa cea neveştejită a slavei dumnezeieşti.

În această colecţie au mai apărut:

- *Chipul mamei. Episod istoric din timpul iconoclasmului* (Otto von Schaching);
- *Simţiri rostite* (Ion Petrovici).

Redactor: Pr. Adrian Chelaru
Tehnoredactor: Alina Andrei
Design copertă și DTP: Leonard Lunguleac
Prepress: Claudiu Crupa

Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, IAȘI
Tel.: 0232216693; Fax: 0232216694
http://edituradoxologia.ro
E-mail: editura@doxologia.ro
Editura.Doxologia